

"Tää on just sitä mitä mä oon kaivannu!"

Vasu-keskustelun kehittämistä Aapeli-Avoimessa

Koskinen, Viivi
Toivonen, Virpi

2014 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

"Tää on just sitä mitä mä oon kaivannu!"
Vasu-keskustelun kehittämistä Aapeli-Avoimessa

Viivi Koskinen
Virpi Toivonen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2014

Viivi Koskinen, Virpi Toivonen

"Tää on just sitä mitä mä oon kaivannu!" Vasu-keskustelun kehittämistä Aapeli-Avoimessa

Vuosi	2014	Sivumäärä	72
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia Riihimäellä sijaitsevan avoimen varhaiskasvatusyksikön, Aapeli-Avoimen, vasu-keskustelua. Tavoitteena oli tuottaa tietoa ja kehittämisehdotuksia, joita Aapeli-Avoimen työntekijä voisi hyödyntää työssään. Tutkimuskysymykset olivat "Miten Aapeli-Avoimen vasu-keskustelua voisi kehittää? Tarvitseeko sitä kehittää?", "Mikä on vasu-keskustelun merkitys Aapeli-Avoimessa?" ja "Mitä hyötyä vasu-keskustelusta on Aapeli-Avoimessa?". Saimme aiheeseen liittyvän tutkimuspyynnön suoraan Aapeli-Avoimen työntekijältä, jonka toive kyseisen keskustelukäytännön kehittäminen oli.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin havainnoimalla kahta vasu-keskustelutilannetta Aapeli-Avoimessa sekä haastatteleamalla Aapeli-Avoimen työntekijää ja neljää säännöllisesti siellä käyvää asiakasta. Haastattelumetodina käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelut litteroitiin sanatarkasti ja analysoitiin sisällönanalyysia käyttäen. Teoreettinen viitekehys tutkimuksessamme muodostuu vanhemmuudesta, avoimesta päiväkodista, varhaiskasvatuksesta sekä vasu-keskustelusta.

Tutkimuksen tuloksena on, että Aapeli-Avoimen vasu-keskustelussa ei ole radikaalia kehitettävää. Joitakin kehittämiskohtia on kuitenkin havaittavissa, kuten vasu-keskustelun markkinointi ja nimen sopivuus avoimeen päiväkotiin. Tarvetta vasu-keskustelulle on ja se koetaan hyödylliseksi; haastateltavat korostivat ulkopuolisen keskustelukumppanin merkitystä. Näkemyksemme mukaan tutkimusta avoimen päiväkodin vasu-keskustelusta tarvittaisiin vielä lisää ja jatkotutkimusmahdollisuuksia on monia.

Viivi Koskinen, Virpi Toivonen

"This is exactly what I've been waiting for!" Developing ECEC-conversation in an open early childhood education centre Aapeli-Avoim

Year	2014	Pages	72
------	------	-------	----

The purpose of our thesis was to research ECEC-conversation in an early childhood education centre in Riihimäki. The goals of the thesis were to produce suggestions on how to develop the conversation system and to find out useful information for the employer of Aapeli-Avoim. Our research subjects were "How could the ECEC-conversation in Aapeli-Avoim be developed? Does it need developing?", "What is the purpose of ECEC-conversation in Aapeli-Avoim?" and "What are the advantages of ECEC-conversation in Aapeli-Avoim?" The request for this research came from the employer of Aapeli-Avoim who hoped for this conversation system to be developed.

Our thesis is a qualitative study. The data gathering was implemented by observing two different ECEC-conversation situations and by interviewing both the employer of Aapeli-Avoim and four regular clients. The interviewing method we used can be described as a semi-structured interview. The interviews were transcribed word for word and the analysis was carried out using content analysis. The theoretical approach in our thesis is parenthood, open early childhood education centres, early childhood education and ECEC-conversation.

The results showed that there is no need for radical development of the ECEC-conversation in Aapeli-Avoim. Although some parts of it need a little improving. According to the results parents should be better informed about the possibility of having ECEC-conversation. Also the name "ECEC-conversation" is a bit misleading. In Aapeli-Avoim there is a need for these conversations and they are considered useful; the interviewees emphasized the value of having conversations with a non-family member. In our opinion ECEC-conversation needs to be researched more and there are many possibilities for further studies.

Keywords: open early childhood education, early childhood education, ECEC-conversation, parenthood, parenting support

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyömme lähtökohtia.....	8
2.1	Prosessikuvaus	8
2.2	Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	9
2.3	Junailijankadun Aapeli-Avoim.....	10
3	Avoim päiväkotina osana varhaiskasvatusta	11
3.1	Varhaiskasvatuksen perusteita	11
3.2	Avoim varhaiskasvatus kehitty.....	12
4	Vanhemmuus.....	15
4.1	Vanhemmuus nyky-yhteiskunnassa	15
4.2	Vanhemmat tarvitsevat tukea.....	16
4.3	Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa	19
5	Vasu-keskustelu varhaiskasvatuksessa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa	21
5.1	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	21
5.2	Vasu-keskustelun soveltamisesta avoimeen päiväkotiin	22
5.3	Vasu-keskustelu Aapeli-Avoimessa	23
6	Tutkimuksen toteutus	24
6.1	Tutkimusmenetelmän valinta	24
6.2	Aineiston keruu	25
6.2.1	Havainnointi	26
6.2.2	Haastattelu	27
7	Tutkimustulokset ja niiden analysointi	28
7.1	Havainnointien tulokset	28
7.1.1	Ensimmäinen havainnointitilanne.....	29
7.1.2	Toinen havainnointitilanne.....	30
7.1.3	Yhteenveto havainnointien tuloksista	31
7.2	Haastatteluiden tulokset.....	32
7.2.1	Vasu-keskusteluun osallistumisesta.....	34
7.2.2	Vasu-keskustelutilanteiden kuvauksia.....	35
7.2.3	Odotuksia hyvältä vasu-keskustelulta	36
7.2.4	Vasu-keskustelun tarkoitus ja hyödyllisyys	39
7.2.5	Käytännön asioista	41
7.2.6	Yhteenveto haastatteluiden tuloksista.....	42
7.3	Johtopäätöksiä.....	42
7.4	Luotettavuuden arviointia	45
8	Pohdintaa.....	47
8.1	Millainen olisi hyvä vasu-keskustelu Aapeli-Avoimessa?.....	47

8.2	Yhteys aiempiin opinnäytetöihin.....	48
8.3	Eettinen näkökulma.....	50
8.3.1	Tutkimuseettinen näkökulma.....	50
8.3.2	Eettisyys toiminnassamme	52
9	Arviointi	54
9.1	Tavoitteiden toteutuminen	54
9.2	Oman toiminnan arviointi	56
	Lähteet	58
	Kuviot	62
	Liitteet	63

1 Johdanto

Vuonna 2012 tehdystä lapsiperhekyselystä selviää, että vanhemmilla on huolta omasta jaksamisestaan. Kyselyyn vastanneista äideistä noin kaksi viidesosaa ja isistä joka kolmas olivat täysin tai joihinkin samaa mieltä väittämästä: ”Olen huolissani omasta jaksamisesta vanhempana”. Työssäkäyvät vanhemmat kokevat kyselyn mukaan huolta jaksamisestaan harvemmin kuin työelämän ulkopuolella olevat. (Vanhempien huoli jaksamisesta 2014.) Yksi keino tukea koko perheen hyvinvointia on kuntien tarjoamat avoimet varhaiskasvatuspalvelut (Varhaiskasvatus 2014). Opinnäytetyömme on toteutettu avoimen varhaiskasvatuksen kentällä, Aapeli-Avoimessa Riihimäellä. Suurin osa siellä käyvistä vanhemmista on työelämän ulkopuolella olevia, kotona lapsia hoitavia vanhempia. Aapeli-Avoimen toiminnassa korostetaan lasten ja vanhempien osallisuutta sekä leikkiä. Erityisessä asemassa on myös vanhemmuuden tukeminen. (Aapeli-Avoim 2014.) Perheen toimintakyvyn vahvistaminen, vuorovaikutustaitojen tukeminen, sosiaalisten verkostojen laajentaminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen ovat olennaisia päämääriä Aapeli-Avoimen toiminnassa (Avoim varhaiskasvatus 2014). Kaikki edellä mainitut seikat huomioon ottaen avoimilla päiväkodeilla tuntuu olevan merkityksellinen rooli lapsiperheiden ja erityisesti lapsia kotona hoitavien vanhempien hyvinvoinnille.

Avoimen varhaiskasvatuksen nykytilaa ja kehittämistarpeita on selvitetty viimeksi vuonna 2007 Sosiaali- ja terveysministeriön sekä sosiaalialan osaamiskeskus SOCCAn yhteistyönä. Selvityksen mukaan avoimella varhaiskasvatuksella on tärkeä merkitys kotona olevien perheiden ja lasten hyvinvoinnille. Selvitykseen osallistuneiden mukaan avoin varhaiskasvatus vastaa moninaisesti perheen tarpeisiin, tukee perheitä ja vanhemmuutta tarjoamalla vaihtoehtoja päivähoidolle sekä mahdollistamalla vertaisryhmätoimintaa ja sosiaalisia suhteita aikuisille sekä virikkeitä ja varhaiskasvatusta lapsille. (Alila & Portell 2008, 41.) Voisi siis todeta, että avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat perheiden hyvinvoinnin kannalta merkityksellisiä ja siksi niiden kehittäminen on mielestämme tärkeää. Se on myös yksi syy, miksi päädyimme tekemään opinnäytetyömme avoimen varhaiskasvatuksen parissa.

Aapeli-Avoimessa yksi tärkeä vanhemmuuden tukemisen muoto on vanhemman ja työntekijän välillä käytävät vasu-keskustelut. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia, miten Aapeli-Avoimen vasu-keskustelukäytäntöä voisi kehittää, sillä se noudattaa tällä hetkellä pitkälti päiväkodin vasu-keskustelun rakennetta. Vasu-keskustelu on viralliselta nimeltään varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu. Päiväkodeissa sillä tarkoitetaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemistä vanhemman kanssa, mutta Aapeli-Avoimessa sillä tarkoitetaan työntekijän ja vanhemman välillä käytävää kasvatuskeskustelua. Opinnäytetyössämme käytämme kuitenkin tätä hieman harhaanjohtavaakin vasu-keskustelu-nimeä, sillä sitä nimeä on keskusteluista Aapeli-Avoimessa käytetty. Vanhempien ja avoimen varhaiskasvatuksen työntekijöiden välisillä keskusteluilla on pitkä historia. Vuodesta 1984 lähtien on nähty tärkeänä rohkaista vanhempia

osallistumaan kasvatusta koskevaan keskusteluun ammattikasvattajien ja muiden aikuisten kanssa, ja jo 80-luvulla yksi avointen päiväkotien tehtävistä olikin antaa kasvatuseuvontaa (Alila & Portell 2008, 17).

Aineistonkeruumenetelminä käytimme havainnointia ja haastattelua. Havainnoimme kahta vasu-keskustelutilannetta Aapeli-Avoimessa ja haastattelimme työntekijää sekä neljää asiakasta. Perehdyimme erityisesti vanhemmuuteen ja avoimeen varhaiskasvatukseen liittyvään teoriaan. Näiden lisäksi teoreettinen viitekehys muodostuu varhaiskasvatuksesta ja vasu-keskustelusta. Opinnäytetyömme aluksi käsittelemme opinnäytetyöprosessia ja käymme läpi tutkimuskysymyksemme sekä tutkimuksemme tavoitteet. Seuraavaksi perehdyimme teoreettiseen viitekehykseen, jonka jälkeen keskitymme tutkimuksen toteutuksen ja tulosten esittelyyn. Käymme keskustelua myös aiempien tutkimusten ja oman työemme välillä. Pohdimme tutkimuksemme luotettavuutta ja eettisyyttä sekä arvioimme omaa toimintaamme.

2 Opinnäytetyömme lähtökohtia

2.1 Prosessikuvaus

Opinnäytetyöprosessimme alkoi jo ensimmäisen opiskeluvuotemme keväällä, kun Tiedonhankinta ja tutkimusmenetelmät -opintojaksolla saimme kipinän tehdä opinnäytetyön yhdessä. Syksyllä 2013 aloitimme opinnäytetyön tekemisen. Aluksi kartoitimme tarvetta tutkimukselle eri varhaiskasvatuksen yksiköistä. Lopulta opinnäytetyömme kohteeksi valikoitui Riihimäellä sijaitseva avoimen varhaiskasvatuksen yksikkö Aapeli-Avoim. Kävimme keskustelemassa Aapeli-Avoimen lastentarhanopettajan kanssa. Hän koki tarvetta selvitykselle, josta kävisi ilmi kehittämiskohtia ja mahdollisia parannusehdotuksia hänen käyttämälleen vasu-keskustelumallille. Teimme aiheanalyysin aiheesta ja suunnittelimme opinnäytetyömme aikataulun.

Tutkimuskysymyksemme tarkentuivat vähitellen ja aloitimme kirjallisuuteen tutustumisen sekä sen myötä teoreettisen viitekehyksen hahmottamisen loppuvuodesta 2013. Tammikuussa 2014 haimme opinnäytetyötämme varten tutkimuslupaa Riihimäen kaupungin sivistystoimenjohtajalta. Tutkimuslupaa varten teimme alustavan tutkimussuunnitelman. Eskola ja Suoranta (2008, 15-16) kuvaavat laadullisen tutkimusprosessin avointa tutkimussuunnitelmaa, joka korostaa tutkimuksen vaiheiden yhteen kietoutumista. Teoksessa mainitaan, että parhaimmillaan tutkimussuunnitelma elää tutkimusprosessin mukana. Näiden seikkojen ja tutkimuksemme luonteen vuoksi, emme kirjoittaneet kovin laajaa tutkimussuunnitelmaa tutkimuslupaa hakiessamme.

Alkuvuonna 2014 kävimme myös Aapeli-Avoimessa paikan päällä tutustumassa toimintaan ja suunnittelemassa tutkimuksemme aineistonkeruun toteutusta. Haastattelimme ensimmäisenä

Aapeli-Avoimen lastentarhanopettajaa. Tämän jälkeen havainnoimme kahta vasu-keskustelua. Maaliskuussa 2014 haastattelimme neljää Aapeli-Avoimen asiakasta. Sekä havainnoinnit että haastattelut suoritettiin Aapeli-Avoimen tiloissa. Haastattelujen jälkeen litteroimme ja analysoimme aineistomme sekä perehdyimme lisää kirjallisuuteen. Litteroitua materiaalia tuli yhteensä 29 tekstisivua.

Kesällä 2014 keskityimme tutkimusaineistomme analysointiin ja tutkimustulosten tulkintaan. Syvensimme jatkuvasti teoreettista viitekehystämme ja muokkasimme sitä lopulliseen muotoonsa tutkimustulosten analyysin edetessä. Muotoilimme myös tutkimuskysymyksemme lopulliseen, viralliseen muotoonsa. Teimme johtopäätökset ja refleктоimme omaa toimintaamme prosessin aikana. Kesän aikana teimme myös varsinaisen kirjoitustyön. Alkusyksystä yhdistimme tutkimuksemme tuloksia teoreettiseen viitekehukseen ja tutkiskelimme yhteyttä aiempiin tutkimuksiin. Syksyn aikana viimeistelimme työmme kieliasua ja suunnittelimme seminaariesitystä.

2.2 Tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia Aapeli-Avoimessa käytössä olevaa vasu-keskustelukäytäntöä kehittämismielessä. Idean opinnäytetyöhömmme saimme Aapeli-Avoimen lastentarhanopettajalta, jonka mukaan vasu-keskustelua olisi hyvä kehittää. Hän toivoi, että vasu-keskustelu olisi matalakynnyksinen ja houkutteleva. Lisäksi hän toivoi, että vasu-keskusteluun olisi tietynlainen selkeä malli, jota hän voisi markkinoida. Päiväkodin vasu-keskustelu -lomakkeiston käyttäminen Aapeli-Avoimessa ei ole tarkoituksenmukaista, koska lastentarhanopettaja joutuu selittämään vanhemmille vasu-keskustelun ideaa ja tarkoitusta avoimessa päiväkodissa. Lastentarhanopettajan toiveena oli, että vasu-keskustelu olisi Aapeli-Avoimen palveluvalikoimassa sellaista, jota voisi tarjota vanhemmille. Tutkimuksemme tarkoituksena oli tuottaa tietoa, jota Aapeli-Avoimen työntekijä voisi hyödyntää kehittäessään työtään ja vasu-keskustelukäytäntöä.

Päämääränä oli saada vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Alkuperäiset tutkimuskysymyksemme olivat, "Miten Aapeli-Avoimen vasu-keskustelua voisi kehittää?" ja "Miten vasu-keskustelun avulla voitaisiin avoimessa päiväkodissa tukea vanhemmuutta ja kasvatuskumppanuutta mahdollisimman paljon?" Tutkimuksen edetessä lähestymistapamme asiaan muuttui hieman ja muotoilimme kysymykset uudelleen. Esimerkiksi jälkimmäinen alkuperäisistä tutkimuskysymyksistä sisälsi lopulta liikaa oletuksia. Emmehän voi tietää, tukeeko vasu-keskustelu avoimessa päiväkodissa ylipäättään vanhemmuutta tai kasvatuskumppanuutta. Lopulliset tutkimuskysymyksemme olivat:

- Miten Aapeli-Avoimen vasu-keskustelua voisi kehittää? Tarvitseeko sitä kehittää?
- Mikä on vasu-keskustelun merkitys Aapeli-Avoimessa?
- Mitä hyötyä vasu-keskustelusta on Aapeli-Avoimessa?

Vaikka tarkoitus olikin meille jo varhaisessa vaiheessa yleisessä muodossa selvillä, on opinnäytetyömme päämäärä selkiytynyt vähitellen tutkimusta tehdessämme. Meidän oli mahdotonta luoda tarkkaa teoreettista viitekehystä, ennen kuin olimme saaneet selville, millaisia asioita tutkimusaineistostamme nousisi esille. Onkin sanottu, että laadullisen tutkimuksen tekemisessä voi olla jopa haitaksi, mikäli tehtävänasettelu on lyöty liian varhaisessa vaiheessa lukkoon (Hakala 2010, 22).

Tutkimuksemme tavoitteena oli huomioida vanhempien ja työntekijän mielipiteet tasapuolisesti sekä selvittää, millainen olisi ihanteellinen vasu-keskustelu Aapeli-Avoimen asiakkaiden ja työntekijän mielestä. Lisäksi tavoitteena oli, että avoimen varhaiskasvatuksen piirissä olisi jokin toimiva vanhemmuutta ja kasvatuskumppanuutta tukeva keskustelumalli, jota voitaisiin hyödyntää jopa valtakunnallisesti. Opinnäytetyöprosessin alussa haaveilimme, että voisimme julkaista tutkimustamme koskevan artikkelin jossain alamme lehdessä, mutta tämä haave ei toteutunut. Otimme yhteyttä sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattiliittoon Talentiaan sekä Riihimäen kaupungin varhaiskasvatuspäällikköön, mutta emme saaneet ainakaan opinnäytetyöprosessin aikana tiedusteluihimme vastauksia.

Henkilökohtaisina tavoitteinamme oli tutustua avoimeen varhaiskasvatukseen ja oppia vasu-keskustelun merkityksestä päivähoidossa ja erityisesti avoimessa päiväkodissa. Lisäksi tavoitteinamme oli syventää omaa tietämystämme varhaiskasvatuksen kentästä. Tavoitteena oli myös kehittää omia tutkimus- ja analyysitaitojamme sekä oppia prosessinhallintaa ja organisoitua.

2.3 Junailijankadun Aapeli-Avoim

Opinnäytetyömme toimipaikka on Riihimäellä Junailijankadun päiväkodin yhteydessä toimiva Aapeli-Avoim, jossa järjestetään avointa varhaiskasvatustoimintaa. Toiminta muodostuu kerhoista, avoimesta päiväkodista, vauvaryhmästä, nuorten vanhempien ryhmästä sekä perhekahvilasta. Toimipaikassa työskentelee vakituisesti yksi työntekijä, lastentarhanopettaja, joka on koulutukseltaan sosionomi (AMK). Aapeli-Avoimen toiminnassa korostuu lasten ja vanhempien osallisuus sekä leikki. Lisäksi vanhemmuuden tukeminen on keskeisessä asemassa. (Aapeli-Avoim 2014.)

Aapeli-Avoimen toiminnan tavoitteina ovat perheen toimintakyvyn vahvistaminen, vuorovaikutustaitojen tukeminen, sosiaalisten verkostojen laajentaminen sekä syrjäytymisen ehkäisemi-

nen. Vanhemmille tarjotaan Aapeli-Avoimessa mahdollisuutta käydä yleisesti, ryhmissä tai henkilökohtaisesti työntekijän kanssa keskusteluja arjesta, lastenhoidosta ja kasvatuksesta. (Aapeli-Avoim 2014.) Riihimäen kaupungissa avointa varhaiskasvatusta järjestetään toimipaikkamme Junailijankadun Aapeli-Avoimen lisäksi kahdessa päiväkodissa. Kirjauksen päiväkodin yhteydessä toimii Ylätalon Kellari ja Jukolan päiväkodin yhteydessä Karusellikerho. (Avoim varhaiskasvatus 2014.)

3 Avoim päiväkotina osana varhaiskasvatusta

3.1 Varhaiskasvatuksen perusteita

Varhaiskasvatus on lasten elinympäristössä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Lisäksi se on suunnitelmallista ja tavoitteellista yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen asema. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on kokonaisvaltainen näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Tavoitteena varhaiskasvatuksessa on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välinen yhteistyö, kasvatuskumppanuus, mahdollistaa sen, että perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden. Varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa, joista keskeisimmät ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä erilainen avoin toiminta. Palveluita tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11.)

Turvalliset ja pysyvät lähimmät ihmissuhteet toimivat ensisijaisina hyvinvointia edistävinä ja suojaavina tekijöinä pienelle lapselle. Lapsen vartuttua turvallinen ja mahdollisuuksia avaava lähiympäristö sekä laadukas päivähoito vaikuttavat myös lapsen hyvinvointiin. Varhaiskasvatus onkin osa lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemista. (Kaskela & Kronqvist 2007, 11.) Varhaiskasvatuksessa ensisijainen päämäärä onkin edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Silloin, kun lapsi voi hyvin, on hänellä mahdollisimman hyvät edellytykset kasvuun, oppimiseen ja kehittymiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 15.)

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus on listannut varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita lapsen oikeuksista. Lapsella on oltava oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin sekä turvattuun kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Lapselle tulee taata turvallinen ja terveellinen ympäristö, jossa lapsi voi leikkiä ja toimia monipuolisesti. Lapsella on oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti sekä saada tarvitsemaansa erityistä tukea. Lisäksi lapsella on oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 12.)

Varhaiskasvatuksessa toimivan kasvattajan on tiedostettava omat arvonsa ja eettiset periaatteensa, jotka luovat pohjan kasvattajuudelle. Kasvattajalta vaadittavia ominaisuuksia ovat muun muassa sitoutuneisuus, herkkyyks sekä kyky reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Varhaiskasvatuksessa työskentelevän kasvattajan tehtävänä on mahdollistaa hyvä ilmapiiri, suunnitella toimintaa ja rakentaa tarkoituksenmukainen ympäristö. Samalla on huomioitava lapsilähtöisyyden toteutuminen. Varhaiskasvatuksessa työskentelevän henkilöstön on tiedostettava lapsen kasvun ja oppimisen mahdollisuudet. Heidän on toiminnassaan kunnioitettava niin lapsia kuin lasten vanhempiakin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 16-17.)

3.2 Avoin varhaiskasvatus kehittyä

Avoimen varhaiskasvatuksen juuret ovat leikkipuistotoiminnassa. Se alkoi Suomessa 1900-luvulla, mutta sitä suunniteltiin jo 1800-luvun loppupuolella. Vuonna 1914 Helsingissä aloitettiin kesäleikkipuistotoiminta Suomen voimisteluopettajainliiton voimin. Toiminta oli tarkoitettu yli 4-vuotiaille lapsille, mutta myös nuoremmat lapset saivat osallistua vanhemman seurassa. Toiminnan tarkoituksena oli tarjota vähävaraisten perheiden lapsille mahdollisuus turvalliseen ulkoiluun. Leikkipuistotoimintaa järjestettiin sekä ohjattuna että vapaamuotoisena. Ohjaajina toimivat muun muassa lastentarhanopettajat sekä nuoriso-ohjaajat. Käyttäjien tarpeet ja paikallisuus huomioitiin toiminnan suunnittelussa, joten toiminta oli hyvin erilaista eri puolilla Suomea. Vuonna 1951 kesäleikkipuistotoiminta muuttui ympärivuotiseksi. (Alila & Portell 2008, 15.)

Vuonna 1943 syntyi puistotätitoiminta Helsingissä Työvalmius-yhdistyksen toimesta. Toiminta tapahtui kaupungin puistoissa, joihin lapsia sai jättää hoitoon. Puistotätitoiminnan tarkoituksena oli muun muassa auttaa pienten lasten äitejä lasten hoidossa äitien jonottaessa esimerkiksi ruokaa ruokajonoissa. 1900-luvulla leikkikerhotoiminta oli lasten ryhmämuotoista toimintaa, joka kesti muutaman tunnin kerrallaan. Lapsi osallistui kerhoon yleensä ilman vanhempiään. Kerhotoimintaa järjestettiin myös niin kutsuttuna avoimena kerhona, johon vanhemmat saivat osallistua lapsen kanssa. Avoimessa kerhossa oli mahdollista järjestää vanhemmille suunnattua toimintaa lasten leikkiessä keskenään. 1940-luvulla alkoi seurakuntien päiväkerhotoiminta, joka muuttui kolmekymmentä vuotta myöhemmin säännölliseksi 4-7-vuotiaille lapsille tarkoitetuksi toiminnaksi. Toiminnan suunnittelusta ja ohjauksesta vastasivat lastenohjaajat sekä toiminnanohjaajat. (Alila & Portell 2008, 15-16.)

Avoin päiväkotitoiminta saapui Ruotsin kautta Suomeen 1970-luvun lopussa. Toiminta alkoi Suomessa vuonna 1978 sosiaalihuollituksen koordinoimana kokeilutoimintana. Avoin päiväkodit ovat kuuluneet osaksi leikkitoimintaa Suomessa vuodesta 1984 alkaen. Tuolloin avointen päiväkotien tehtävänä oli antaa kasvatustarvetta sekä vähentää lapsiperheiden eristäytymistä. Tärkeänä nähtiin vanhempien rohkaiseminen osallistumaan kasvatusta koskevaan kes-

kusteluun ammattikasvattajien sekä muiden aikuisten kanssa. Avoimeen päiväkotiin ei tarvinnut ilmoittautua etukäteen. Lisäksi lapsi oli toiminnan aikana vanhempansa vastuulla. Vanhempien toivottiin osallistuvan aktiivisesti toimintaan ja kehittämään sitä. 1990-luvulla avointa varhaiskasvatustoimintaa lakkautettiin runsaasti, mutta 2000-luvun alussa palvelujen järjestäminen lisääntyi. Perheille haluttiin tarjota enemmän vaihtoehtoja perinteisen päiväkotin ja perhepäivähoitotoiminnan lisäksi. Palveluita järjestettäessä huomiota kiinnitettiin erityisesti perheiden tarpeiden huomioimiseen, joka näkyi muun muassa perhekahviloiden sekä perhekeskustoiminnan lisääntymisenä. (Alila & Portell 2008, 17-18.)

Avoimen varhaiskasvatuksen tai leikkitoiminnan järjestämisestä vastaavat joko itsenäisesti tai yhteistyönä toistensa kanssa seurakunnat, kunnat, järjestöt ja yksityiset palveluiden tuottajat (Alila & Portell 2008, 12). Lisäksi avoimeen varhaiskasvatukseen kuuluu sairaaloiden varhaiskasvatus (Varhaiskasvatus 2014). 1970-luvun alusta asti avointa varhaiskasvatusta kutsuttiin leikkitoiminnaksi. Vuonna 1984 leikkitoiminta käsitti leikkipuistot, leikkikerhot, leikkivälinelainaamot sekä avoimet päiväkodit. Vasta 2000-luvulla alettiin käyttää laajemmin käsitettä avoin varhaiskasvatus. Avoimen varhaiskasvatuksen määrittely on hankalaa, koska valtakunnallisesti, paikallisesti sekä eri järjestöjen kesken ei ole olemassa yhtenäistä linjaa käsitteiden määrittelyssä tai käyttämisessä. Lisäksi avoimen varhaiskasvatustoiminnan yhtenä tavoitteena on paikallisten tarpeiden huomioiminen, minkä vuoksi yleistä määritelmää on hankala muodostaa. (Alila & Portell 2008, 12.)

Laissa lasten päivähoidosta avoimesta varhaiskasvatuksesta käytetään nimitystä leikkitoiminta. Lain 1 §:n mukaan leikkitoimintaa voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa paikassa. (Laki lasten päivähoidosta 1973.) Laista ei käy ilmi, mitä leikkitoiminnalla tarkoitetaan. Vuonna 1972 leikkitoiminta on määritelty sisällä tai ulkona tapahtuvaksi lasten leikin ja toiminnan ohjaukseksi ja valvonnaksi tätä tarkoitusta varten varatussa paikassa (HE 138/1972).

Avoin varhaiskasvatus on lapsiperheille suunnattua toimintaa, jonka palvelutarjonta vaihtelee kunnittain. Perheet voivat osallistua toimintaan säännöllisesti tai satunnaisesti. Kuntien tarjoamien avointen varhaiskasvatuspalveluiden avulla pyritään tukemaan koko perheen hyvinvointia. (Varhaiskasvatus 2014.) Kuntien avoin varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jonka tarjoamiin palveluihin kuuluvat muun muassa avoimet päiväkodit sekä kerho- ja leikkitoiminta. Avoimien varhaiskasvatuspalvelujen yleisenä tavoitteena on tarjota vähän päivähoitoa tarvitseville tai kotihoodossa oleville lapsille sekä heidän vanhemmilleen sosiaalisia kontakteja, kasvatuksellista tukea sekä monipuolista toimintaa yhdessä muiden perheiden kanssa. Lapsille avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat muun muassa mahdollisuuden harjoitella vuorovaikutustaitoja sekä sosiaalisia taitoja. Vanhemmat sen sijaan saavat mahdollisuuden saada tukea vanhemmuudelleen henkilökunnalta ja muilta vanhemmilta. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ennaltaehkäisevät osaltaan perheiden ongelmia,

koska vanhemmat saavat vertailupohjaa oman tilanteen tunnistamiseksi. Avointen varhaiskasvatuspalveluiden kautta perheet voivat myös saada tietoa erityispalveluista, jos ongelmia alkaa ilmetä. (Lastensuojelun käsikirja 2014a.)

Avoin päiväkotitoiminta on pääasiassa maksutonta, ja sitä järjestetään kunnasta riippuen muutamana kertana viikossa. Toimintaan ei tarvitse nykyisinkään ilmoittautua ennakoon. Lapset osallistuvat toimintaan yhdessä vanhempiensa kanssa. Avoin päiväkotitoiminta antaa lapsille ja heidän vanhemmilleen mahdollisuuden leikkiä ja askarrella yhdessä tai viettää aikaa toisten perheiden kanssa. Avoimessa päiväkodissa lapsiperheet saavat vertaistukea toisistaan esimerkiksi vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä. (Lastensuojelun käsikirja 2014a.)

Tutkimuksia tai selvityksiä avoimista varhaiskasvatuspalveluista on valitettavan vähän. Vuoteen 2007 mennessä ei ole ollut yhtäkään valtakunnallista avoimeen varhaiskasvatukseen liittyvää kehittämishanketta. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA tekivät vuonna 2007 selvityksen avoimen varhaiskasvatuksen nykytilasta sekä kehittämistarpeista. Lisäksi selvityksen tavoitteena oli tarkentaa avointen varhaiskasvatuspalveluiden nimikkeitä ja määritelmiä. Selvityksessä aineistonkeruu toteutettiin internet-pohjaisena kyselynä. Vastaajia tavoiteltiin jokaisesta Manner-Suomen kunnasta, yhteensä 400 henkilöä. Tavoitelluista kunnista 206 eli 52 % vastasi kyselyyn. (Alila & Portell 2008, 21, 29–30.)

Vastaajien piti valita kolme tärkeintä syytä, joilla he perustelevat avointen varhaiskasvatuspalveluiden tarpeellisuutta. Lasten varhaiskasvatuksen sekä sosiaalisen kehityksen tukeminen saivat eniten kannatusta vastaajien keskuudessa. Kolmanneksi tärkeimpänä syynä pidettiin vanhempien mahdollisuutta aikuiskontakteihin. Seuraavaksi tärkeimpänä syynä mainittiin se, että avoimet varhaiskasvatuspalvelut mahdollistavat vanhempien tukemisen. Vastaajat kokivat avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarpeellisiksi muun muassa sen takia, että palvelut tukevat perheitä ja vanhemmuutta tarjoamalla vaihtoehtoja päivähoidolle. Myös vertaisryhmätoimintaa sekä aikuisten mahdollisuutta sosiaaliseen kanssakäymiseen arvostettiin. Avoimilla varhaiskasvatuspalveluilla on selvityksen mukaan tärkeä merkitys kotona olevien perheiden ja lasten hyvinvoinnille. Toimijatahoilta tiedusteltiin, mitkä ovat avointen varhaiskasvatuspalveluiden toiminnan tavoitteet. Tärkeimpinä tavoitteina nähtiin lasten keskinäisen toiminnan, leikkien ja kontaktien mahdollistaminen sekä lasten varhaiskasvatuksen tukeminen. Kolmanneksi tärkeimpänä tavoitteena vastaajat pitivät sitä, että avoimet varhaiskasvatuspalvelut mahdollistavat vanhemmille vertaistuen saannin sekä kontaktit muihin aikuisiin. (Alila & Portell 2008, 41–43.)

Avoimen varhaiskasvatuksen voidaan joidenkin määritelmien mukaan katsoa ulottuvan myös ehkäisevän lastensuojelun puolelle. Ehkäisevä lastensuojelu on määritelty toiminnaksi, jolla

edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Tämän määritelmän avoin varhaiskasvatus täyttää. Ehkäiseväksi lastensuojeluksi luetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa sekä neuvoloissa annettava tuki ja erityinen tuki. (Lastensuojelulaki 2007.) Havaitsemalla jo varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten huolenpitoon ja kasvatukseen liittyvät ongelmatilanteet voidaan lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta vähentää. On tärkeää, että peruspalveluissa tarjotaan varhaista tukea näistä ongelmatilanteista selviytymiseen. (Lastensuojelun käsikirja 2014c.)

4 Vanhemmuus

4.1 Vanhemmuus nyky-yhteiskunnassa

Yhteiskunta muuttuu jatkuvasti, ja sen myötä kasvattajan tehtävän voidaan ajatella muuttuvan yhä vaativammaksi. Samanlainen vanhemmuus, joka on toiminut menneillä vuosikymmenillä, ei toimi enää 2010-luvulla. Alun perin kaupungistuminen ja sittemmin erilaisten median muotojen kasvu ovat muodostuneet vanhempien kilpailijoiksi, kun kyseessä on lapsiin vaikuttaminen. Lapsen on mahdollista omaksua asenteita, käyttäytymismalleja ja muita vaikutteita monesta muustakin lähteestä kuin perheeltä ja vanhemmilta. Jos vanhemmat eivät kykene syystä tai toisesta tukemaan lasta riittävästi, on lapsen mahdollinen riski ajautua harhateille suurempi kuin ennen. (Rimpelä 2013, 17.)

Nykypäivänä vanhemmuus, kasvatus ja perhe herättävät paljon keskustelua. Perheiden elämänrytmi on nopeutunut ja työelämän vaativuus vaikuttaa perheisiin. Näiden asioiden vuoksi koetaan perheen yhteisen ajan vähentyneen. Lisäksi yhteiskunnassamme on enemmän ja enemmän perheen sisäisiin ja ulkoisiin voimavaroihin liittyviä ongelmia, kuten päihteiden käyttöä, työttömyyttä ja avioeroja. (Koivula 2004, 73.) Kasvatukseen liittyvässä keskustelussa onkin viime aikoina puhuttu paljon vanhempien vastuusta ja siitä, että vanhemmuus olisi nykyään hukassa. On esitetty väitteitä, että vanhemmat eivät enää kanna vastuutaan lasten kasvatuksesta ja siirtävät tätä vastuuta yhteiskunnalle, käytännössä päiväkodeille, kouluille ja lastensuojelulle. Toisaalta voidaan ajatella, että vanhemmuus voi nykyään paremmin kuin koskaan. Esimerkkejä positiivisesta kehityksestä on muun muassa isien läsnäolon lisääntyminen ja kasvatuseväkivallan vähentyminen. (Rimpelä 2013, 19.)

Kasvatukseen on nykyään saatavilla paljon erilaista informaatiota ja monella taholla on erilaisia näkökulmia kasvatuksesta. Median monet muodot, internet ja kirjallisuus pursuavat tietoa ja ristiriitaisia näkemyksiä kasvatuksesta. Informaation tulva voi helposti johtaa kaaokseen. Kasvattajan on tämän kaaoksen keskellä opittava erottamaan olennainen ja epäolennainen. Kasvatuksen ammattihenkilöillä on siksi erityinen vastuu ja tehtävä yhteisen lapsen kehitystä, hyvinvointia ja kasvatusta koskevan ymmärryksen rakentamisessa. (Rimpelä 2013, 20.)

Yhteisöllisyyden väheneminen on myös ollut nähtävissä länsimaissa jo pidemmän aikaa. Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan yhteisölliset instituutiot ovat muuttuneet, eikä esimerkiksi yhteisön, koulujen tai uskonnollisten tahojen tukea ole saatavilla samalla tavoin kuin ennen. Myös ihmisten luottamus esimerkiksi naapureitaan kohtaan on vähentynyt. Vanhemmuus on monimutkainen, vaativa ja vastuullinen tehtävä, ja kaikki vanhemmat tarvitsevat jonkinlaista tukea, vaikka tuen muodot muuttuvatkin yhteiskunnan muuttuessa. (Keller & McDade 2000, 286.)

Perinteisesti kasvatuksen on ajateltu olevan perheen sisäinen tehtävä. Usein keskustelu vanhemmuudesta sijoittuu hyvä-paha-ulottuvuudelle; jokainen vanhempi pohtii varmasti joskus, onko hän hyvä äiti tai isä lapselleen. Onnistumista kasvatustehtävässä arvioidaan usein yhteisön määrittelemän hyvän ja huonon perusteella, ei tutkimukseen perustuvan osaamisen perusteella. Vanhemmuutta ja kotikasvatusta on tutkittu suhteellisen vähän, sillä kasvatustieteen tutkimukset ovat pitkälti sijoittuneet koulumaailmaan. Keskustelu vanhemmuudesta jää siis hyvin pitkälti arkikokemusten ja niiden pohjalta tehtävien päätelmien varaan. Keskusteluja vanhemmuudesta leimaa usein myös puhe välittämisestä, jonka kääntöpuolena on helposti syyllistäminen, syyllisyys ja häpeä. Edellä mainituista seikoista johtuen monet vanhemmat arastelevat henkilökohtaista keskustelua kasvatuksesta. (Rimpelä 2013, 21, 43-44.)

Vanhemmuus on tärkeä asia yhteiskunnan kannalta ja vanhemmilla on merkittävä rooli yhteiskunnassamme. Vanhemmuuden vastuuseen ei kuulu vain lapsen hyvinvoinnista vastaaminen, vaan lastensa kautta vanhemmat ovat vastuussa myös yhteiskunnasta kasvattamalla tulevaa sukupolvea. Lapset ovat tulevaisuuden kansalaisia ja siksi heihin olisi tärkeä panostaa. Vanhempien kasvattaessa lapsiaan muotoutuu myös tulevaisuuden yhteiskunta. Tämän takia on lähestulkoon vaatimuksena olla hyvä vanhempi. (Littmarck 2012, 46.)

4.2 Vanhemmat tarvitsevat tukea

Vanhemmaksi tuleminen on positiivinen ja antoisa, mutta myös kehittävä ja haastava kokemus. Vanhemmuus luo uuden yhteyden eri-ikäisten ihmisten välille ja siten tuo elämään uutta perspektiiviä ja uudenlaisia ajatuksia. Vanhemmuuteen kuuluu se, että aikuinen saa osansa toisen ihmisen kehityksestä, kasvatuksesta ja tulevaisuudesta. Vanhemmuuteen kuuluu oleellisena osana vastuunottoa, kärsivällisyyttä, riittävyyteen liittyviä tunteita ja siihen kuluu aikaa ja voimavaroja. Voimia kuluu muun muassa auttamiseen, korjaamiseen, tuen ja neuvojen antamiseen sekä ongelmien ratkaisemiseen. Vanhemmat tarvitsevat tukea ja tietoa toisiltaan. Oma suku ja ystävät ovat usein vanhemmille esikuvia vanhemmuudessa. Vanhemmat tarvitsevat tukea oman roolinsa löytämiseen vanhempana ja turvallisuuden tunteeseen tässä roolissa. Vertaistuellalla ja keskustelulla toisten vanhempien kanssa on tärkeä merkitys vanhemmuuden

tukemisessa; mieltä painavista asioista on hyvä ehtiä keskustelemaan ennen kuin niistä kasvaa suurempia ongelmia. (Stöd i föräldrarskapet 1997, 69-70.)

Avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuotojen monipuolistuttua 2000-luvulla palvelut koskettavat nykyisin enemmän koko perhettä. Tämä näkyy esimerkiksi perhekeskusten, -kahviloiden sekä -ryhmätoiminnan lisääntymisenä. (Alila & Portell 2008, 18.) Samassa tilanteessa toistensa kanssa olevat perheet saavat toisiltaan tukea vanhemmuuteensa. Avoin päiväkotitoimiikin vertaisryhmänä niin lapsille kuin vanhemmille. (Lastensuojelun käsikirja 2014a.) Ryhmä muodostuu yksilöistä, joilla on yhteinen tavoite, keskinäistä vuorovaikutusta ja käsitys siitä, ketkä kuuluvat ryhmään (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 270). Vertaisryhmä koostuu usein samassa elämäntilanteessa olevista ihmisistä. Vertaisryhmän toiminnassa korostuvia arvoja ovat muun muassa avoimuus, tasa-arvoisuus sekä kunnioitus toisia kohtaan. Mannerheimin Lastensuojeluliiton vertaisryhmissä vanhemmuutta pyritään vahvistamaan vuorovaikutuksen avulla. Lisäksi ryhmissä korostuu yhdessä oleminen ja tekeminen. Osallisuuden kokeminen sekä ryhmään kuulumisen tunne puolestaan edistävät vertaisryhmään osallistuneiden hyvinvointia. (Halonen, Sourander & Viinikka 2010, 6.) Tavoitteena vertaisryhmässä on asenteenmuutos tiettyä asiaa kohtaan. Ohjaajan on osattava eläytyä jäsenten tilanteisiin, mutta olla samalla tasapuolinen kaikkia ryhmässä olevia kohtaan. Jokaisella ryhmän jäsenellä on oltava mahdollisuus kertoa omia ajatuksiaan, mutta jokaisella on myös mahdollisuus olla hiljaa. (Vilén ym. 2008, 273-274.) Myös Aapeli-Avoimessa toimii kaikille avoin Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvila (Aapeli-Avoimen työntekijä 2013-2014).

Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa on selvitetty amerikkalaisten perheiden asenteita avun hakemista ja vanhemmuutta kohtaan. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista myönsi, että valtaosa vanhemmista tarvitsee apua ja neuvoja vanhemmuuteen. Tutkimuksen mukaan pienituloiset vanhemmat hakeutuivat epätodennäköisemmin avun piiriin kuin suurituloisemmat vanhemmat. Yleisimmät lähteet, joista tutkimukseen osallistuneet vanhemmat hakivat apua, olivat perhe, kirjat, videot, auttavat puhelimet ja ystävät. Kaikkein vähiten apua haettiin lastensuojelusta, koulun henkilökunnalta, kirkolta tai sosiaalipalveluista. (Keller & McDade 2000, 285.)

Suomessakin vanhemmuuden tukemiseen on kiinnitetty huomiota ja asian tiimoilta on järjestetty erilaisia projekteja. Kasvuturve-projekti keskittyi vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukemisen tutkimiseen ja kehittämiseen päivähoidossa. Projekti toteutettiin vuosina 2001-2003 Sateenkaari Koto ry:n kolmessa päiväkodissa Turun seudulla. Projektiin osallistuivat päiväkotien työntekijät sekä kaksi projektityöntekijää. Kasvuturve-projektin päämääränä oli muun muassa vahvistaa vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta sekä tukea vanhemmuutta. Projektin tavoitteena oli löytää uusia menetelmiä vanhempien tukemiseen kasvatustehtävänsään. (Keskinen & Virjonen 2004, 8-9; Junttila 2004, 16.)

Kasvuturve-projektissa selvitettiin muun muassa Sateenkaari Koto ry:n päiväkotien henkilökunnan käsityksiä ja toiveita vanhemmuuden tukemisesta. Henkilökunnan mukaan vanhemmuuden tukeminen näkyi vanhempien ja perheiden auttamisena, ohjaamisena, keskusteluna ja kuuntelemisena. Lisäksi vanhemmuuden tukeminen oli työntekijöiden mukaan vanhempien kannustamista, opastamista sekä kanssakulkemista. Henkilökunnan mukaan vanhemmuuden tuelle on tarvetta esimerkiksi silloin, kun lapsen ja vanhemman väliltä puuttuu turvallinen kontakti tai kun lapsi on levoton tai kuriton. Vanhempi voi tarvita tukea vanhemmuudessa, jos hän ei esimerkiksi uskalla kommentaa lastaan tai hän on väsynyt, epätietoinen, yksinäinen tai epävarma. (Ovaska 2004, 59-61.)

Sateenkaari Kodon päiväkotien henkilökunnan mukaan perheet tarvitsevat tukea yleisesti jakamiseen sekä arkiaskareisiin. Tarpeellisia tukimuotoja vanhemmuuden tukemiseen ovat esimerkiksi kasvatuksellinen tuki, keskustelut, rohkaisu sekä verkostopalaverit. Tukimuotojen on hyvä olla yksilöllisiä ja perhekohtaisia. Vanhempi saa tukimuotojen avulla vertaistukea. Työntekijät kokivat haasteellisena vaikeiden asioiden esille ottamisen, ongelmatilanteiden käsitteilyn sekä ongelmien ratkaisemisen rakentavasti. Myös asiakkaiden asioiden kääntäminen positiiviseksi koettiin työntekijöiden keskuudessa haastavana. (Ovaska 2004, 61-62.)

Lammi-Taskula ja Varsa (2001, ks. Kekkonen 2004, 15-16) kertovat vuonna 2000 Suomessa toteutetusta Vanhemmuuden aika -hankkeesta, jonka yhteydessä tehtiin valtakunnallinen kysely päiväkotien sekä neuvoloiden henkilöstölle. Puolet vastanneista päiväkotien työntekijöistä pitivät vanhemmuuden tukemista keskeisenä työn tavoitteena päiväkodissa. Avoimen ja luottamuksellisen yhteistyösuhteen luomista vanhempien kanssa korostettiin. Vastaajat kokivat, että vaikeiden asioiden käsittelyn alkaminen vaatii vanhempien aloitetta. Parhaana työmuotona vanhemmuuden tukemiseen vastaajat pitivät kahdenkeskistä keskustelua. Keskustelun lisäksi päiväkodeissa järjestettiin erilaisia vanhempainryhmiä sekä luento- ja teemailtoja vanhemmille. Päiväkodin työntekijöiden mukaan vanhemmat saivat opastusta lapsen hoitoon, kasvatukseen ja vuorovaikutukseen liittyvissä asioissa. Sen sijaan vanhemmuuden mukanaan tuomat identiteetti muutokset sekä perhe-elämän ongelmat jäivät vähemmälle huomiolle.

Ruotsissa lapsiperheiden politiikkaa on tutkittu muun muassa Linköpingin yliopistossa, jossa on tehty tutkimus vanhemmuuden tukemisesta. Ongelmiksi vanhemmuuden tukemiseen panostamisessa havaittiin muun muassa lasten huonontunut psyykinen ja fyysinen terveys. Tästä syytetään yhteiskuntaa, jota kuvailtiin vaativaksi ja monimutkaiseksi. Ehkäistäkseen lasten psyykkisiä ja fyysisiä sairauksia täytyy vanhempia tukea yhteiskunnan vaatimuksissa ja roolissaan vanhempina. Vanhempien tulisi jaksaa vaikeuksista huolimatta vanhemmuuden vaatimuksia ja yhteiskunnan tulisi tukea vanhempia tässä tehtävässä. Yhteiskunnan antaman tuen ei tarvitsisi olla konkreettista tai materiaalista, vaan vaikeuksien kohtaamisissa tukemista.

Korostuneena on vanhempien tukeminen kokemukseen, että he ovat omien lastensa asiantuntijoita. (Littmarck 2012, 44-45.)

Vanhemmuuden tukemiseen ja vanhemmuuden tarkasteluun on kehitetty erilaisia välineitä. Yksi näistä on Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän vuonna 1999 kehittämä Vanhemmuuden roolikartta®. Kartan tarkoituksena on ollut kehittää vanhemmuuden hahmottamista arkiajattelussa. Kartassa on esitetty viisi eri vanhemmuuden osa-aluetta eli pääroolia sekä niiden alle kuuluvia useampia rooleja. (Vanhemmuuden roolikartta 2013.)

Vanhemmuuden roolikarttaa voidaan käyttää monipuolisesti perhekuntoutuksen ja vanhemmuuden arvioinnin välineenä. Kuka tahansa vanhempi voi sen avulla jäsentää omia vanhemmuuden roolejaan. Se voi olla käytössä keskustelun apuvälineenä kaikenlaisissa toimipaikoissa, esimerkiksi päivähoidossa tai neuvoloissa. Roolikarttaa käytetäänkin hyvin erilaisissa työyksiköissä ympäri Suomea, sillä se on osoittautunut helposti ymmärrettäväksi työvälineeksi. Vanhemmuuden roolikartta® on rekisteröity tavaramerkki, ja kuntayhtymän työntekijät ovat kouluttaneet tuhansia ammatillisia toimijoita sen käyttöön. (Lastensuojelun käsikirja 2014b.)

Vanhemmuuden roolikartassa® esitellyt viisi pääroolia ovat elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja sekä rakkauden antaja. Elämän opettajan roolin alle voidaan katsoa kuuluvan arkielämän taitojen sekä oikean ja väärän opettaminen, mallina oleminen, tapojen opettaminen sekä arvojen välittäminen. Perinteiden vaalija, sosiaalisten taitojen opettaja sekä kauneuden arvostaja ovat myös kyseisen osa-alueen alle kuuluvia rooleja. Ihmissuhdeosaajan osa-alueeseen kuuluu keskustelijan, kuuntelijan ja kannustajan roolien lisäksi myös ristiriidoissa auttajan, tunteiden hyväksyjän, anteeksiantajan ja -pyytäjän sekä itseenäisyyden tukijan roolit. Lisäksi ihmissuhdeosaajan rooliin voidaan katsoa kuuluvan tasapuolisuuden toteuttajan sekä perheen ja lapsen ihmissuhteiden vaalijan roolit. Rajojen asettajan rooliin sen sijaan kuuluu fyysisen koskemattomuuden takaajan, turvallisuuden luojan ja ei:n sanojan lisäksi sääntöjen ja sopimusten noudattajan ja valvojan sekä vuorokausirytmien valvojan ja omien rajojensa asettajan roolit. Huoltajan rooliin kuuluu ruoan antajana, vaatettajana, virikkeiden antajana, levon turvaajana, rahan käyttäjänä, puhtaudesta ja ympäristöstä huolehtijana, sairaudenhoitajana sekä ulkoiluttajana toimiminen. Rakkauden antajan rooliin puolestaan kuuluu itsensä rakastamisen ja hellyyden antamisen lisäksi lohduttajana, myötäeläjänä, suojelijana, hyväksyjänä sekä hyvän huomaajana oleminen. (Vanhemmuuden roolikartta 2013.)

4.3 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset sitoutuvat toimimaan yhteistyössä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessin tukemisessa. Kasvatus-

kumppanuus edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta sekä kunnioitusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 31; Kaskela & Kekkonen 2006, 11.) Kasvatuskumppanuus luo parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle ja sen lähtökohtana ovat lapsen tarpeet. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhempien sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkökulmat, tiedot ja kokemukset. Vanhemmat ovat lastensa ensisijaisia kasvattajia ja tuntevat lapsensa parhaiten. Henkilöstöllä on ammatillinen tieto ja osaaminen sekä vastuu luoda edellytykset kasvatuskumppanuudelle ja tasavertaiselle yhteistyölle. Henkilöstön tulisi sisällyttää kasvatuskumppanuus luontevaksi osaksi lapsen varhaiskasvatusta. Kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta on oleellista järjestää vanhemmille mahdollisuuksia kasvatuskeskusteluihin oman lapsen osalta sekä yhdessä muiden vanhempien ja koko henkilöstön kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32.) Kasvatuskeskustelut ovat keskeinen paikka kasvatuskumppanuuden toteutumiselle. Kasvatuskeskustelut voivat joko mahdollistaa tai estää kasvatuskumppanuuden syntymisen ja syvenemisen. On tärkeää saada luotua positiivinen ja kannustava ilmapiiri vanhempien ja kasvattajien välille. (Kaskela & Kekkonen 2006, 45–46.)

Kaskelan ja Kekkosen (2006, 18) mukaan kasvatuskumppanuuden avulla varhaiskasvattajien ja vanhempien roolit sekä suhteet monipuolistuvat. Samalla päivähoidon ja perheiden välinen yhteistyö syvenee. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2006, 31–32) huomioidaan näkökulma, jonka mukaan kasvatuskumppanuuden avulla pyritään myös edistämään vanhempien keskinäistä yhteistyötä. Lisäksi pyritään tunnistamaan herkästi ja mahdollisimman varhain lapsen mahdollinen tuen tarve jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella sekä luoda vanhempien kanssa yhteinen toimintastrategia lapsen tukemiseksi.

Kasvatuskumppanuus edellyttää kasvattajan ja vanhemman välistä luottamusta sekä huolen jakamista arjen kasvatuskysymyksissä. Pyritäänkin siihen, että jo päivähoitosuhteen alussa luodaan riittävä luottamus, joka mahdollistaa myös vaikeiden asioiden puheeksi ottamisen. Kasvatuskumppanuudessa sille, että vanhempi tuntee lapsensa, annetaan suurempi tila ja painoarvo kuin ennen. Vanhemmilla on mahdollisuus kertoa omia näkemyksiään muun muassa äitiydestä, isyydestä, hoito- ja kasvatuskäsitksistään sekä odotuksistaan ja huolistaan. Kasvatuskumppanuuden perustuessa kuulemiseen, kunnioitukseen ja luottamukseen sekä työntekijä että vanhempi voivat ilmaista välittömästi mahdollisen huolensa lapsesta. Myönteisen ilmapiirin ylläpitäminen on tärkeää myös ongelmatilanteissa. Ristiriitatilanteissa on pohdittava, kuinka kuulla lapsen ääntä, havaita lapsen erilaisuus, tuoda esiin lapsen etua ja tarpeita sekä toisaalta ylläpitää henkilöstön ja vanhempien keskinäiseen kuulemiseen ja kunnioitukseen perustuvaa vuoropuhelua. (Kaskela & Kekkonen 2006, 15–21.)

Kasvatuskumppanuuden merkityksestä kertoo muun muassa se, että se ei ole vain suomalainen ilmiö, vaan tärkeä osa varhaiskasvatusta myös maailmalla. Esimerkiksi Uudessa-Seelann-

nissa on tehty tutkimuksia päiväkodin ja henkilökunnan välisistä suhteista. Kaikkien kolmen tutkimukseen osallistuneen päiväkodin (early childhood centre) henkilökunnan tärkeä tavoite on muodostaa suhteita hoidettavien lasten vanhempiin. Henkilökunnan mukaan koko perheen tukeminen on osa heidän työtään. Päiväkotien henkilökunnan toiveena oli luoda sellainen ympäristö, jossa perheet tuntuivat olonsa tervetulleeksi ja mukavaksi ja tulisivat keskustelemaan ongelmistaan henkilökunnan kanssa. Suurin osa vanhempien ja henkilökunnan välisestä vuorovaikutuksesta tapahtuu tutkimuksen päiväkodeissa silloin, kun vanhemmat tuovat tai hakevat lapsia. Tutkimuksen mukaan tällainen suunnittelematon ja vapaamuotoinen vuorovaikutustilanne on hyvin merkityksellistä ja tehokasta tutustumista sekä tietojen saamista lapsen ja perheen asioista. Tällainen suunnittelematon keskustelu perheen tukemisen muotona luo tutkimuksen mukaan vähemmän paineita vanhemmille kuin erikseen järjestetty keskustelu. (Duncan, Bowden & Smith 2006, 7-8.)

Suomessa kasvatuskumppanuutta ohjaa neljä periaatetta. Ensimmäinen on toisen kuuleminen ja kuuntelu, joka ei onnistu ilman turvallista ja myönteistä ilmapiiriä. Toinen periaate on kunnioitus, johon sisältyvät toisen arvostaminen sekä hyväksyminen. Haastavaksi tämä periaate osoittautuu erilaisuutta kohdattaessa. Kolmas periaate on luottamus, joka rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen kautta. Luottamuksen saavuttaminen vie aikaa ja vaatii yhteisiä kohtaamisia sekä vuoropuhelua. Luottamuksen syntymistä edesauttaa vanhempien mahdollisuudet vaikuttaa lapsiensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviin asioihin. Neljäs periaate on dialogisuus, joka perustuu kuulemiseen ja toteutuu tasa-arvoisessa puheessa. Dialogisuus sisältää myös eri mieltä olemisen ja suorapuheisuuden. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32-39.)

5 Vasu-keskustelu varhaiskasvatuksessa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa

5.1 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Kaikille päivähoidossa oleville lapsille laaditaan yhteistyössä vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tavoitteena on huomioida toiminnan järjestämisessä lapsen yksilöllisyys sekä vanhempien näkemykset. Varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan lapsen kokemukset, sen hetkiset tarpeet ja tulevaisuuden näkymät, lapsen mielenkiinnon kohteet, vahvuudet sekä yksilölliset tuen ja ohjauksen tarpeet. Keskusteltaessa vanhempien kanssa on kiinnitettävän huomiota erityisesti lapsen kehitystä vahvistaviin myönteisiin asioihin. Lapsen hyvinvointiin liittyvät huolet ja ongelmat tulee ottaa esiin mahdollisimman konkreettisina. Ratkaisuja haetaan yhdessä vanhempien kanssa. Lapsi voi osallistua varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin vanhempien sekä henkilöstön yhdessä sopimalla tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32-33.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma voi tukea myönteisesti lapsen yksilöllisyyden korostumista, lapsuuden arvostamista ja lapsen omien mahdollisuuksien tukemista. Toisaalta se voi myös muodostua välttämättömyydeksi ja suoritukseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa esimerkiksi kuvataan lapsen käytöstä tietyissä tilanteissa sekä mistä lapsi pitää ja mistä ei. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma voisi olla jotain muutakin kuin lomake, esimerkiksi yhdessä lapsen, vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa tuotettu yksilöllinen kertomus tai kuvaus lapsesta. Varsinaisen aineiston keräämisessä on tärkeintä kuunnella lasta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tulisi näkyä myös vanhempien näkökulma, koska he ovat lastensa parhaita asiantuntijoita. Lapselle on tärkeää, että aikuista kiinnostaa lapsen mielipide. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan onkin hyvä liittää lapsen haastattelu. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulisi olla lopputuloksen tai tuotoksen sijaan prosessi. (Kaskela & Kronqvist 2007, 8-9.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan lapsen kehitys kokonaisuutena. Yhteistyössä vanhempien kanssa laaditaan lapsen kehitystä tukeva, joustava ja lapsen erityistarpeet huomioiva suunnitelma. Parhaimmillaan varhaiskasvatussuunnitelma kokoa yhteen lapsen hyvinvoinnin merkittävät kasvatukselliset periaatteet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ohjaa kolme periaatetta: kasvatuskumppanuus, kasvattajayhteisön pedagoginen toiminta, sen arviointi ja seuranta sekä lapsen yksilöllisyyden, taitojen, valmiuksien ja osaamisalueiden havainnointi ja huomiointi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma muodostuu lapsen äänestä, joka kuvaa lapsen yksilöllisyyttä, vanhemman äänestä, joka sisältää vanhemman toiveet, odotukset ja kuvaukset lapsesta sekä kasvattajan äänestä, joka kertoo, millä tavoin lasta tuetaan varhaiskasvatuksessa. Kasvattajan havainnot ja ymmärrys lapsesta päivähoitossa sekä vanhempien tuntemus omasta lapsestaan auttavat muodostamaan lapsesta kokonaisen ja monipuolisen kuvan. (Kaskela & Kronqvist 2007, 10-12.)

5.2 Vasu-keskustelun soveltamisesta avoimeen päiväkotiin

Vasu-keskustelun käyttämisestä avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa löytyy todella niukasti tietoa. Aapeli-Avoimen työntekijä kertoi, että aiheesta olisi tehty pieniä tutkimuksia. Selvitimme asiaa ja kävi ilmi, että aiheesta on tehty joitakin kouluprojekteja ammattikorkeakouluissa, mutta julkaistuja opinnäytetöitä tai valtakunnallisia tutkimuksia ei ole saatavilla. Useiden avointen päiväkotien internet-sivuilla mainitaan mahdollisuudesta keskusteluun työntekijän kanssa, mutta keskustelun rakenteesta tai sisällöstä ei ole tarkempaa informaatiota. Vasu-keskustelun tarkoitus avoimen varhaiskasvatuksen piirissä on erilainen kuin päiväkodissa. Esimerkiksi Aapeli-Avoimen vasu-keskustelulla ei ole yhteyttä varhaiskasvatussuunnitelmaan tai lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen, vaikka vasu-keskustelu nimenä siihen viittaakin. Aapeli-Avoimen vasu-keskustelu on enemmänkin jonkinlainen kasvatuskeskustelu vanhemman ja työntekijän välillä. Tämä ristiriitaisuus tekee vasu-keskustelu-nimen käyt-

tämisestä harhaanjohtavaa, mutta toistaiseksi Aapeli-Avoimessa käytävälle keskustelulle ei ole muuta nimeä. (Aapeli-Avoimen työntekijä 2013-2014.) Pidimme työssämme tärkeänä käsitellä myös alkuperäistä päiväkodin vasu-keskustelua, sillä siinä käytettävään materiaaliin myös Aapeli-Avoimen vasu-keskustelu pohjautuu.

Useissa kaupungeissa avoimen päiväkodin toimintaan sisältyy mahdollisuus keskusteluun. Hangan kaupungissa sijaitsevan perhekeskus Pikku-Lillan toimintaan kuuluva avoin päiväkotitoimii kohtaamispaikkana lapsiperheille ja tarjoaa mahdollisuuden henkilökohtaiseen keskusteluun (Perhekeskus Pikku-Lilla 2014). Vantaan kaupungissa sijaitsevan Rautpihan päiväkodin yhteydessä toimii avoin päiväkotitoimii, joka tarjoaa vanhemmille mahdollisuutta keskustella lasten kasvatuksesta ja kehityksestä henkilökunnan kanssa (Varhaiskasvatussuunnitelma - Rautpihan toimintayksikkö 2014, 27). Kontiolahden kunnassa päiväkotitoimii Punaposkessa järjestetään avoimen varhaiskasvatuksen toimintaa. Vanhemmille tarjotaan ammatillista tukea ja keskusteluja lapsen kasvatuksesta, kehityksestä sekä lapsiperheen arjesta. (Avoin varhaiskasvatus Kontiolahdessa 2014.)

Vaikka keskustelumahdollisuus työntekijän kanssa mainitaan useiden avointen päiväkotien internet-sivuilla, opinnäytetyöprosessimme aikana vastaan tuli vain muutama avoin päiväkotitoimii, jossa on käytössä nimenomaan vasu-keskustelu tai vastaava keskustelumalli. Vihtiin kaupungissa sijaitseva Pajuniityn päiväkotitoimii tarjoaa avoimia varhaiskasvatuspalveluita käyttäville vanhemmille mahdollisuutta vasu-keskusteluun, jolloin vanhemmilla on mahdollisuus keskustella henkilökunnan kanssa lapsestaan yksityisesti. Käytössä on ”Kerholaisemme”-lomake, johon vanhemmat kuvailevat lastaan. Myös henkilökunnalla on käytössä lomake, johon he toimintakauden päättyessä kirjaavat kerhovuoden kulun lapsen kasvun ja kehityksen näkökulmasta ja antavat lomakkeen kotiin vietäväksi. Tavoitteena on, että lapsen mahdollisesti myöhemmin siirtyessä päiväkotitoimii, vanhemmat toimittaisivat lomakkeen päiväkodin henkilökunnalle. Näin varmistetaan jatkumo työskentelyssä. (Pajuniityn päiväkotitoimii 2011.) Pääkkö (2010) puolestaan on tehnyt opinnäytetyön avoimessa päiväkodissa, jossa järjestetään syksyisin ennen toimintakauden alkua perheiden kanssa kasvatustilaukset. Avoimen päiväkodin sijainti ei käy opinnäytetyöstä ilmi.

5.3 Vasu-keskustelu Aapeli-Avoimessa

Aapeli-Avoimessa käytetään Riihimäen kaupungin varhaiskasvatuksen vasu-lomakkeistoa (ks. liitteet 5-7). Se on kehitetty selkeästi vastaamaan päiväkotien vasu-keskustelun tarpeita. Lomakkeisto ei sovellu avoimeen päiväkotitoimii parhaalla mahdollisella tavalla muun muassa siksi, että lastentarhanopettaja ei avoimessa päiväkodissa tunne lapsia samalla tavalla kuin päiväkodissa. Lisäksi avoimessa päiväkodissa on tarkoituksena keskittyä perheeseen kokonaisuutena. Aapeli-Avoimen lastentarhanopettaja on työskennellyt toimipaikassa neljän vuoden ajan.

Aapeli-Avoimen esitteissä tarjottiin asiakkaille mahdollisuutta keskusteluun jo lastentarhanopettajan aloittaessa työskentelyn kyseisessä yksikössä. Keskusteluja ei kuitenkaan juuri ollenkaan ollut käyty. Lastentarhanopettaja itse on pitänyt vasu-keskusteluja niin kauan kuin on ollut töissä Aapeli-Avoimessa. Keskusteluja on käyty vuodessa muutamia. (Aapeli-Avoimen työntekijä 2013-2014.)

Vasu-keskustelumallia on kuitenkin jouduttu soveltamaan jonkin verran, sillä avoimeen päiväkotiin ei ole suunniteltu omaa vasu-keskustelumallia. Aapeli-Avoimessa lomakkeistosta on käytössä niin kutsuttu Kukkapaperi (liite 5), johon vanhempi kirjaa yhdessä lapsen kanssa tietoja lapsesta. Kukkapaperissa kysytään muun muassa, mistä asioista lapsi tulee surulliseksi tai iloiseksi. Lisäksi Aapeli-Avoimessa käytetään Lapsen arjen havainnointi -lomaketta (liite 6), johon lapsen huoltaja saa omin sanoin kuvailla perheen arkea ja lapsen elämän ajankohtaisia asioita. Keskustelun tukena on käytössä myös Vasu-keskustelun tueksi -lomake (liite 7), jossa on lueteltu erilaisia arkeen liittyviä asioita, jotka toimivat ehdotuksina keskustelun aiheista. Lomakkeessa on lueteltu esimerkiksi arjen osa-alueita, kuten liikunta- ja ruokailutottumukset sekä erilaisia kysymyksiä, joihin vanhemmat voivat tarttua, kuten millaisia rajoja asetatte lapsen toiminnalle ja miten haluaisit osallistua hoitopaikan toimintaan. (Riihimäen kaupungin Vasu-lomakkeisto 2014.)

6 Tutkimuksen toteutus

6.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Laadullisen tutkimuksen aineisto kootaan todellisissa tilanteissa suosien aineistonkeruutapoja, joissa tutkittavan ääni ja näkökulmat pääsevät esille. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti satunnaisotoksen sijaan ja tapaukset käsitellään ainutlaatuisina. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.) Näin oli myös meidän tutkimuksemme. Laadullisista tutkimusmenetelmistä valitsimme tutkimukseemme havainnoinnin ja haastattelun.

Päädyimme tekemään tutkimuksemme laadullisin menetelmin, sillä tarkoituksemme oli tutkia tiettyä käytäntöä ja mahdollisesti esittää siitä kehittämisehdotus. Kvalitatiivinen menetelmä sopii käytettäväksi erityisesti silloin, kun halutaan antaa ääni jollekin tietylle ryhmälle toimijoita, mahdollisesti sellaisille, jolla ääntä ei aiemmin ole ollut (Hakala 2010, 21). Meidän tapauksessamme äänensä saivat kuuluviin Aapeli-Avoimen asiakkaat, joita ei vasu-keskusteluaiheesta ollut aiemmin kuultu. Annoimme äänen myös sellaisille asiakkaille, jotka eivät olleet osallistuneet vasu-keskusteluun, jotta saisimme mahdollisimman luotettavan käsityksen asiakkaiden näkemyksistä. Tutkittaessa hyvin pientä otosta yleistämiseen pätee erilaiset säännöt kuin kvantitatiivisissa tutkimuksissa, joissa otoksen ja perusjoukon suhteella on merkitystä (Hakala 2010, 21). Haastattelimme viittä eri henkilöä ja havainnoimme kahta eri tilannetta,

joten otoksemme on melko pieni, eivätkä tutkimuksemme tulokset ole sen vuoksi juurikaan yleistettävissä. Yleistäminen ei kuitenkaan olisi tutkimuksemme tavoitteiden mukaistakaan, sillä tavoitteena oli nimenomaan kehittää Aapeli-Avoimen vasu-keskustelukäytäntöä.

Toimintatutkimuksiksi kutsutaan tutkimuksia, joissa tutkimuskohteeseen pyritään vaikuttamaan tutkimuksen avulla (Eskola & Suoranta 2008, 126). Opinnäytetyössämme voisi ajatella olevan kyse tuon määritelmän mukaisesta toimintatutkimuksesta, sillä tavoitteemme oli tutkia toimipaikan käytäntöä kehittämismielessä ja mahdollisesti luoda ehdotus uudesta, toimivammasta mallista. Toimintatutkimuksesta ei ole kuitenkaan olemassa kaiken kattavaa ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Sitä on kuitenkin kuvailtu esimerkiksi niin, että tutkijat ovat osa tutkimuskohdettaan ja että tutkimuskohde on vahvasti mukana tutkittavassa toiminnassa. (Eskola & Suoranta 2008, 127–128.) Näin ei meidän tutkimuksessamme ollut, vaikka teimme aineistonkeruuvaiheessa suhteellisen tiivistä yhteistyötä Aapeli-Avoimen työntekijän kanssa. Avoimen päiväkodin asiakkaiden kanssa emme kuitenkaan olleet tekemisissä haastattelu- ja havainnointiprosesseja enempää. Tutkimuksemme tavoitteena oli kehittää toimintaa ja tutkia, miten tiettyä käytäntöä voisi parantaa. Jonkinlainen muutoksen tavoittelu on ollut myös meidän opinnäytetyössämme vahvasti esillä. Toimintatutkimukseenkin on vahvasti liitetty ajatus muutoksesta (Eskola & Suoranta 2008, 128), joten voisi ajatella, että tutkimuksessamme oli ainakin viitteitä toimintatutkimuksesta.

6.2 Aineiston keruu

Päädymme keräämään aineistoa sekä havainnoiden että haastatellen. Havainnointiin päädyimme yksinkertaisesti siitä syystä, että emme olleet aikaisemmin osallistuneet avoimen päiväkodin vasu-keskusteluun ja pohdimme, että paras tapa saada selville, millainen vasu-keskustelu on juuri Aapeli-Avoimessa, oli havainnoida sellaista. Havainnointien pohjalta saatu tieto olikin pääosin meitä varten ja sen hyöty tutkimuksen osalta oli erityisesti siinä, että me tiesimme tarkemmin, mitä oikein tutkimme. Haastattelun päädyimme valitsemaan tutkimusmenetelmäksemme hyvin yksinkertaisesta syystä. Halusimme tietää jotakin ja yksinkertaisin tapa saada asia selville oli kysyä sitä ihmisiltä, joita se jotenkin koskee.

Sekä havainnoinnit että haastattelut suoritettiin Aapeli-Avoimen tiloissa. Se oli käytännöllisin ratkaisu ja myös tutkimukseen osallistuneiden vanhempien kannalta helpoin ja vaivattomin. Olisimme voineet toteuttaa haastattelut myös esimerkiksi rauhallisessa tilassa koulullamme, mutta epäilimme, että siitä olisi ollut liikaa vaivaa haastateltaville, sillä koulumme sijaitsee eri paikkakunnalla kuin Aapeli-Avoim. Haastattelut olisi voitu myös pitää haastateltavien kotona, mutta pohdimme, että se olisi mahdollisesti nostanut kynnystä suostua haastateltavaksi. Aapeli-Avoimessa haastattelimme vanhempia lastentarhanopettajan työhuoneessa, jossa saimme olla melko rauhassa häiriötekijöiltä.

6.2.1 Havainnointi

Valitsimme toiseksi aineistonkeruumenetelmäksemme havainnoinnin, koska halusimme saada itsellemme käsityksen Aapeli-Avoimessa tällä hetkellä käytössä olevasta vasu-keskustelusta. Havainnointia on hyvä käyttää tiedonhankintamenetelmänä silloin, kun tutkittavasta ilmiöstä ei etukäteen tiedetä kovin paljon (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81). Havainnoinnin avulla saadaan tietoa tutkittavien toiminnasta ja siitä, toimivatko he niin kuin sanovat toimivansa. Havainnointi on hyvä tapa saada suoraa tietoa yksilöiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. (Hirsjärvi ym. 2009, 212-213.) Oli tärkeää nähdä itse vasu-keskustelutilanne, sen sijaan, että olisimme vain kuulleet tilanteesta ja sen kulusta. Havainnointitilanteet ohjasivat meitä haastattelukysymysten ja -teemojen suunnittelussa, sillä havainnointien jälkeen tiesimme millainen vasu-keskustelu on.

Havainnoimme kahta vasu-keskustelutilannetta. Toimimme havainnointitilanteessa ulkopuolisina havainnoitsijoina. Ulkopuolisessa havainnoinnissa havainnoijat ovat tilanteessa läsnä, mutta he eivät osallistu millään tavoin tilanteen kulkuaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82). Kerroimme tutkittaville etukäteen havainnoivamme vasu-keskustelutilannetta ja pyysimme heiltä luvan havainnointiin. Havainnointitilanteessa mukana olevia henkilöitä on Tuomen ja Sarajärven (2009, 82) mukaan tärkeää informoida etukäteen ja kertoa, että havainnoijat ovat tilanteessa läsnä. Ulkopuolisen havainnoinnin mukaisesti päätimme etukäteen, mitä asioita havainnoimme ja miten havainnot kirjataan (Virsta 2014). Teimme havainnointitilannetta varten lomakkeen, jossa erittelimme havainnoitavat asiat. Erilaisten näkökulmien huomioimiseksi toinen meistä keskittyi enemmän lastentarhanopettajan ja toinen vanhemman havainnointiin. Havainnoimme esimerkiksi vasukeskustelutilanteen ilmapiiriä, vuorovaikutusta sekä keskustelussa käsiteltäviä aiheita. Havainnointityylimme oli lisäksi osallistuva, koska olimme havainnointitilanteessa ulkopuolisena tarkkailijana tehden muistiinpanoja (Huovinen & Rovio 2008, 106). Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu jollain tavalla tutkimansa yhteisön toimintaan (Eskola & Suoranta 2008, 98). Me osallistuimme tutustumalla Aapeli-Avoimen toimintaan sekä havainnoimalla.

Havainnoinnin luotettavuutta pohdittaessa on otettava huomioon, että läsnäolomme on saattanut häiritä tilannetta ja mahdollisesti muuttaa tilanteen kulkua (Hirsjärvi ym. 2009, 213). On huomioitava, että esimerkiksi jokin aihe on voinut jäädä keskustelussa käsittelemättä läsnäolomme vuoksi. Havainnoinnin etuna on, että ilmiöt havaitaan silloin, kun ne tapahtuvat. Siihen ei liity tutkittavan henkilön tulkintaa omista tekemisistään. Haittana on, että tiedonkeruu on täysin sidottu aikaan ja paikkaan. (Virsta 2014.)

6.2.2 Haastattelu

Haastattelu on yksinkertaisimmillaan määritelty eräänlaiseksi keskusteluksi, jossa tutkija pyrkii vuorovaikutuksessa saamaan haastateltavilta selville tutkimuksen piiriin kuuluvat asiat (Eskola & Vastamäki 2010, 26). Haastattelu voidaan toteuttaa hyvin monella eri tapaa. Käyttämämme haastattelumenetelmän voisi ajatella olevan lähimpänä teemahaastattelua. Teemahaastattelussa on tietyt etukäteen määritellyt aihepiirit, joita käsitellään, mutta kyseisessä menetelmässä ei ole strukturoidulle haastattelulle ominaista tarkkaa muotoa ja järjestystä kysymyksille (Eskola & Vastamäki 2010, 28). Suunnittelimme valmiin kysymyspohjan (ks. liite 4), mutta emme esittäneet jokaista kysymystä kaikille haastateltaville, vaan etenimme aina tilanteen mukaan. Esitimme myös kokonaan uusia kysymyksiä. Haastattelussamme ei varsinaisesti ollut kuin yksi teema, vasu-keskustelu Aapeli-Avoimessa. Olimme kuitenkin jakaneet kyseisen teeman vielä kahtia. Osa-alueet olivat karkeasti kuvattuna vasu-keskustelu nyt ja kehittämisehdotuksia vasu-keskustelulle.

Vasu-keskustelu nyt -osiossa kysyimme muun muassa onko haastateltava osallistunut vasu-keskusteluun sekä pyysimme häntä kuvailemaan tilannetta lyhyesti ja kertomaan, minkälainen mielikuva hänellä on keskustelusta. Lisäksi halusimme tietää, mitä aiheita keskustelussa oli käsitelty ja miksi haastateltava oli tai ei ollut osallistunut vasu-keskusteluun. Kysyimme myös, mikä oli vasu-keskustelun hyöty. Kehittämisehdotuksia -osiossa keskityimme selvittämään, mitä asioita haastateltava haluaisi ottaa esille vasu-keskustelussa ja miksi. Pyysimme haastateltavaa kuvailemaan, millainen olisi hyvä vasu-keskustelutilanne. Lisäksi pohdimme, mikä on vasu-keskustelun tarkoitus ja kysyimme käytäntöön, kuten keskustelun nimeen ja ajankohtaan, liittyviä asioita. Teemahaastattelumaisuutta lisäsi se, että haastateltavilla oli mahdollisuus vapaamuotoisesti sanoa muitakin kommentteja kuin vain vastata kysymyksiimme, sillä kysymyksemme olivat pääosin avoimia ja tilanne keskustelunomainen.

Haastattelumetodissamme oli myös piirteitä puolistrukturoidusta haastattelusta, sillä kysymyspohja oli kaikille suunnilleen sama, mikä on ominaista puolistrukturoidulle haastattelulle (Eskola & Suoranta 2008, 86). Tutkimuksemme haastatteluja voisi siis kuvata puolistrukturoiduihin teemahaastatteluihin. Koska tutkimuskohteemme oli hyvin tarkasti rajattu, koimme, että haastattelutilanteissa on järkevintä valita selkeä kaava, jota noudatamme kaikkien haastateltavien kanssa. Poikkeuksena tutkimuksessamme oli, että yksi haastateltavista oli työntekijä ja hänen haastattelurunkonsa (liite 3) poikkesi vanhempien haastatteluista. Työntekijän haastattelu oli kuitenkin myös hyvin keskustelunomainen ja siinäkin oli piirteitä teemahaastattelusta.

Työntekijän lisäksi haastattelimme neljää Aapeli-Avoimen asiakasta. Kaksi haastateltavista oli osallistunut Aapeli-Avoimen vasu-keskusteluun ja kaksi ei. Halusimme tutkimuksessamme tuo-

da esille myös niiden asiakkaiden näkökulman, jotka eivät ole keskusteluun osallistuneet, sillä kaikki Aapeli-Avoimen asiakkaat eivät automaattisesti osallistu vasu-keskusteluun. Sovimme haastatteluajat kasvotusten ollessamme tutustumassa Aapeli-Avoimeen alkuvuodesta 2014. Haastateltavat valikoituivat sen mukaan, kenen kanssa satuimme juttelemaan tutustumassa ollessamme. Kaikki haastattelut suoritettiin maaliskuun aikana Aapeli-Avoimen tiloissa. Ennen haastatteluja olimme tehneet haastattelusuunnitelman ja luoneet kysymyspohjan.

Varsinaisessa haastattelutilanteessa aloitimme esittelemällä itsemme ja kertomalla, miten haastatteluaineistoa tullaan käyttämään. Lisäksi kerroimme, mitä tarkoitamme käyttämällä termeillä, kuten vasu-keskustelulla. Aloitimme haastattelun helpoilla taustatietokysymyksillä, jotta pääsimme haastateltavan kanssa virittäytymään haastattelutunnelmaan. Kysyimme enemmän pohdintaa vaativat ja tutkimuksen kannalta tärkeimmät kysymykset vasta haastattelun keski- ja loppuvaiheilla. Näin haastateltavat saivat aikaa rentoutua tilanteessa emmekä hämmentäneet heitä kysymällä hankalia ja pohdintaa vaativia kysymyksiä heti aluksi. Halusimme lisäksi kartoittaa, muistuttivatko haastateltavamme toisiaan vai erosivatko he toisistaan. Vilkan mukaan ongelmana on usein se, että mennään suoraan tutkittavaan asiaan kysymättä taustatietoja. Tällöin jää varmistamatta, millaista elämää, kokemuksia ja käsityksiä vasten ihminen puhuu tutkittavasta asiasta. Taustatiedot auttavat tutkijaa ymmärtämään, millaista esitietoa, asiantuntemusta ja aihepiiriä koskevaa ymmärrystä vasten haastateltava asioita kuvaa (Vilka 2005, 110.) Nauhoitimme kaikki haastattelut litterointia ja analyysia varten, mutta äänitteet tuhoetaan opinnäytetyöprosessimme loputtua.

7 Tutkimustulokset ja niiden analysointi

7.1 Havainnointien tulokset

Havainnoimme kahta eri vasu-keskustelutilannetta. Käytimme apuna itse tekemäämme havainnointilomaketta (liite 2). Havainnointitilanteissa meillä kummallakin oli käytössä sama lomake, mutta olimme sopineet kiinnittävämme huomiota hieman eri asioihin. Havainnoimme vain kahta suhteellisen lyhyttä tilannetta, joten analysointi onnistui pelkistetyksi eikä meidän ollut tarpeellista käyttää mitään erityisempää analyysimenetelmää. Lisäksi havainnointien tarkoitus oli ensisijaisesti antaa meille tietoa Aapeli-Avoimen sen hetkisestä vasu-keskustelumallista, ei niinkään antaa vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Havainnoinnin jälkeen teimme itsenäisesti tiivistelmät omien lomakkeidemme pohjalta. Analysoimme havainnot kuitenkin yhdessä. Luimme havainnointilomakkeita ja tiivistelmiä läpi ja keskustelimme havainnoimistamme asioista. Poimimme tutkimuksen kannalta oleelliset tiedot lomakkeista ja teimme näistä tiedoista yhteenvedot, jotka kirjoitimme auki. Aukikirjoitettujen havaintojen pohjalta teimme johtopäätökset.

7.1.1 Ensimmäinen havainnointitilanne

Ensimmäinen havainnoimamme vasu-keskustelutilanne alkoi sillä, että mentiin suoraan asiaan: aloitukseen ei sisältynyt minkäänlaisia aloituspuheita. Ulkopuolisen silmin aloitus vaikutti melko tönköltä, mutta toisaalta emme voi tietää, mitä esimerkiksi keskusteluaikaa sopiessa oli puhuttu. Havainnointitilanteessa oli meidän lisäksi mukana lastentarhanopettaja sekä vasu-keskusteluun osallistuva vanhempi. Keskustelu käytiin rauhallisessa henkilökunnan kahvi-huoneessa Aapeli-Avoimen yhteydessä olevissa tiloissa. Vanhemmalla on kolme lasta, jotka eivät olleet mukana vasu-keskustelussa. Ensimmäinen havainnointitilanteemme kesti 30 minuuttia. Aikaa keskustelulle oli varattu tunti.

Keskustelu alkoi nopeasti ja tunnelma keskustelussa oli reipas ja keskustelunomainen. Molemmat osapuolet olivat keskustelussa aktiivisia. Ilmapiiri oli rento, avoin ja melko rauhallinen. Vanhemman ääni oli pääosassa ja lastentarhanopettaja kommentoi, selitti asioita ja antoi kasvatuksellisia neuvoja. Keskustelu oli pääosin dialogista ja toista osapuolta kunnioittavaa. Vanhempi istui kahvihuoneen pöydän ääressä rauhallisena ja tilanne oli luontevan oloinen. Havaitsimme, että jotkin lastentarhanopettajan kysymykset olivat johdattelevia. Vanhempi vaikutti empivältä joissain asioissa, mutta niihin ei tartuttu.

Keskustelun runkona käytettiin päiväkodin vasu-lomakkeistoa, joka ei ollut vanhemmalle ennestään tuttu. Lomakkeiston vanhempi oli saanut etukäteen kotiin täyttämistä ja tutustumista varten. Aluksi lastentarhanopettaja ja vanhempi kävivät läpi Kukkapaperia. Vanhemman lapsen paperin vanhempi oli täyttänyt yhdessä lapsen kanssa ja nuoremman paperin itsenäisesti, sillä nuorempi lapsi ei vielä osannut puhua. Myös Lapsen arjen havainnointi -lomakkeen vanhempi oli täyttänyt valmiiksi kummankin lapsen osalta. Perheessä on myös kouluikäinen lapsi, jonka asioita sivuttiin keskustelussa, mutta josta vanhempi ei ollut täyttänyt omia lomakkeita, sillä lapsi ei ole Aapeli-Avoimen asiakas. Keskustelussa käytiin monipuolisesti läpi lasten asioita, kuten heidän luonnettaan ja arkea. Kesimmäisen lapsen arkea käytiin läpi eniten. Perhettä ei käsitelty kokonaisuutena, vaan puhe keskittyi lasten asioihin. Lastentarhanopettaja tarttui joihinkin äidin kertomiin asioihin ja niistä syntyi hieman enemmän keskustelua. Lastentarhanopettaja toi keskustelussa esille myös Aapeli-Avoimen toimintaa ylipäätään. Lopuksi puhuttiin hetki myös vanhemmuudesta ja siihen liittyvistä täydellisyyden paineista sekä vasu-keskustelusta yleisesti. Keskustelun loputtua vanhempi sai pitää vasu-lomakkeiston itsellään, jolloin hänelle jäi konkreettinen muisto keskustelusta.

Vanhempi toi ilmi, että hänen mielestään on hyvä, että kotona lasten kanssa ollessaan hän voi avoimesti päiväkodissa keskustella asiantuntijan kanssa. Vanhempi kertoi avoimesti mielipiteitään ja keskustelu oli sujuvaa. Hän ei kuitenkaan tuonut keskustelun aikana mitään huolta esille ja keskustelu jäi hieman pinnallisen tuntuiseksi. Vanhempi uskoi vasu-keskustelun ole-

van tarpeellinen etenkin esikoisen kohdalla. Vanhemmasta ei päällepäin näkynyt oivalluksen tunteita keskustelun aikana. Hän kuitenkin toi ilmi pohtineensa, että nyt kolmannen lapsen kanssa on ollut helpompaa, sillä tietylainen ”lapsiperheen struktuuri” on jo muodostunut.

7.1.2 Toinen havainnointitilanne

Toisessa havainnointitilanteessa olivat lisäksi läsnä lastentarhanopettaja sekä vasu-keskusteluun osallistunut vanhempi. Vanhemmalla on kaksi lasta, joista toinen oli mukana tilanteessa. Lapsen läsnäolo venytti keskustelun aloitusta, keskeytti välillä keskustelun ja teki tunnelmasta hieman levottoman. Keskittyminen häiriintyi keskustelutilanteessa ja huomio kiinnittyi suurissa määrin lapseen. Tila, jossa keskustelu järjestettiin, oli rauhaton, sotkuinen ja ahdas. Keskustelu sujui kuitenkin tilasta ja lapsen läsnäolosta huolimatta melko rauhallisissa merkeissä ja ilmapiiri tilanteessa oli suurimmaksi osaksi rento, positiivinen ja tuttavallinen. Toinen havainnointitilanteemme kesti 55 minuuttia ja aikaa keskustelulle oli varattu ensimmäisen havainnoimamme keskustelun tapaan tunti.

Keskustelun aloitus oli virallisempi ja selkeämpi kuin ensimmäisessä havainnointitilanteessa. Lastentarhanopettaja kertoi keskustelussa käytettävien lomakkeiden olevan Riihimäen kaupungin vasu-lomakkeistosta. Vanhemmalla ei ollut etukäteen annettuja papereita mukana, joten paperit tulostettiin hänelle. Papereita käytiin hieman soveltaen läpi, koska vanhempi ei ollut täyttänyt niitä etukäteen.

Aluksi käytiin läpi vain nuorempaa lasta Kukkapaperin avulla. Sen jälkeen vanhempi kertoi Vasu-keskustelun tueksi -lomakkeen avulla nuorimmasta lapsesta. Yhtäkkiä lastentarhanopettaja keskeytti vanhemman puheen ja pyysi kertomaan molemmista lapsista samanaikaisesti, jotta ei tarvitse aloittaa toisen lapsen kohdalla taas alusta. Vanhemman puheen keskeyttäminen tapahtui todella yllättäen. Keskeytys ja suunnitelmien vaihto sekoitti tilannetta ja hämmensi paikallaolijoita. Vanhemman lapsen Kukkapaperi jäi käymättä läpi, mikä luultavasti johtui tästä suunnitelman muutoksesta. Keskustelutilanteessa vuorovaikutus oli pääosin tasa-puolista ja keskustelevaa lukuun ottamatta tuota keskeytystä.

Vasu-keskustelun tueksi -lomakkeessa lastentarhanopettaja ohjeisti vanhempaa kiinnittämään huomiota niihin asioihin, joista on jotakin erityistä mainittavaa. Kyseisen lomakkeen avulla vanhempi kertoi perheen ja lasten arjesta lastentarhanopettajan kommentoidessa ja esittäessä tarkentavia kysymyksiä. Vanhempi innostui silminnähden useista lomakkeen asioista ja se puhutti häntä selkeästi eniten. Eniten keskustelua syntyi asioista, joissa oli vanhemman mukaan hieman ongelmia. Lastentarhanopettaja pyrki tarjoamaan neuvoja ja ratkaisuja kyseisiin tilanteisiin. Keskustelun loppupuolella eräs aihe lähti hieman väärille raiteille, eikä keskustelu liittynyt enää varsinaisesti vanhemman lapseen. Aiheen olisi voinut keskeyttää nopeammin ja

ohjata keskustelun takaisin oikeisiin aiheisiin. Lapsen arjen havainnointi -lomaketta ei käyty läpi, koska vanhempi ei ollut sitä etukäteen täyttänyt.

Keskustelun aikana esiin nousseita aiheita olivat esimerkiksi ruokailujen ristiriitatilanteet, pettymyksen sieto, rajojen asettaminen, vanhempien välinen vuorovaikutus, lasten harrastukset sekä pelit ja tietokoneet. Lisäksi vanhempi oivalsi kokeilemastaan kasvatustavasta uusia puolia keskustelun aikana ja sai neuvoja sekä perusteluja metodin käytölle. Vanhempi pohti myös, että esikoisen kanssa vasta opettelee vanhempana olemista. Vanhempi kertoi runsaasti konkreettisia esimerkkejä arjesta ja kuvaili tilanteita. Lastentarhanopettaja kommentoi ottaen kantaa vanhemman kuvailemiin tilanteisiin. Vanhempi kertoi asioistaan omaaloitteisesti ja laajasti lastentarhanopettajan kuunnellessa ja antaessa vanhemman äänelle tilaa. Näkemykset ja kokemukset lapsista tulivat keskustelussa yksinomaan vanhemmalta. Lastentarhanopettaja puolestaan antoi vanhemmalle kasvatuksellisia neuvoja. Keskustelusta välittyi tunne, että vanhempi todella kertoi asioista aidosti ja pääsi purkamaan mieltään.

Asioista syntyi todella keskustelua lastentarhanopettajan ja vanhemman välille. Esimerkiksi lapsen pukeutumishaluttomuudesta vanhemmalla ja lastentarhanopettajalla oli erilaisia näkemyksiä ja tilanne tuntui lähestyvän pientä kiistelyä. Tuntui, että keskustelun osapuolet eivät oikein ymmärtäneet toistensa ajatuksia. Molemmat kuitenkin selittivät ja tarkensivat näkökulmiaan ja keskustelu alkoi taas sujua.

Vanhempi koki, että jotkut ongelmat alkoivat tuntua pienemmiltä, kun hän sanoi ne ääneen. Vanhempi ilmaisi saaneensa keskustelun aikana uusia oivalluksia ja näkökulmia keskustellessaan toisen, ulkopuolisen henkilön kanssa asioista. Vanhemmasta näki, että keskustelutilanne auttoi häntä ja sai ajatuksia liikkeelle. Vanhempi sanoikin osuvasti: ”Tää on just sitä mitä mä oon kaivannu!” Vanhempi tuntui lähtevän tilanteesta hyvillä mielin. Hän kertoi kaivanneensa sitä, että saa puhua jollekin, joka oikeasti kuuntelee ja haluaa kuunnella.

7.1.3 Yhteenveto havainnointien tuloksista

Havainnointiaineiston analysoituamme teimme lyhyen yhteenvedon siitä, millainen Aapeli-Avoimen vasu-keskustelu on. Vasu-keskustelu on vanhemman ja työntekijän välillä käytävä keskustelu. Ilmapiiriltään se on rento ja positiivinen. Vasu-keskustelu etenee Riihimäen kaupungin vasu-lomakkeiston avulla. Koska lomakkeisto on alun perin tarkoitettu päiväkotiin, sovelletaan sitä tilannekohtaisesti Aapeli-Avoimen vasu-keskustelun tarpeisiin sopivaksi.

Keskustelu käydään vanhemman ehdoilla ja vanhemman esiin ottamien aiheiden pohjalta. Tiivistetysti voisi sanoa keskustelussa aiheina olevan lapset, arki ja ylipäätään vanhempaa askarruttavat aiheet. Keskustelu etenee luontevasti ja työntekijä tarvittaessa neuvoo ja ottaa

kantaa vanhemman asioihin. Molemmissa havainnoimissamme tilanteissa ulospäin vaikutti siitä, että vanhemmat saivat keskustelusta ajattelemisen aihetta. Molemmat heistä pitivät tärkeänä mahdollisuutta keskustella ulkopuolisen asiantuntijan kanssa.

7.2 Haastatteluiden tulokset

Analysoimme haastattelut aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, jolloin teoriaa pyritään rakentamaan hankitusta aineistosta lähtien (Eskola 2010, 182). Aineistolähtöistä analyysiä on hyvä käyttää, kun tarvitaan perustietoa tietystä ilmiöstä ja sen merkityksestä. Laadullista aineistoa analysoitaessa tarkoituksena on selkeyttää aineistoa ja tuottaa uutta tietoa tutkitavasta asiasta. Analyysin avulla pyritään tiivistämään, jäsentämään ja järjestämään aineistoa niin, että mitään oleellista ei jää pois. Tarkoituksena on löytää aineistosta tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. (Eskola & Suoranta 2008, 19, 137, 174).

Kun haastattelemalla kerättyä aineistoa aletaan analysoida, on ensimmäinen vaihe litterointi eli haastattelujen kirjoittaminen tekstimuotoon. Tämän jälkeen teemahaastattelun aineisto järjestetään teemoittain. (Eskola 2010, 189-191.) Aluksi litteroimme nauhoittamamme haastattelut sanatarkasti, ja merkitsimme myös pidemmät tauot ja naurahdukset. Seuraavaksi luimme litteroituja haastatteluja läpi ensin kumpikin yksin alleviivaten huomioimiamme merkityksellisiä asioita. Seuraavaksi kävimme yhdessä läpi sitä, mikä kummankin mielestä oli kussakin haastattelussa oleellista ja merkittävää. Teemahaastattelussa teemat muodostavat eräänlaisen aineiston jäsenyyksen, jonka avulla voi käydä koko aineiston läpi. Lisäksi teemahaastattelun avulla kerätyssä aineistossa haastattelurunko on hyvä apuväline aineiston koodaukseen. Haastattelurungon avulla aineistosta etsitään tekstikohtia, jotka kuvaavat kiinnostavia asioita. (Eskola & Suoranta 2008, 150-152.) Tutkija poimii aineiston tärkeimmät kohdat esimerkiksi teemoittelun tai tyypittelyn avulla. Aineistosta voi nostaa esiin mielenkiintoisimpia kohtia tai kuvata aineistoa tasapuolisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tavallisesti nostetaan mielenkiintoisimpia kohtia esiin. (Eskola 2010, 193.) Käytimme sisällönanalyysissä teemoittelua sekä koodausta.

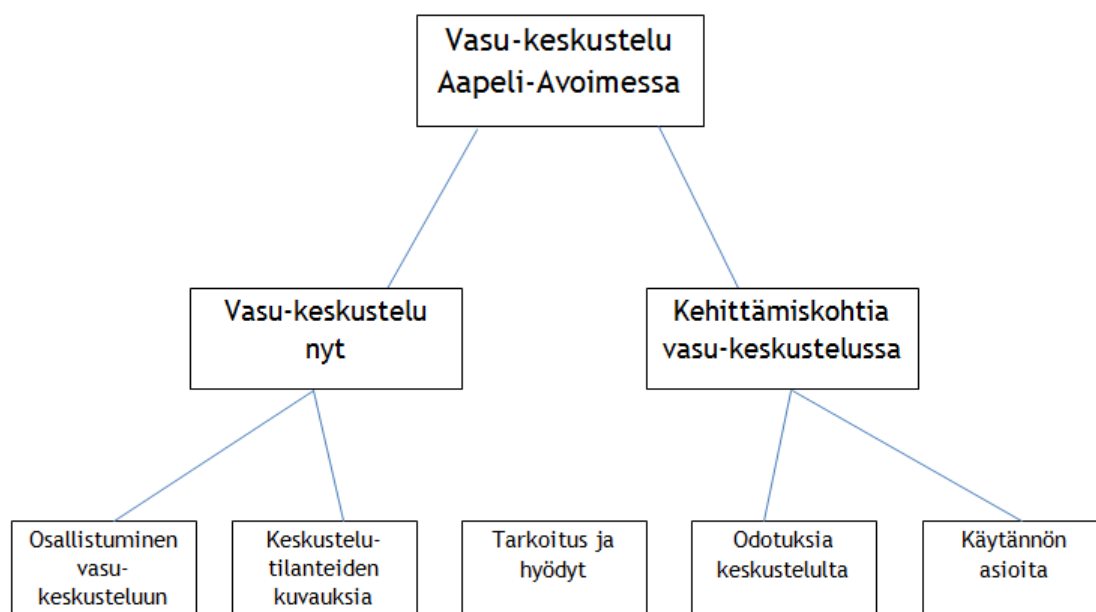
Kokosimme paperille haastatteluista esiin nousseita teemoja, jolloin aineisto järjestyi teemoittain. Hyvin suunnitellun haastattelurungon ja tarkasti rajatun aiheen ansiosta eri teemat nousivat helposti esiin haastatteluista. Teemoittelussa voi käyttää lisänä teemakortistoa, jolloin aineisto pilkotaan jatkossa tehtäviä tulkintoja varten. Teemakortisto muodostetaan haastattelu kerrallaan. Aineiston reunaan merkitään kyseisen teeman numero. Seuraavaksi aineistosta poimitaan teemoihin liittyvät tekstikohdat. Tekstikohdat voi kopioida sellaisenaan teemakortteihin tai niistä voi tehdä omat tiivistelmät. Jälkimmäinen tapa tuo esille tutkijan omaa tulkintaa. (Eskola & Suoranta 2008, 152-154.) Merkitsimme aineistostamme esiin nousseet teemat numeroin. Lisäksi kirjoitimme paperille kunkin numeron kohdalle jokaisesta haas-

tattelusta pääkohdat. Erilaisia pääkohtia löytyi yhteensä 12. Huomasimme heti, että tietyt seikat nousivat esille useammassa haastattelussa.

Aineiston koodauksessa aineistoa pilkotaan helpommin tulkittaviin osiin. Koodaamisella tarkoitetaan laadullisessa tutkimuksessa koodien liittämistä tiettyihin tekstijaksoihin aineistossa. Koodauksen jälkeen aineistosta voidaan esimerkiksi etsiä tiettyjä kohtia tai aineistoa voidaan ryhmitellä uudelleen. Aineistosta voidaan nostaa esille kaikki ne kohdat, joissa jostain tietystä aiheesta puhutaan. (Eskola & Suoranta 2005, 154-155.) Pääkohtien etsimisen jälkeen muodostimme niistä viisi teemaa käyttäen värikoodausta. Kukin viidestä teemasta sai oman värinsä, jonka jälkeen väritimme ensin etsityistä 12 kohdasta kuhunkin teemaan sopivat tekstikohdat oikeilla väreillä. Lopulta olimme saaneet koottua aineistomme pääkohdat ja mielenkiintoiset asiat viiden eri teeman alle. Lopuksi etsimme aineistosta kuhunkin teemaan sopivia sitaatteja, jotka toisivat jonkin uuden näkemyksen esille nostamiimme asioihin. Lainauksissa käytetty ”- -” merkintä tarkoittaa, että lainausta on hieman selvyiden vuoksi lyhennetty ja siitä on jätetty sellaisia sanoja pois, joilla ei ole lopputuloksen kannalta merkitystä.

Tulokset on esitetty sisällönanalyysistä nousseiden teemojen mukaan. Kuviosta 1 käyvät ilmi nämä teemat. Haastatteluvaiheessa pääteema tutkimuksessamme oli vasu-keskustelu Aapeli-Avoimessa. Jaoimme kyseisen teeman vielä kahtia, vasu-keskustelu nyt ja kehittämisehdotuksia vasu-keskustelulle. Haastattelujen analysoimisen jälkeen päädyimme nimeämään teemat seuraavasti: vasu-keskustelu nyt ja kehittämiskohtia vasu-keskustelussa. Lisäksi aineistosta nousi esiin viisi alateemaa, jotka ovat vasu-keskusteluun osallistuminen, vasu-keskustelutilanteiden kuvaukset, vasu-keskustelun tarkoitus ja hyödyllisyys, odotukset hyvältä vasu-keskustelulta sekä käytännön asiat.

Kuvio 1: Teemat tutkimuksessamme

7.2.1 Vasu-keskusteluun osallistumisesta

Kysyimme haastateltavilta heidän osallistumisestaan vasu-keskusteluun. Selvitimme syitä, miksi haastateltavat olivat osallistuneet tai jättäneet osallistumatta vasu-keskusteluun. Työntekijä korosti hänen oman aktiivisuutensa olevan merkittävä tekijä, sillä jos hän ei markkinoi vasu-keskustelua, eivät asiakkaat keskusteluun osallistu.

”No se on hirveesti mun aktiivisuudesta kiinni, et sillen jos mä kauheesti niinku markkinoi sitä, et hei nyt voi tulla ja et mistä vaan voi puhua ja on niitä jotka haluaa. Omasta lapsesta puhuminenhan on oikeesti kivaa aina, ja on niitä, jotka sit helpommin tarttuu siihen. Mutta jos mä en sitä aktiivisesti tarjoa, ni ei sitä oikeestaan kukaan kukaan sitte myöskään varaa.” (Työntekijän haastattelu.)

Haastateltavista kaksi ei ollut osallistunut Aapeli-Avoimessa vasu-keskusteluun. Toiselle heistä ei ollut tarjottu mahdollisuutta osallistua keskusteluun. Hän kertoi, että osallistuisi, mikäli hänelle tarjottaisiin mahdollisuutta. Haastateltavan mielestä työntekijän pitäisi aktiivisemmin tarjota mahdollisuutta osallistua vasu-keskusteluun. Hän ilmaisi, että idea vasu-keskustelun pitämiseen olisi hyvä tulla työntekijän taholta. Asiakkaana hän ei kehtaisi itse ehdottaa keskustelua, koska ei tiedä työntekijän työ määrää ja kiireitä. Toiselle heistä sen sijaan oli tarjottu mahdollisuutta osallistua keskusteluun hänen aloittaessaan Aapeli-Avoimessa käymisen. Keskustelumahdollisuutta ei ollut kuitenkaan tarjottu aloituksen jälkeen aktiivisesti, mutta

haastateltava ei myöskään itse kokenut tarpeelliseksi osallistua vasu-keskusteluun. Haastateltava kertoi, että hänen mielestään vasu-keskustelu on oleellisempi päiväkodissa, eikä hän koe tarvetta osallistua siihen avoimessa päiväkodissa, koska hän on siellä koko ajan yhdessä lapsensa kanssa.

Haastateltavista kaksi oli osallistunut vasu-keskusteluun Aapeli-Avoimessa. Kumpikin oli osallistunut keskusteluun yhden kerran ja toiselle heistä oli tarjottu aikaisemminkin mahdollisuutta osallistua vasu-keskusteluun. Hän ei kuitenkaan ollut aikaisemmin käyttänyt tätä mahdollisuutta. Molemmat heistä olivat sitä mieltä, että vasu-keskustelu kaipaisi laajempaa markkinointia ja mainostusta, jotta avoimen päiväkodin asiakkaat osallistuisivat keskusteluihin.

”-- (Työntekijä) on aina sanonu sitä että, että tota oli mikä tahansa asia et ei tarvitse aina -- jos on ongelma nii vasta sitte lähestyä. Mutta hän on aina ollut hyvin niinku avoin että.” (Haastateltava 3.)

7.2.2 Vasu-keskustelutilanteiden kuvauksia

Pyysimme vasu-keskusteluun osallistuneita vanhempia sekä työntekijää kuvailemaan kokemiinsa vasu-keskustelutilanteita. Työntekijä toi ilmi, että vasu-keskustelun ajankohta ja keskustelujen aiheet ovat olleet lähtöisin asiakkailta. Keskusteluihin osallistuneet vanhemmat ovat olleet motivoituneita osallistumaan keskusteluun, sillä keskustelu on vapaaehtoinen eivätkä kaikki asiakkaat automaattisesti osallistu siihen. Vasu-keskustelutilanteet ovat olleet työntekijän ja vanhemman välisiä. Keskustelutilanteissa on ollut mukana vauvoja, mutta ei leikkikäisiä lapsia.

Vasu-keskusteluun osallistuneet haastateltavat kuvailivat kumpikin tilannetta mukavaksi. Toinen näistä haastateltavista kertoi, että keskustelussa käsiteltiin ”perusarkeen” liittyviä asioita, kuten pukeutumista, ruokailua ja nukkumista sekä lapsen persoonaa. Hän kertoi keskustelun olleen ”kaikenkattava” ja mainitsi myös Vasu-keskustelun tueksi -lomakkeen, jonka avulla arkeen liittyviä asioita käsiteltiin, olleen hyvä.

”No semmonen ihan mukava tunnelma siinä oli, ja rauhallinen. -- Emmä osaa sanoo siis mitään ihmeellistä. Ihan ok kaikin puolin.” (Haastateltava 4.)

”No. Lasten arkee lähinnä mun mielestä käsiteltiin siinä että. Se oli lähinnä.” (Haastateltava 4.)

7.2.3 Odotuksia hyvältä vasu-keskustelulta

Kaksi merkittävää teemaa haastatteluissamme olivat odotukset vasu-keskustelulta sekä hyvän vasu-keskustelun tunnusmerkit. Työntekijä toi ilmi haastattelussa toivovansa, että vasu-keskusteluun ei osallistuttaisi vain silloin, kun asiakkaalla on suuri huoli. Hän toivoi, että vasu-keskustelu olisi ”matalakynnyksinen, houkutteleva ja kiva”. Työntekijä toivoi, että vasu-keskustelussa puhuttaisiin ”arjen pikkujutuista”, esimerkiksi uhmaiän kiukuista ja ruokatilan- teiden hankaluudesta. Työntekijä pohti haastattelussa, että vasu-keskustelu voisi olla hyvin erilainen kuin se nyt on. Siihen voisi liittyä eräänlainen ”valikoimapäkki”, josta asiakas voisi valita, mitä hän haluaisi tehdä. Valikoimaan voisi kuulua esimerkiksi verkostokartta, vanhemmuuden roolikartan avulla työskentely tai elämäнкаarityöskentely. Vasu-keskustelu voisi työntekijän mielestä olla myös ryhmämuotoinen ja se voisi sisältää useamman tapaamiskerran. Työntekijä pohti, että näin vasu-keskustelu muotoutuisi prosessinomaisemmaksi. Työntekijän kanssa keskusteltiin haastattelussa myös lapsen osallisuudesta vasu-keskustelussa. Hänen mielestään on parempi, että lapsi ei ole mukana itse keskustelussa, mutta keskusteluun voisi kuulua jokin lapsen tekemä osuus. Toisaalta Aapeli-Avoimessa käyvät lapset ovat työntekijän mukaan usein niin pieniä, että he eivät välttämättä pystyisi itse tekemään osuuttaan.

”-- se vois olla semmonen vähän niinku vauvakirja -tyyppinenki, missä käydään vaikka jonku lapsen kohalta vähän niinku sen lapsen elämäнкаari siel perheessä. Ja sitte mitä perheessä on tapahtunu tai hmm vanhemmuuden roolikartta niinku jollain tietyllä tavalla. Ja siis mä oon jopa miettiny sitäkin vaihtoehtoa että että et jos tätä tarjoaiski niin että esimerkiksi toteutettais ikään ku useampi menetelmällisesti useampi juttu, ja se vedettäis esimerkiks kolmelle tai neljälle kerrallaan -- sit kolme tai neljä eri kertaa.” (Työntekijän haastattelu.)

Pyysimme työntekijää kuvailemaan sekä onnistunutta että epäonnistunutta vasu-keskustelutilannetta. Onnistuneessa vasu-keskustelussa vanhempi on työntekijän mukaan paljon äänessä ja tekee huomioita tilanteestaan sekä lähtee tilanteesta hyvillä mielin. Epäonnistunut vasu-keskustelu olisi sellainen, että vanhempi ei tulisi tilanteeseen omasta halustaan ja tilanne olisi kaikin puolin väkinäinen. Työntekijä kertoi, että tämän määritelmän mukaisia epäonnistuneita vasu-keskusteluja ei kuitenkaan ole ollut.

”Siis mä ajattelen, että se (vanhemmuuden tukeminen) on meidän niinku perustehtävä joka tapauksessa. -- jos mä mietin, et mun pitää tehdä tääl valintoja milläläilla mä työskentelen vanhempien kanssa, niin jos jos mä valitsen esimerkiksi että että mä tota esimerkiksi askartelen lasten kanssa sillä aikaa ku vanhemmat juo kahvia tai jos mä kohdennan sen mun työn niin että mä tota keskustelenki yhden vanhemman kanssa hänen vanhemmuudestaan tai jossakin

ryhmässä niinku siit vanhemmuudesta. Ni kyl mä nään et mä oon paljon enemmän sen perustehtävän äärellä sillon.” (Työntekijän haastattelu.)

Haastattelussa työntekijä toi ilmi, että monesti vasu-keskusteluun ja vanhemmuuden tukemiseen liitettävä kasvatuskumppanuus ilmenee Aapeli-Avoimessa eri tavoin kuin esimerkiksi päiväkodeissa. Aapeli-Avoimessa kasvatuskumppanuus näkyy yhteisön yhteisinä sopimuksina, ei niinkään sopimuksina lastentarhanopettajan ja yksittäisen perheen välillä. Työntekijä kertoi, että on yksittäisiä tapauksia, joissa hän on tehnyt sopimuksia lasten kasvatukseen liittyvistä asioista perheen kanssa. Työntekijä toi ilmi, että pääasiassa lastentarhanopettajan tehtävä Aapeli-Avoimessa ei ole kuitenkaan kasvattaa lapsia. Vanhemmuuden tukemisen työntekijä määritteli tarkoittamaan Aapeli-Avoimessa vanhemmuuden ilmiöissä liikkumista. Vanhemmuuden tukeminen näkyy työntekijän mukaan niin, että vanhempia autetaan tekemään asioita yhdessä lapsensa kanssa. Työntekijä pohti, että vasu-keskustelut tuovat lisäsyvyyttä arkeen, sillä niissä voidaan käsitellä aiheita, joista ei julkisessa tilanteessa tule puhuttua.

”Ku loppupeleissä ni kyl mä en sillon ku tuol julkises tilantees tavallaan kenenkään yhden ihmisen joistain asioista ni kovin syvällisesti voi puhua. Mutta sillä hetkellä et ku me ollaan kahestaan, ni vois puhua tarkemmin vaikka, vaikka joku uhmiskiukkujen käsittelystä tai, tai tota ruokatilanteiden hankaluudesta tai jostaki sellasesta ihan arjen pikkujutuista.” (Työntekijän haastattelu.)

Kysyimme haastateltavilta vanhemmilta, tulisiko vasu-keskustelu järjestää yksilö- vai ryhmämuotoisena. Yksi haastateltavista vanhemmista oli ehdottomasti sitä mieltä, että vasu-keskustelu olisi hyvä pitää kahden kesken vanhemman ja työntekijän välillä. Toisen haastateltavan mielestä vasu-keskusteluun voisi kuulua jotakin ryhmässä järjestettävää, mutta pääasiassa keskustelu tapahtuisi kahden kesken vanhemman ja työntekijän välillä. Kaksi haastateltavista oli sitä mieltä, että vasu-keskustelu voisi olla yksilö- tai ryhmämuotoinen. Toinen näistä haastateltavista kertoi, että parhaimmassa tapauksessa ryhmä tarjoaisi vertaistukea vanhemmille. Toisaalta hän pohti, että todelliset ongelmat eivät välttämättä tulisi ilmi ryhmämuotoisessa keskustelussa. Haastateltavan mielestä vaietumpia asioita ei tulisi otettua puheeksi ryhmässä. Hän mainitsi myös, että ryhmässä tasapuolinen vuorovaikutus ei välttämättä toteudu samalla tavoin kuin kahden kesken. Haastateltava kertoi, että Aapeli-Avoimessa syntyy ryhmäkeskusteluja yleisissä tiloissa vanhempien välillä ilman työntekijääkin.

”-- niitä keittiö- ja ryhmäkeskustelui tulee niinku tuolla, niit tulee niinku ilman ketään semmosta (työntekijää) -- mä en usko siihen että, et jos jollain ois ihan oikeesti joku ongelma -- mitä se on pohtinu hirveesti ja se ei halua puhua sitä tuol missään julkisesti ni mä en sit välttämättä usko et lähtiskö siihen kovin moni.” (Haastateltava 3.)

Vanhempien haastatteluista nousi ilmi piirteitä, jotka kuvaavat haastateltavien mielestä hyvää vasu-keskustelua. Yksi haastateltavista toivoi, että lapsia ei olisi mukana vasu-keskustelutilanteessa. Hän kuitenkin pohti, että keskustelun järjestäminen ilman lasten läsnäoloa voi olla hankalaa. Lisäksi hän korosti, että keskustelulla olisi hyvä olla selkeä aikaraja. Kaksi haastateltavista toivoi, että keskustelulle luotaisiin rauhallinen ilmapiiri, jolloin keskustelu olisi mahdollista käydä ilman häiriötekijöitä. Yksi haastateltavista toivoi, että vasu-keskustelu olisi vuorovaikutuksellinen ja antaisi kaikille keskustelun osapuolille tilaa.

”Et sil on selkee aikaraja. Et tietää vaik nyt on puoltuntii aikaa puhuu. Et se on selkeesti määritelty ja sit se puol tuntii oon kiireetöntä aikaa mut sit tietää et se ei myöskään veny siit.” (Haastateltava 2.)

Kolme haastateltavista toivoi, että keskustelusta voisi saada käytännön vinkkejä ja apua lasten kanssa olemiseen. He kaipasivat neuvoja arkeen liittyvissä asioissa. Haastateltavat mainitsivat esimerkiksi ruokailuun ja pukeutumiseen liittyviä tilanteita. Yksi heistä toivoi lisäksi ideoita ja ajatuksia arjen parantamiseen. Kaksi haastateltavista toivoi saavansa vasu-keskustelun avulla ratkaisuja ongelmiinsa. He toivoivat, että vasu-keskustelussa voisi ottaa esille asioita, jotka painavat mieltä ja joihin haluaisi neuvoja. Molemmat korostivat, että keskustelussa voisi ottaa esille myös iloisia asioita. Yksi haastateltavista toi ilmi, että vasu-keskustelussa olisi hyvä olla vihjeitä helpottamassa asioiden puheeksi ottamista. Hän pohti, että kaikkien ei välttämättä ole helppoa ottaa ongelmiaan puheeksi vieraan ihmisen kanssa, joten vihjeet voisivat auttaa.

”Vaikee sanoo, et millanen se avoimes olis tavallaan ku henkilökunta ei sillee tunne sitä lasta ehkä samalla tavalla mitä päiväkodissa -- No ois se varmaa, must ois ainaki ihan kiva! -- Se on mukava keskustelutuokio. Ja siit vois saada ite jotain vinkkejä ehkä sitte.” (Haastateltava 2.)

”No ainaki se et jos mulla ois joku ongelma esimerkiks mä en -- no en sais vaikka lastani pukemaan vaatteita päälle ni kyl mä kysyisin sit siit niinku neuvoi tai tällänen.. ja ihan sellasia arkeen liittyviä asioita.” (Haastateltava 3.)

”-- kaikki ei välttämättä oo semmosia persoonina että, et jos on joku ongelma että se ois helppo ottaa vieraan kanssa. Mutta ehkä siel vois olla sit jotain semmosia niinku pieniä täppejä tai semmosia niinku vihjettä et jos, jos ei ite haluu, osaa lähtee, osaa lähtee sillai niinku viemään sitä, viemään sitä eteenpäin --” (Haastateltava 3.)

Pyysimme haastateltavia kertomaan toiveita aiheista, joita he toivoisivat vasu-keskustelussa käsiteltävän. Yksi haastateltavista kertoi odottavansa, että vasu-keskustelussa käsiteltäisiin perheen ja Aapeli-Avoimen vuorovaikutusta sekä ylipäättään perheeseen liittyviä asioita. Toinen haastateltava oli sitä mieltä, että keskustelussa voitaisiin käsitellä lapsen ikään ja kehitystasoon liittyviä asioita sekä sitä, miten kotona hoidettavaa lasta voisi auttaa kehityshaasteissa. Kolme haastateltavista toivoi, että vasu-keskustelussa käsiteltäisiin lapsen kehitykseen, oppimiseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä asioita.

”No vaikka niinku sosiaalisesta tämmöisestä kanssakäymisestä tai mikä se nyt on. Sosiaalisista suhteista ja tämmösistä niinku lasten kesken. Ja ehkä sitä on niinku miettiny ite aika paljon, ku ei niinku päiväkodissa ollu omat lapset. Ja ja. No se on ehkä nyt sellanen tärkein.” (Haastateltava 4.)

”No mä odottaisin sitä että... mä oisin pikkasen niinku viisaampi kasvattaja sen (vasu-keskustelun) jälkeen.” (Haastateltava 2.)

Kysyimme haastateltavilta, voisiko vasu-keskustelu olla muutakin kuin keskustelua. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että pelkkä keskustelu on riittävä. Hänen mielestään vasu-keskustelun ei tarvitse sisältää mitään konkreettista tekemistä. Toinen haastateltava sen sijaan toi ilmi, että haluaisi konkreettisesti tehdä jotakin vasu-keskustelussa. Hän kuitenkin pohti, riittävätkö resurssit siihen. Hän ehdotti, että vasu-keskusteluun voisi kuulua jotakin kotona tehtävää, jotta vanhempi saisi jo etukäteen pohdittavaa.

7.2.4 Vasu-keskustelun tarkoitus ja hyödyllisyys

Haastatteluissa otimme esille myös vasu-keskustelun hyödyllisyyden ja tarkoituksen. Mielestämme oli oleellista selvittää, kokevatko asiakkaat vasu-keskustelun ylipäättään hyödylliseksi. Kaikki haastateltavat osasivat nimetä asioita, jotka tekevät keskustelusta hyödyllisen. Työntekijä toi hyödyllisyydestä esille, että vanhemmat voivat saada vasu-keskustelusta voimavaroja. Työntekijä kuvaili vasu-keskustelutilannetta myös rauhoittumisen hetkenä, jolloin on mahdollisuus pohtia asioita.

Vasu-keskustelun tarkoitukseksi työntekijä mainitsi mahdollisuuden pysähtyä oman vanhemmuuden äärelle. Tarkoituksena on vasu-keskustelun avulla tukea yksittäisen ihmisen vanhemmuutta. Päiväkodin vasu-keskustelusta Aapeli-Avoimen keskustelu eroaa siten, että Aapeli-Avoimessa työntekijä ei tarvitse tietoja lapsesta tehdäkseen työnsä. Vasu-keskustelussa käytettävä materiaali jää siis asiakkaille heidän omaksi hyödykseen. Työntekijä toi haastattelussa esille myös sen, että joskus vanhemmuuden tuen tarpeet ovat niin suuria, että pelkkä vasu-keskustelu ei ole riittävä tukimuoto. Vasu-keskustelun tarkoitus ei ole olla terapiaa, mutta

Aapeli-Avoimessa käyminen voi olla joillekin asiakkaille osa perhetyösuunnitelmaa. Yksinkertaisuudessaan vasu-keskustelun tarkoitus on työntekijän mielestä olla pieni, arvokas hetki, jolloin on aikaa istua alas puhumaan perheestä ja lapsista.

"No siis mä toivoisin että, että, että öö, että se olis jotakin meidän palveluvalikoimassa sellasta, mitä vois tarjota vanhemmille -- , jos meidän täällä ylipää-tään niinku perustehtävä on tukea vanhemmuutta. Ni mä ajattelen, että silloin ois hyvä, että olis sellasia työvälineitä, työvälineitä, joilla voidaan niinku vähäks aikaa pysähtyä sen niinku yksittäisenki ihmisen vanhemmuuden äärelle." (Työntekijän haastattelu.)

Kaikki haastateltavat vanhemmat mainitsivat vasu-keskustelun hyödyksi sen, että saa jutella ulkopuolisen kanssa ja siten saa uusia näkökulmia omiin asioihinsa. Yksi haastateltavista pohti lisäksi, että hyötyä on myös siitä, että saisi jutella ammattilaisen kanssa siitä, mitä oman lapsen ikäinen lapsi yleensä jo osaa ja saisi tietoa, miten lasta voisi parhaiten auttaa. Eräs toinen haastateltava taas pohti, että hyötynä vasu-keskustelussa on myös se, että pääsee jäsentämään omia ajatuksiaan ja huomaakin, että omat asiat ovat hyvin.

"-- mut että olihan se kiva päästä kuitenkin ulkopuolisen kaa juttelemaan. Ehkä se tavallaan jäsentää niit omia ajatuksia ja huomaa, et kaikki on ihan hyvin ja näin, et niinku sellanen positiivinen kokemus kuitenkin oli." (Haastateltava 4.)

Vasu-keskustelun tarkoitus oli erään haastateltavan mielestä tukea vanhemmuutta, kun taas toinen ilmaisi, että tarkoitus on tukea kotivanhemmuutta. Hän pohti haastattelussa myös, että vasu-keskustelulla ja Aapeli-Avoimella on myös tietynlainen sosiaalinen arvo, sillä kotona lapsen kanssa oleva vanhempi on usein melko yksin ja Aapelissa vanhempi voi kokea kuuluvansa johonkin sosiaaliseen piiriin. Haastateltavan mukaan vasu-keskustelu lisää myös yhteisöllisyyttä. Yksi haastateltavista pohti, että vasu-keskustelun tarkoitus on se, että vanhempi saa puhua asioistaan. Hän mietti, että se on myös kaupungin tapa osoittaa, että on kiinnostunut asiakkaitaan.

"No just se, että se et sä saat niinku puhuu niist asioista ja sit, tai sit seki, että, että et tavallaan, että sitte se kerho elikkä se kaupunkiki niinku ottaa sut siihen niinku vastaan, että tavallaan et se kaupunkiki on niinku kiinnostunu asiakkaasta --. Et osotetaan se että joo että mekin.. tai niinku että me olemme my.. kiinnostuneita teistä perheistä ja me pidämme teistä niinku huolta." (Haastateltava 3.)

”No justiin tukea sitä vanhemmuutta et se on varmaan tärkein (vasu-keskustelun tarkoitus Aapeli-Avoimessa), olettaisinkin näin. Ja vanhempien haasteita sillä tavalla niinku siihen antaa neuvoja ja tämmöstä.” (Haastateltava 4.)

7.2.5 Käytännön asioista

Vasu-keskustelun järjestämiseen liittyy monia käytännön seikkoja, joilla on merkitystä keskustelun onnistumisen kannalta. Yksi tärkeä käytännön asia on se, missä vaiheessa asiakkuutta vasu-keskustelu pidetään. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että vasu-keskustelu olisi hyvä pitää jonkin ajan kuluttua asiakkuuden alkamisesta. Haastateltavista kaksi tarkensi, että sopiva aika olisi kahdesta kolmeen kuukautta ja muut haastateltavat käyttivät ilmaisua ”muutama kuukausi”. Perusteluksi tälle haastateltavat mainitsivat sen, että työntekijän olisi hyvä tuntea perhe jollakin tasolla ennen vasu-keskustelua. Kaikki haastateltavat olivat käyneet Aapeli-Avoimessa jo pidemmän aikaa. Osa oli ollut mukana toiminnassa noin puoli vuotta ja osa pidempään. Yksi haastateltava oli osallistunut Aapeli-Avoimen toimintaan ensimmäisen kerran jo useita vuosia sitten.

Toinen oleellinen käytännön asia on vasu-keskustelun nimi. Vasu-keskustelu -termiä käytetään päiväkodin puolella ja työntekijä toi meille jo tutkimusprosessin alussa ilmi, että hän ei ole tyytyväinen termiin. Se ei ole paras mahdollinen termi kuvaamaan Aapeli-Avoimen vasu-keskustelua, sillä Aapeli-Avoimen keskustelun lähtökohta on erilainen kuin päiväkodissa käytävien vasu-keskustelujen. Haastattelussa työntekijä pohti, onko ylipäätään tarpeellista puhua nimenomaan ”vasu-keskustelusta”. Kolmen haastateltavan mielestä vasu-keskustelu ei ole paras nimi kuvaamaan Aapeli-Avoimen keskustelua. Haastateltavat toivat ilmi, että nimen olisi hyvä kuvailla keskustelutilannetta paremmin. Nykyinen nimi on haastateltavien mielestä harhaanjohtava, sillä se sekoittuu helposti päiväkodin vasu-keskusteluun. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että nykyinen nimi on hyvä, kunhan käytetään termiä ”avoimen vasu-keskustelu” erottamaan se päiväkodin vastaavasta. Kysyimme haastatteluissa nimiehdotusta keskustelulle ja yksi haastateltavista ehdotti nimeksi ”Kerhovuoteni”. Hän toivoi nimen olevan ”hauska ja kuvaava”, jolloin itse tilannekin olisi helpommin lähestyttävä. Hän pohti myös, että virallisen kuuloinen vasu-keskustelu -termi saattaa pelottaa.

”No ainakaa se ei hirveesti mun mielest kerro siitä, et mitä se on. -- Vaikka se nyt olis sitte joku vähän pidempi titteli, nii ei se haittais. Mut et jos se nyt ainaki jotenki kertois et mitä siin käydään. -- Et sitä niinku perheen ja sen hoitopaikan niinkun vuorovaikutusta -- se vasu-keskustelu sinänsä nii ei, ei niinku kuitenkaa sano kellekään yhtään mitään, jos sä et siitä jo etukäteen tiedä.” (Haastateltava 1.)

7.2.6 Yhteenveto haastatteluiden tuloksista

Haastatteluiden tuloksista käy ilmi, että työntekijän aktiivisuudella vasu-keskustelusta tiedottamisessa on merkitystä siihen, osallistuvatko vanhemmat vasu-keskusteluun vai eivät. Vanhemmat toivoivat, että vasu-keskustelua markkinoitaisiin enemmän. Vasu-keskusteluiden aiheet ovat tähän asti liittyneet arkisiin asioihin ja arkisista asioista keskustelua toivottiin myös jatkossa. Haastateltavat toivoivat vasu-keskustelussa käsiteltävän myös lapsen kehitystä, oppimista ja sosiaalisia suhteita sekä perhettä. Ihanteellinen vasu-keskustelu olisi matalakynnyksinen ja houkutteleva, ja se käytäisiin mieluiten kahdestaan työntekijän ja asiakkaan välillä.

Kaikki haastateltavat kokivat vasu-keskustelun hyödylliseksi. Tärkeänä pidettiin ulkopuolisen henkilön kanssa keskustelua, sillä siitä saa uusia näkökulmia. Yksi haastateltavista toi ilmi, että hyötynä on myös tiedon saaminen ammattilaiselta esimerkiksi lapsen kehityksestä. Niin asiakkaat kuin työntekijäkin olivat sitä mieltä, että vasu-keskustelun tarkoituksena on vanhemmuuden tukeminen. Tärkeimmät kehittämiskohteet vasu-keskustelussa ovat markkinointi sekä vasu-keskustelun nimi. Vasu-keskustelu-nimi on harhaanjohtava, sillä sitä käytetään myös päivähoitossa ja siellä sen tarkoitus on eri kuin avoimessa päiväkodissa.

7.3 Johtopäätöksiä

Havainnointien ja haastattelujen tulosten analysoinnin jälkeen olemme pystyneet tekemään johtopäätöksiä tulosten pohjalta. Koska kyse on laadullisesta tutkimuksesta, emme pyri tilastotieteelle ominaisiin yleistyksiin. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena ei olekaan tilastollinen yleistäminen vaan esimerkiksi jonkin tietyn ilmiön kuvaaminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Eskola ja Suoranta (2008, 61) painottavat, että laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan jokin tapahtuma, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettinen tulkinta jostakin ilmiöstä. Tutkimuksessamme pyrimme kuvaamaan Aapeli-Avoimen vasu-keskustelukäytäntöä ja pohdimme tutkimustulosten pohjalta kehittämisehdotuksia, joita Aapeli-Avoimen lastentarhanopettaja voisi hyödyntää työssään.

Havainnointien tulosten pohjalta voidaan tehdä johtopäätös, että jo tällä hetkellä olemassa oleva vasu-keskustelukäytäntö täyttää työntekijän kuvaileman hyvän vasu-keskustelun määritelmän. Voidaan siis olettaa, että vasu-keskustelukäytäntö on tällaisenaankin hyvä olla olemassa, eikä siinä ole tällä hetkellä mitään radikaalia kehitettävää. Vasu-keskustelutilanteissa keskustelu oli suurimmaksi osaksi dialogista ja vanhemman puhe oli pääosassa. Vanhemmat pitivät ulkopuoliselle puhumisesta ja eräs vanhempi totesikin osuvasti: ”Tää on just sitä mitä mä oon kaivannu!” Tämän voisi katsoa kuvaavan hyvin sitä, miksi vasu-keskustelukäytäntö on tärkeä avoimessa päiväkodissakin. Vasu-keskustelutilanteissa keskiössä olivat lapset ja lasten

arki. Haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että sekä vanhemmat että työntekijä toivoisivat keskustelua myös perheestä. Työntekijä käytti opinnäytetyöprosessimme alkumetreillä myös termiä ”perheen vasu-keskustelu”. Jos keskusteluun toivotaan lisää puhetta perheestä kokonaisuutena, niin siihen voisi kiinnittää huomiota ja muokata keskustelussa käytettävää lomakkeistoa tämän mukaisesti.

Lapsen mukana olo vasu-keskustelutilanteessa aiheutti toisinaan pientä häiriötä, ja myös haastatteluissa tuotiin esille, että tilanne olisi hyvä järjestää ilman lasten läsnäoloa. Tämä olisi kuitenkin haasteellista ja joissakin tapauksissa jopa mahdotonta, sillä Aapeli-Avoimessa on vain yksi työntekijä. Esimerkiksi yksinhuoltajan olisi varmasti vaikea järjestää lapselleen erillinen hoitopaikka vasu-keskustelun ajaksi, eikä tämä ainakaan tekisi keskustelusta matalakynnyksistä ja houkuttelevaa. Aapeli-Avoimen vasu-keskustelussa käytetään soveltaen Riihimäen kaupungin vasu-lomakkeistoa, joka on suunniteltu päiväkoteja varten. Lomakkeisto toimi osittain hyvin, esimerkiksi Vasu keskustelun tueksi -lomakkeen aiheista syntyi paljon keskustelua ja Lapsen arjen havainnointi -lomake ajoi myös asiansa. Kuitenkin Vasu-keskustelun tueksi -lomakkeessa mainittavat asiat ovat selkeästi päiväkotiin suunnatut, ja lomaketta voisikin muokata sopivammaksi avoimen päiväkodin tarpeisiin.

Haastattelujen pohjalta voidaan myös tehdä johtopäätöksiä. Kaikki haastateltavat pitivät tärkeänä mahdollisuutta päästä keskustelemaan ulkopuolisen henkilön kanssa ja näin saada uusia näkökulmia asioihinsa. Tämän voisi katsoa olevan vasu-keskustelusta saatava hyöty. Kuten jo aiemmin teoriaosuudessaakin toimme ilmi, toisten kanssa keskustelulla on tärkeä arvo vanhemmuuden tukemisessa. Mieltä painavista asioista on hyvä keskustella ennen kuin ne ehtivät kehittyä suuremmiksi ongelmiksi. (Stöd i föräldraskapet 1997, 69-70.) Lisäksi Kauppila (2011, 179) toteaa, että keskustelulla on tärkeä asema tunnekokemuksena ja psyykkisenä tasapainotekijänä. Keskustelun avulla ihmiset toteuttavat omaa luontaista sosiaalisuuttaan. Keskustelun merkitys ulottuu myös ihmissuhteiden välisen toimivuuden lisäämiseen. Edellä mainitut seikat huomioon ottaen on hyvin luonnollista, että vanhemmat kokevat keskustelun toisen ihmisen kanssa jo itsessään olevan merkityksellinen ja hyödyllinen.

Vanhempien mielestä vasu-keskustelun tarkoitus on vanhemmuuden tukeminen. Vasu-keskustelulla on myös sosiaalinen arvo ja se luo yhteisöllisyyttä. Vasu-keskustelu koetaan myös Riihimäen kaupungin tavaksi osoittaa, että se on kiinnostunut asukkaistaan. Työntekijä toi lisäksi ilmi, että vasu-keskustelun hyöty on antaa vanhemmille voimavaroja. Tarkoituksena on pysähtyä oman vanhemmuuden äärelle ja saada tukea vanhemmuuteen.

Työntekijä korosti haastattelussa, että vasu-keskustelu ei ole terapiaa, vaan sen tarkoitus on tukea ja antaa voimavaroja. Näin ollen vasu-keskustelun voisi ajatella menetelmänä olevan vuorovaikutuksellista tukemista. Vuorovaikutuksellinen tukeminen -termi on suomenos coun-

selling-tason työstä sosiaali- ja terveysalalla. Termiä käytetäänkin juuri erottamaan vuorovaikutustyö psykoterapiasta. Counselling-tason työ on vuorovaikutusta, jossa tavoitteena on asiakkaan ymmärtäminen ja tukeminen. Vuorovaikutukselliseen tukemiseen voi kuulua muun muassa kuuntelua, kysymistä, selvittämistä, ilmein ja elein viestimistä, yhdessä toimimista ja muuta sellaista toimintaa, joka auttaa asiakasta voimavarojen löytämisessä. (Vilén ym. 2008, 11.)

Monet sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset käyttävät vuorovaikutuksellista tukemista työssään. Sellaisia tilanteita on monenlaisia ja ne voivat kestää vain hetken tai sitten useita pidempiä tapaamiskertoja. Tilanteille on yhteistä se, että auttaja pyrkii tukemaan asiakkaan tietoista puolta ja niitä voimavaroja, joita tällä jo on. Tavoitteena vuorovaikutuksellisessa tukemisessa on, että asiakas kokee voimiensa lisääntyvän eli voimaantuvansa. (Vilén ym. 2008, 13.) Nämä määritelmät kuvaavat hyvin myös Aapeli-Avoimen vasu-keskustelua. Työntekijä ei tosin puhunut voimaantumisesta, vaan käytti ilmaisuja ”saa voimavaroja” ja ”oivaltaa uutta”. Voimaantuminen voidaan määritellä tarkoittamaan ihmisen kokemaa sisäistä voimaantumusta, joka syntyy oivallusten ja kokemusta kautta. Vuorovaikutus toisten kanssa on merkittävä voimaantumiseen vaikuttava tekijä. (Vilén ym. 2008, 23-24.) Näin ollen voisi tehdä johtopäätöksen, että Aapeli-Avoimen vasu-keskustelun tarkoituksena on antaa vuorovaikutuksellista tukea ja voimaannuttaa siihen osallistuvia vanhempia.

Analysoimiemme haastatteluiden pohjalta pystyimme tiivistämään hyvän vasu-keskustelun piirteet. Hyvä vasu-keskustelu olisi matalakynnyksinen ja houkutteleva. Keskustelussa käsiteltäisiin ”arjen pikkujuttuja”, ei pelkästään huolia ja ongelmia. Hyvässä vasu-keskustelussa vanhemmat oivaltaisivat uusia asioita ja keskustelu toisi vanhemmille lisäsyvyyttä arkeen. Vanhemmat toivovat vasu-keskustelun antavan arkeen, lapsen kehitykseen ja sosiaalisiin suhteisiin sekä perheeseen liittyviä vinkkejä ja neuvoja.

Vasu-keskustelun markkinointi on työntekijän vastuulla. Jos työntekijä ei aktiivisesti tarjoa mahdollisuutta tulla keskustelemaan, vanhemmat eivät juuri oma-aloitteisesti tartu mahdollisuuteen. Haastatteluissa huomasimme tässä asiassa pienen ristiriidan. Vanhemmat toivat ilmi, että eivät kehtaisi oma-aloitteisesti ehdottaa keskustelua, koska eivät tiedä työntekijän työ määrää. Työntekijä puolestaan toi ilmi, että keskustelun ajankohta määräytyy asiakkaan aloitteesta. Nämä seikat huomioon ottaen voi helposti käydä niin, että vasu-keskustelun mahdollisuus unohtuu Aapeli-Avoimessa. Voisi olla hyvä, että olisi selkeä käytäntö vasu-keskusteluajkojen varaamiselle siten, että työntekijä ja vanhemmat kummatkin tietäisivät, kuinka käytäntö toimii.

Vasu-keskustelun olisi hyvä tapahtua kahdenkeskisesti työntekijän ja vanhemman välillä. Jotkut vanhemmat olivat sitä mieltä, että ryhmämuotoinen keskustelu voisi toimia, mutta kui-

tenkin tuotiin ilmi, että ryhmäkeskusteluja syntyy Aapeli-Avoimessa myös ilman työntekijää. Kaikkien vanhempien mielestä keskustelun olisi hyvä sisältää kahdenkeskistä keskustelua työntekijän kanssa. Ryhmässä ei ehkä uskaltaisi ottaa vaikeimpia asioita esille. Hyvä ajankoh- ta vasu-keskustelulle olisi kahdesta kolmeen kuukautta asiakkuuden alkamisesta. Vasu- keskustelu -nimi on harhaanjohtava ja se voisi kuvata keskustelutilannetta paremmin ja olla helpommin lähestyttävä. Lisäksi vasu-keskustelu -termi sekoittuu päiväkodin vasu- keskusteluun, jonka tarkoitus ja tavoitteet ovat aivan erilaiset kuin avoimessa päiväkodissa.

7.4 Luotettavuuden arviointia

Olemme arvioineet tutkimuksemme luotettavuutta koko prosessin ajan. Jo haastatteluja suunnittellessamme olisimme toivoneet enemmän vasu-keskusteluun osallistuneita vanhempia haastateltavaksemme. Yritimme saada lisää haastateltavia yhteistyössä Aapeli-Avoimen työn- tekijän kanssa, mutta se ei kuitenkaan onnistunut. Pohdimme useaan otteeseen tutkimuk- semme aikana, onko aineistomme laajuus riittävä. Olemme kuitenkin tyytyväisiä haastatelta- vien ja aineiston määrään, sillä saimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Laadullisessa tut- kimuksessa aineiston keräämisen tavoite onkin aineiston sisällöllinen laajuus, ei niinkään ai- neiston määrä kappaleina (Vilkka 2005, 109).

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston riittävään kokoon liittyvät kysymykset ovat pulmallisia. Laadullista tutkimusta tehdessä tutkija joutuu pohtimaan aineiston määrän lisäksi kysymyksiä aineiston teoreettisesta merkityksestä tutkimusongelman suhteen. Kysymyksiä aineiston koos- ta, edustavuudesta ja yleistettävyydestä täytyy tarkastella laadullisen tutkimuksen omista teoreettisista lähtökohdista käsin. Kvalitatiivisen aineiston koon arvioimiseksi on kuitenkin muodostunut joitakin sääntöjä. Ajatellaan, että aineistoa on tarpeeksi, kun uudet tapaukset eivät tuo tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Tällöin voidaan puhua aineiston kyllään- tymisestä eli saturaatiosta. Kaiken kaikkiaan aineiston määrä on kvalitatiivisessa tutkimukses- sa tutkimuskohtainen, sillä vastauksia tarvitaan tasan sen verran kuin tutkimuksen aiheen kannalta on välttämätöntä. (Eskola & Suoranta 2008, 60–64.) Aineistoa analysoidessamme huomasimme, että sieltä nousi esiin samoja asioita useammassa haastattelussa, joten aineis- tossamme oli havaittavissa saturaatiopisteitä. Emme voi tietää, olisiko uusien haastateltavien myötä noussut vielä tutkimusongelman kannalta uutta tietoa, mutta saimme vastaukset tut- kimuskysymyksiimme. Koemme, että meillä oli tutkimuksemme tavoitteiden toteutumiseksi riittävä määrä haastateltavia.

Haastatteluihimme osallistui kaksi vasu-keskusteluun Aapeli-Avoimessa osallistunutta henkilöä ja kaksi henkilöä, jotka eivät olleet keskusteluun osallistuneet. Uskomme, että saimme tämän jaon avulla monipuolisemman käsityksen esimerkiksi henkilöiden vasu-keskusteluun liittyvistä odotuksista. Tutkittaessa käsityksiä niiden ei välttämättä tarvitse olla muotoutuneita omakoh-

taisista kokemuksista (Vilkka 2005, 114). Tämän vuoksi oli mielenkiintoista kuulla, mitä odotuksia itse keskustelusta oli henkilöillä, jotka eivät olleet osallistuneet vasu-keskusteluun.

Yksi tärkeä lähtökohta laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on, että tutkijan subjektiviteetti on avoin ja tutkija myöntää, että on itse tutkimuksensa keskeinen työväline (Eskola & Suoranta 2008, 210). Olemme esittäneet monet näkökulmat ominamme sen sijaan, että olisimme esittäneet ne tietona. Koska teemme tutkimusta kaksin, meillä on yhden subjektiivisen näkemyksen sijasta kaksi näkemystä. Tutkimuksemme on pieni ja olemme itse vaikuttaneet koko ajan siihen, mihin suuntaan tutkimuksemme lähtee. Tiedostamme, että olemme tehneet paljon valintoja, jotka toinen tutkija olisi voinut tehdä toisin. Koemme kuitenkin, että laadullista tutkimusta on mahdotonta tehdä niin, että tutkijan subjektiviteetti olisi kokonaan häivytetty.

Luotettavuudelle on voitu esittää joitakin kriteereitä. Yksi näistä on uskottavuuden kriteeri, joka tarkoittaa, että on tärkeä huomioida muun muassa, vastaavatko tutkijan käsitteellistykset ja tulkinnot tutkittavien käsityksiä. (Eskola & Suoranta 2008, 210-212.) Olemme pohtineet paljon, ymmärsivätkö tutkittavat, mitä vasu-keskustelu Aapeli-Avoimessa tarkoittaa. Haastattelutilanteen alussa on hyvä varmistaa, että haastateltava on tietoinen tutkimuksen tarkoituksesta ja on edelleen suostuvainen haastatteluun (Vilkka 2005, 112). Ennen haastatteluiden aloittamista kertosimme haastattelumme aiheen ja tutkimuksemme tarkoituksen. Korostimme myös, että puhumme koko haastattelun ajan vasu-keskustelusta nimenomaan Aapeli-Avoimessa. Vaikka korostimme tätä, on silti mahdollista, että vasu-keskustelu-termi on sekoittunut päiväkodin vasu-keskusteluun.

Toisena kriteerinä voidaan pitää siirrettävyyttä, eli sitä, ovatko tutkimustulokset tietyin ehdoin siirrettävissä koskemaan myös jotakin muuta. Tutkimuksemme on tältä osin luotettava vain koskiessaan Aapeli-Avointa, sillä tutkimuksemme tuloksia ei voida suoraan yleistää muihin avoimiin päiväkoteihin. Kolmantena kriteerinä voidaan pitää vahvistuvuutta eli sitä saavatko tutkimustulokset ja tehdyt tulkinnot tukea toisista vastaavaa ilmiötä tarkastelevista tutkimuksista. (Eskola & Suoranta 2008, 210-212.) Tutustuimme myös aiheeseemme liittyviin opinnäytetöihin, joiden tutkimustuloksissa oli yhteneviä piirteitä tutkimuksemme kanssa ja mielestämme tutkimuksemme jatkaa samaa linjaa aikaisempien tutkimusten kanssa. Tutkimuksemme luotettavuus saa siis vahvistusta muista tutkimuksista.

Kun kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus, aineiston analyysivaihetta ja luotettavuuden arviointia ei voida täysin erottaa toisistaan. Tärkeää tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on aina niin kutsuttu ”epäilyn periaate”; omaa tutkimusta on järjestelmällisesti epäiltävä ja kyseenalaistettava. (Eskola & Suoranta 2008, 208-201.) Arvioimme myös Pohdintaa-luvussa omaa toimintaamme kriittisesti. Koko prosessin ajan olemme myös kyseenalaistaneet tekemiämme

päätöksiä ja ratkaisuja. Koemme, että on rikkaus, että olemme tehneet tutkimusta kaksin. Se on mahdollistanut tekemiemme ratkaisujen kyseenalaistamisen tehokkaammin, kuin jos tutkimusta olisi tehnyt yksin. Olemme olleet eri mieltä joistakin asioista tutkimusprosessin aikana ja päätyneet keskustelemaan ja perustelemaan omia näkemyksiämme. Se on johtanut siihen, että olemme päätyneet kokonaan uusiin, hyvin perusteltuihin ratkaisuihin.

8 Pohdintaa

8.1 Millainen olisi hyvä vasu-keskustelu Aapeli-Avoimessa?

Haastatteluiden analyysin ja niistä tekemiemme johtopäätösten pohjalta kokosimme tiiviin paketin asiakkaiden toiveista Aapeli-Avoimen vasu-keskustelun kehittämiseksi. Ilmapiiri keskustelussa olisi rento ja keskustelutila rauhallinen. Vasu-keskustelulta odotetaan mahdollisuutta jutella ulkopuolisen henkilön kanssa ja saada näin uusia näkökulmia. Tiivistettynä vasu-keskustelun tarkoitus olisi yksittäisen vanhemman tai perheen vanhemmuuden tukeminen. Keskustelussa juteltaisiin arjen asioista sekä lapsen kehityksestä, oppimisesta ja sosiaalisista suhteista. Sekä huolet että iloiset asiat voisi ottaa keskustelussa esille. Keskustelun ajankohta olisi muutaman kuukauden kuluttua asiakkuuden alkamisesta. Vasu-keskustelun mainostaminen olisi Aapeli-Avoimen työntekijän vastuulla. Vasu-keskustelu tapahtuisi pääasiassa työntekijän ja vanhemman kesken, mutta ryhmämuotoinen toimintakin olisi mahdollista. Sekä pelkkä keskustelu että jokin konkreettinen tekeminen vasu-keskustelussa saivat kannatusta. Vasu-keskustelun nimen pitäisi kuvata paremmin keskustelua avoimessa päiväkodissa. Keskustelun nimi voisi olla esimerkiksi vanhemmuutta tukeva -keskustelu eli vatu-keskustelu.

Lyyra (2004, 122) on koonnut yhteen vanhemman ja työntekijän välisen keskustelun tunnuspiirteitä. Dialogisuus on tärkeää keskustelussa, ja se voidaan saavuttaa antamalla keskustelulle tilaa. Valmiiden kysymyslomakkeiden täyttäminen ei anna vanhemmille mahdollisuutta valita keskustelujen aiheita. Keskustelutilan on hyvä olla rauhallinen. Työntekijä luo omalla aktiivisuudellaan ja toiminnallaan tilanteelle hyvän ja turvallisen ilmapiirin. Työntekijän inhimillisuus ja vanhempien huomioiminen edistävät turvallisen ilmapiirin syntymistä. Hyvän keskustelun tunnuspiirteitä ovat muun muassa vanhempien kunnioitus sekä neutraali ja kuunteleva asenne.

Pohdimme tutkimusprosessimme aluksi ja suunnitellessamme havainnointilomakkeita, että tarkastelemme vasu-keskustelutilanteissa myös niiden dialogisuutta. Havainnointilomakkeitamme analysoidessamme kuvailimme, että tilanteet olivat dialogisia tai pääosin dialogisia. Aloimme kuitenkin pohtia, onko Aapeli-Avoimen vasu-keskustelu dialoginen ja kuuluuko sen ollakaan. Dialogi tulee alun perin sanoista "dia" ja "logos" ja se on tarkoittanut alun alkaen "väliin kerättyä" tai "välillä olevaa". Ero dialogin ja keskustelun välillä on se, että keskus-

lun katsotaan yleensä olevan tavoitteellista toimintaa, jossa päämääränä on tuoda omat ajatukset julki. Dialogin puolestaan ajatellaan olevan vuoropuhelu, jossa oleellista on keskittyä kuuntelemaan ja olemaan avoin esiin nouseville asioille. Dialogisuus on tapa toimia ja kohdata toinen ihminen. (Vilén ym. 2008, 86.)

Dialogista puhuttaessa korostetaan tasa-arvoisuutta ja sitä, etteivät dialogin osapuolet ole valtasuhteessa toisiinsa. Sosiaali- ja terveysalalla ammatillisissa suhteissa on huomioitava työotteen asiakaslähtöisyys: vuorovaikutusta määrittelee aina ensisijaisesti asiakkaan tarpeet. Näin ollen asiakas ja työntekijä eivät voi olla täysin tasavertaisia keskenään. (Vilén ym. 2008, 87.) Pohdimme, että joiltain osin Aapeli-Avoimen vasu-keskustelu on dialoginen, sillä siinä pyritään kuuntelemaan toisen ajatuksia ja suhtautumaan avoimesti esiin nouseviin teemoihin. Kuitenkin vasu-keskustelu on asiakkaan ja työntekijän välinen tilanne, eli se ei voi koskaan olla täysin tasavertainen. Toisaalta Aapeli-Avoimen työntekijällä ei ole samanlaista valtasuhdetta asiakkaisiinsa kuin esimerkiksi konkreettisia asiakkaiden elämään vaikuttavia päätöksiä tekevillä sosiaalityöntekijöillä olisi. Lisäksi vasu-keskustelusta käytetään termiä ”keskustelu”, vaikka se ei ainakaan meille näyttäydy pelkästään keskusteluna, vaan näemme siinä myös dialogisen otteen. Toisaalta dialogi-termi on enemmänkin ammattisanastoa ja sen näkyminen nimessä voisi herättää asiakkaissa hämmennystä.

Haastateltavat vanhemmat eivät tuoneet esiin toiveita käytettävissä olevan vasu-lomakkeiston kehittämiseksi. Tällä hetkellä Aapeli-Avoimessa käytettävä vasu-lomakkeisto voisi kuitenkin olla paremmin avoimen päiväkodin tarpeita palveleva. Mielestämme Lapsen arjen havainnointi -lomake on tarkoitukseen sopiva, mutta Vasu-keskustelun tueksi -lomaketta voisi muokata enemmän perheen asioita käsitteleväksi. Kukkapaperi ei välttämättä ole tarpeellinen, koska Aapeli-Avoimessa tarkoitus on keskittyä enemmän perheeseen kokonaisuutena, ei pelkästään lapseen.

Vanhemmuuden tukeminen sekä perheen toimintakyvyn vahvistaminen ovat keskeisessä asemassa Aapeli-Avoimessa. Aapeli-Avoim, kuten monet muutkin avoimet päiväkodit, tarjoaa vanhemmille mahdollisuutta käydä yleisesti, ryhmissä tai henkilökohtaisesti työntekijän kanssa keskusteluja arjesta, lastenhoidosta ja kasvatuksesta. (Aapeli-Avoim 2014.) Vasu-keskustelu tukee Aapeli-Avoimen toiminnan tavoitteiden toteutumista. Vasu-keskustelun kehittäminen avoimen päiväkodin tarpeita vastaavaksi varmistaa, että jokaisella vanhemmalla on mahdollisuus keskustella työntekijän kanssa.

8.2 Yhteys aiempiin opinnäytetöihin

Tietoomme ei ole tullut, että avoimen varhaiskasvatuksen vasu-keskustelusta olisi julkaistu aikaisempia tutkimuksia, joten näin ollen opinnäytetyömme on jonkinasteinen esitutkimus

tällä saralla. On tehty opinnäytetöitä, jotka liittyvät jollain tavalla oman tutkimuksemme aihepiiriin ja niistä saadut tulokset tukevat sitä, että avoimessa päiväkodissa on tärkeää olla mahdollisuus keskusteluun työntekijän kanssa. Toisilta vanhemmilta saatavan vertaistuen lisäksi avoimen päiväkodin työntekijältä saatua tukea vanhemmuuteen pidetään seuraavien opinnäytetöiden tulosten perusteella tärkeänä.

Pääkkö selvitti opinnäytetyössään ”Vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta avoimessa varhaiskasvatuksesta” (2010) vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta avoimessa päiväkodissa. Avoimessa päiväkodissa, jossa tutkimus on suoritettu, järjestetään syksyisin ennen varhaiskasvatuskerhojen alkamista perheiden kanssa kasvatuskeskustelut, joissa laaditaan lapsille varhaiskasvatussuunnitelma. Vanhemmat kokivat kasvatuskeskustelut tärkeinä ja arvelivat niiden edesauttavan tutustumista. Lisäksi vanhemmat kokivat tämän käytännön avaavan lapsen ja perheen arkea työntekijöille ja keskustelun aikana oli helppo ottaa puheeksi esimerkiksi lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä asioita. Kaikki tutkimukseen osallistuneet mainitsivat kasvatuskeskustelun olevan tarpeellinen myös keväisin. (Pääkkö 2010, 32.)

Salomaa ja Supperi selvittivät opinnäytetyössään ”Avoin päiväkotiki lapsiperheiden kohtaamispaikkana. Vanhempien kokemuksia Seinäjoen avoimesta päiväkodista” (2010), millainen merkitys avoimella päiväkodilla on lapsiperheiden elämässä. He selvittivät vanhempien kokemuksia avoimesta päiväkodista sekä miksi lapsiperheet käyvät avoimessa päiväkodissa. Lisäksi he tarkastelivat, miten vanhemmuuden tukeminen ja vertaistuen tarjoaminen näyttäytyvät Seinäjoen avoimessa päiväkodissa. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kokivat saaneensa tarvittaessa työntekijöiltä tukea vanhemmuuteensa. Tuki ilmeni erilaisina keskusteluina sekä konkreettisena avunsaantina. Eräs vanhemmista korosti avun ja tuen tärkeyttä erityisesti ensimmäisen lapsen kohdalla. Työntekijöiden omakohtaiset kokemukset lapsista ja kasvatuksesta nähtiin positiivisina. Vanhemmat kokivat lisäksi saaneensa tukea vanhemmuuteen toisilta vanhemmilta. (Salomaa & Supperi 2010, 55-56.)

Lautiaisen ja Vainikan tavoitteena oli selvittää vuonna 2014 julkaistussa opinnäytetyössään ”Avoin päiväkotiki perheiden valintana” avoimen päiväkodin tärkeyttä lapsiperheiden tukemisessa. He selvittivät perheiden tyytyväisyyttä avoimen päiväkodin toimintaan sekä syitä siihen, miksi perheet valitsevat avoimen päiväkodin. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa perheen saamasta tuesta avoimessa päiväkodissa. Tuloksista kävi ilmi muun muassa, että vanhemmat kokivat saavansa avoimesta päiväkodista vertaistukea muilta vanhemmilta ja arvostivat henkilökunnan ammattitaitoa. Tutkimukseen osallistuneiden mielestä tärkeää oli henkilökunnan tarjoama tuki ja mahdollisuus keskusteluun. (Lautiainen & Vainikka 2014, 37-38.)

Hintsala selvitti pro gradussaan ”Avoin päiväkodi vanhemmuuden kontekstina” (2008), miten vanhemmuus näyttäytyy avoimen päiväkodin asiakkaille. Lisäksi hän tarkasteli, mitä merkityksiä vanhemmat antavat sekä vertaistuelle että ammatilliselle tuelle vanhemmuuden vahvistamisessa. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että avoimen päiväkodin asiakkaat kokivat saavansa vertaistukea toisilta avoimen päiväkodin asiakkailta. Suuri osa avoimen päiväkodin asiakkaista kertoi avoimen päiväkodin toimintaan osallistumisen syyksi toisten vanhempien tapaamisen. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat pitivät tärkeänä mahdollisuutta keskustella lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä tekijöistä muiden vanhempien kanssa. Vanhemmat luottivat muiden vanhempien antamaan tietoon ja heille oli tärkeää kuulla toisten vanhempien kertomuksia lapsen kasvusta ja kehityksestä. Osa tutkimukseen osallistuneista vanhemmista koki tarvitsevänsä ammatillista ohjausta ja tukea omaan kasvattajuuteensa. Vanhempia mietityttivät vanhemmuuteen liittyvät asiat, joihin he halusivat saada apua työntekijöiltä keskustelun avulla. Osa vanhemmista toivoi mahdollisuutta kahdenkeskiseen ammatilliseen kasvatuskeskusteluun, johon osallistuminen olisi vapaaehtoista. Vanhemmat toivoivat, että lapset eivät olisi keskustelutilanteessa mukana. Vanhempien mielestä aloite keskustelusta tulisi tulla vanhemmalta eikä työntekijältä. (Hintsala 2008, 52-65.)

Aloittamaamme työtä Aapeli-Avoimen vasu-keskustelun kehittämiseksi voisi vielä jatkaa pidemmälle. Jatkotutkimusehdotuksemme on, että vasu-keskustelun markkinointikeinoja voisi selvittää ja tutkia, millä tavoin vasu-keskustelun mahdollisuudesta olisi hyvä tiedottaa vanhemmille Aapeli-Avoimessa. Lisäksi Aapeli-Avoimeen voisi luoda oman varhaiskasvatussuunnitelman, koska tällä hetkellä Aapeli-Avoim kuuluu Riihimäen kaupungin Junailijankadun päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan. Olisi myös mielenkiintoista jonain päivänä lukea valtakunnallisesta avoimen päiväkodin käytäntöihin ja menetelmiin, kuten vasu-keskusteluun, liittyvästä tutkimuksesta. Tällaisia valtakunnallisia tutkimuksia emme tutkimusprosessimme aikana löytäneet.

8.3 Eettinen näkökulma

8.3.1 Tutkimuseettinen näkökulma

Tutkimusetiikka tarkoittaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä, jotka vaativat, että tutkija noudattaa tieteessä hyväksyttyjä ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Eettiset periaatteet ohjaavat tutkimuksen tekoa tarkoituksenaan estää huonoa tieteellistä käytöstä. Tutkimuseettisyyden lisäksi tutkijaa velvoittavat tietyt lainsäädännölliset seikat, kuten tutkitavien yksilöllisyyden kunnioittaminen. (Tutkimusetiikkaa ja lakipykälä 2014.)

Suomessa oikeus yksityiselämän suojaan on perusoikeus. Tutkittavien anonymiteetin suojeleminen ja siten ihmisarvon kunnioittaminen ovat tieteen etiikassa keskeisessä asemassa. Tut-

kimusetiikan lisäksi henkilötietojen keräämistä ja käsittelyä säätelee myös henkilötietolaki (1999). Henkilötiedoilla tarkoitetaan lain ensimmäisen luvun 3§:n mukaan kaikenlaista henkilöä tai hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen läheisiään koskeviksi. Esimerkkejä ilmeisimmistä henkilötiedoista ovat nimi, syntymäaika ja osoite, mutta myös esimerkiksi ääni- ja kuvataallenteet tutkittavista ovat tunnisteellisia. (Henkilötietolaki 1999.) Tutkimuksessamme emme keränneet haastateltavien yhteystietoja emmekä edes nimiä, sillä emme kokeneet sen olevan tutkimuksen kannalta millään tavalla oleellista. Joitakin taustatietoja kysimme haastattelun aluksi tunnelmaan viritäytyäksemme, mutta tiedot eivät analyysivaiheessa osoittautuneet tutkimuksen kannalta olennaisiksi. Kerroimme haastateltaville, että äänitämme tilanteen ja tuhoamme äänitteet opinnäytetyöprosessin loputtua. Työntekijän haastattelu oli kuitenkin anonymiteetin osalta poikkeus. Haastattelun aluksi kerroimme, että hänen anonymiteettiään on mahdotonta suojella, sillä hän on Aapeli-Avoimen ainoa työntekijä ja tutkimusten tulosten esittelyssä olisi ollut mahdotonta käsitellä asiakkaiden ja työntekijän haastatteluja erottamatta niitä toisistaan mitenkään. Työntekijä tiesi tästä jo ennen haastatteluun suostumista.

Henkilötietolain toisessa luvussa säädetään henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä seikoista. Henkilötietojen käsittely on oikeutettua silloin, kun tutkittavat henkilöt yksiselitteisesti ovat antaneet siihen luvan. Luvan on oltava vapaaehtoinen, yksilöity ja tietoinen tahdonilmaisu. Henkilötietoja sisältävät aineistot tulee hävittää heti, kun niiden käyttötarkoitus eli tutkimushanke on loppunut ja tutkimuksen oikeellisuus on tarkistettu. Tietyin ehdoin esimerkiksi haastatteluaineisto voidaan kuitenkin säilyttää vielä tämänkin jälkeen. (Henkilötietolaki 1999.) Kaikki haastateltavamme osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja opinnäytetyöprosessimme jälkeen hävitämme kaikki muistiinpanot ja äänitteet, joissa voidaan katsoa olevan yksittäisten henkilöiden tunnisteellisia tietoja. Mielestämme olemme tutkimuksessamme noudattaneet hyvää tieteellistä käytäntöä ja noudattaneet henkilötietolakia.

Pietarinen (1999, 6-8) esittää vaatimuksia, joita hyvää tieteellistä käytäntöä noudattavan tutkijan tulisi noudattaa. Ensimmäisenä vaatimuksena on, että tutkija on aidosti kiinnostunut uuden informaation hankkimisesta. Tutkijan perustehtävänä kun voidaan pitää luotettavan informaation tuottamista todellisuudesta. Toisena voidaan esittää tunnollisuuden vaatimus, joka tarkoittaa, että tutkijan on perehdyttävä tunnollisesti alaansa, jotta hänen välittämänsä informaatio olisi mahdollisimman luotettavaa. Kolmantena vaatimuksena on rehellisyyden vaatimus; tutkija ei saa harjoittaa vilppiä. Voisi katsoa, että ensimmäinen vaatimus toteutuu tutkimushankkeessamme, sillä opinnäytetyön aiheen saa valita vapaasti ja valitsimme luonnollisesti itseämme kiinnostavan aiheen. Toinen ja kolmas vaatimus täyttyvät myös; olemme toimineet tutkimustamme tehdessä rehellisesti ja pyrkineet valinnoissamme tunnollisuuteen ja tarkkuuteen. Olemme esimerkiksi perehtyneet myös paljon sellaiseen taustateoriaan, joka ei näy tutkimuksemme lopullisessa versiossa, mutta josta olemme oppineet paljon.

Tutkimusetiikkaa pohdittaessa voidaan esittää myös kysymys, onko tutkijalla oikeus tutkia mitä tahansa. Tämä mielessään Pietarinen esittää neljänneksi vaatimukseksi vaaran eliminoinnin; jos tutkimus voi tuottaa kohtuutonta vahinkoa, on siitä pidättäydyttävä. Viidentenä vaatimuksena on ihmisarvon kunnioittaminen, sillä katsotaan, että eettisesti hyväksyttävä tutkimus ei saa loukata ihmisarvoa yleisesti eikä kenenkään yksittäisen ihmisen tai ihmisryhmän arvoa. (Pietarinen 1999, 8-12.) Tutkimuksemme on myös näiltä osin noudattanut hyvää tieteellistä käytäntöä, sillä tutkimuksemme ei aiheuta vahinkoa eikä se myöskään loukkaa kenenkään ihmisarvoa. Tutkimuksemme on melko pienimuotoinen ja tarkoituksena on kehittää tiettyä käytäntöä tietyssä toimipaikassa. Koemme, että tutkimuksemme tarkoitus on kaikin puolin keskittyä käytännön menetelmän arvioimiseen ja kehittämiseen eikä missään nimessä ihmisten toiminnan arvioimiseen.

Kuudentena vaatimuksena Pietarinen esittää sosiaalisen vastuun vaatimuksen; tutkijan on vaikuttava siihen, että tieteellistä informaatiota käytetään eettisten vaatimusten mukaan. Seitsemännessä vaatimuksessa otetaan huomioon koko ammattikunta. Tutkijan olisi Pietarisen mukaan myös edistettävä ammatinharjoittamista ja siten ajettava koko ammattikunnan yhteisiä intressejä. Viimeinen vaatimus on sidoksissa edelliseen. Pietarinen esittää, että kollegiaalinen arvostus on tärkeää ja että tutkijoiden tulee suhtautua toisiinsa arvostavasti. (Pietarinen 1999, 8-12.) Kolme viimeistä vaatimusta ovat hieman etäisen tuntuista ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä tehtäessä. Emme usko, että tutkimuksestamme tulee niin laajasti tunnettu, että meidän tarvitsisi huolehtia, kuinka tutkimuksemme informaatiota jatkossa käytetään. Seitsemättä vaatimusta meidän voisi ajatella soveltavan siten, että viemme tietoutta sosiaalialan opinnoista työelämään. Olemme tutustuneet myös muiden opiskelijoiden opinnäytetöihin sekä antaneet ja saaneet vertaistukea opinnäytetyötänsä tekeviltä opiskelijakavereiltamme.

8.3.2 Eettisyys toiminnassamme

Jokaiseen tutkimukseen kuuluu lukuisia eri päätöksiä, joiden kohdalla tutkija joutuu pohtimaan omaa etiikkaansa. Suojanen (1982) on esittänyt luettelon tutkimuksen eettisistä ongelmakohdista. Luettelossa esitetään eettisen pohdinnan kohdiksi tutkimuslupaan liittyviä kysymyksiä, tutkimusaineiston keruuseen ja tutkimuskohteen hyväksikäyttöön liittyviä ongelmia sekä osallistumiseen ja tutkimuksesta tiedottamiseen liittyviä kysymyksiä. (ks. Eskola & Suoranta 2008, 52.) Tämä luettelo mielessämme pohdimme myös omaa tutkimustamme. Tutkimusluvan haimme ja saimme Riihimäen kaupungilta, sivistystoimenjohtajalta Esa Santakalliolta. Haastateltavat suostuivat tutkittaviksi vapaaehtoisesti. Tutkimusaineiston keruun kanssa meillä ei myöskään ollut vaikeuksia. Emme kohdanneet tilanteita, joissa olisimme joutuneet edes ajattelemaan kyseenalaisten keinojen käyttämistä. Olimme avoimia ja esimerkiksi ääninauhuri oli koko ajan näkyvillä ja kerroimme vielä erikseen haastateltaville nauhoittavamme

tilanteen. Emme koe, että olisimme käyttäneet millään tapaa hyväksi tutkimuskohdettamme, sillä saimme opinnäytetyömme aiheen suoraan työelämästä ja siitä on tutkimuskohteellemme hyötyä. Pohdimme paljon osallistumiseemme liittyvää ongelmaa. Esimerkiksi havainnointitilanteissa läsnäolomme varmasti vaikutti jonkin verran tilanteen kulkuun. Koska tutkimuksemme pääpaino oli kuitenkin haastatteluissa, emme koe tätä suureksi ongelmaksi, vaikka se harmillista onkin. Tutkimuksestamme olemme luvanneet tiedottaa Riihimäen kaupungin varhaiskasvatuspäällikölle ja lähettää valmiin työn hänen kauttaan Riihimäellä varhaiskasvatuksen piirissä työskentelevien tiedoksi. Lisäksi toimitamme valmiin työn erikseen Aapeli-Avoimeen. Työmme julkaistaan myös internetissä Theseuksessa. Kaikilla halukkailla on siten mahdollisuus tutustua työhömmme.

Ammattietiikka on työtä ja ammatillisuutta pohtivaa oman toiminnan reflektointia. Sosiaalialalla suhde etiikkaan on erityinen, sillä tällä alalla vastaan tulee paljon kysymyksiä ihmisoi-
keuksista ja oikeudenmukaisuudesta. Eettisyyden vaatimusta korostaa se, että sosiaalialan työn tavoitteena on hyvän tekeminen ja ihmisten auttaminen. Usein sosiaalialan ammattilais-
ten asemaan liittyy lisäksi valta vaikuttaa asiakkaan elämään jollakin tavalla. Eettisellä poh-
dinnalla tavoitellaan oikean ja väärän erottamista ja hyvää elämää. Ammatillisella tasolla
eettiseen tarkasteluun tulee mukaan kyky pohtia ja kyseenalaistaa omaa toimintaansa. (Ta-
lentia 2012.)

Tutkimuksessamme emme olleet tekemisissä asiakkaiden kanssa haastattelu- ja havainnointi-
tilanteita ja tutustumiskäyntejä enempää. Siksi ajattelemme, että tutkimuksen tekemiseen
liittyvä etiikka sääteli toimintaamme ammattietiikkaa enemmän, vaikkakin mielestämme
ammattieettinen reflektio kuuluu aina sosiaalialalla toimimiseen. Pohdimme tutkimusetiikan
lisäksi myös omaa toimintaamme, sillä tulevana sosiaalialan ammattilaisina haluamme jatku-
vasti kehittää itseämme myös sillä saralla. Tutkimusta tehdessä olimme avoimia ja kunnioit-
tavia haastateltavia kohtaan. Suojelimme heidän yksityisyyttään ja olimme avoimia tutkimuk-
semme tarkoituksesta ja käytöstavasta. Kunnioitimme heitä ja kohtelimme kaikkia tasapuoli-
sesti.

Valitsimme sellaisen tutkimuskohteen, jonka tutkiminen ei ole kyseenalaista emmekä ole kek-
sineet, kenelle tutkimuksestamme voisi olla haittaa. Tutkimuksen idea tuli suoraan työelä-
mästä, Aapeli-Avoimen työntekijältä. Tutkimuksemme tekemisestä oli hänelle hyötyä. Ajatte-
lemme, että ylipäättään sosiaalialan käytäntöjen tutkiminen ja kehittäminen on tarpeellista,
hyvään tähtäävää toimintaa.

Emme itse valinneet haastateltavia, kaksi heistä tuli työntekijän ehdotuksesta ja kahta satun-
naista asiakasta kysyimme tutkimukseen itse suoraan ollessamme Aapeli-Avoimessa tutustu-
massa. Koemme, että näin pyrimme mahdollisimman suureen objektiivisuuteen, sikäli kun se

laadullisessa tutkimuksessa ylipäänsä on mahdollista. Tutkimukseemme osallistuminen oli täysin vapaaehtoista, eivätkä vanhemmat hyötäneet siitä mitenkään muuten, kuin saamalla äänensä kuuluviin haastatteluissa. Näin ollen meillä ei ollut ennakko-oletuksia haastateltavista eikä heillä taka-ajatuksia tutkimukseen osallistumisesta. Koemme, että toimimme oikein, sillä esimerkiksi jonkinlaisen palkkion antaminen tutkimukseen osallistumisesta on mielestämme eettisesti hyvin kyseenalaista.

9 Arviointi

9.1 Tavoitteiden toteutuminen

Laurea-ammattikorkeakoulu on laatinut opinnäytetyöohjeistuksen, jossa käydään läpi muun muassa yleisiä opinnäytetyön tekemiseen liittyviä tavoitteita. Opinnäytetyöprosessi kokonaisuudessaan kehittää opiskelijan ammatillista kasvua ja osaamista. Lisäksi opinnäytetyö palvelee työelämää, aluekehitystä ja innovaatiotoimintaa. Ammatillisen kasvun näkökulmasta opinnäytetyö on kokonaisvaltainen prosessi, jonka jälkeen opiskelija osaa kehittää työelämää tutkimuksellisin keinoin uusia ratkaisuja tuottaen. (Laurean opinnäytetyöohje 2011, 3-4.) Arvioisimme, että osaltamme nämä tavoitteet ovat toteutuneet. Olemme opintojemme aikana kasvaneet tulevaan ammattiimme ja opinnäytetyö on ollut yksi merkittävä tätä kasvua edistävä ja kaikin puolin opettavainen tekijä. Opinnäytetyömme aihe on tullut suoraan työelämästä ja koemme, että tutkimalla Aapeli-Avoimen tiettyä käytäntöä hyödytämme tätä toimipaikkaa ja annamme tärkeää informaatiota sen työntekijälle. Toiveenamme on opinnäytetyöprosessin alusta asti ollut, että tutkimuksemme tuottaisi ratkaisuja, jotka vaikuttavat työelämään ja kehittävät sitä. Tämä toive toteutui. Aapeli-Avoimen lastentarhanopettaja antoi meille palautetta tutkimuksemme tuloksista ja johtopäätöksistä. Tulokset hyödyttivät häntä ja niiden perusteella hän alkaa kehittää keskusteluaikojen varaustapaa. Lisäksi päiväkodin, jossa Aapeli-Avoim toimii, pedagoginen työryhmä ottaa kantaa Aapeli-Avoimen vasu-keskusteluun tutkimuksemme pohjalta. Tästä lähtien tutkimuksemme toimii myös pohjana Aapeli-Avoimen vasu-työskentelylle. (Aapeli-Avoimen lastentarhanopettaja 2014.)

Opinnäytetyömme perimmäisenä tarkoituksena oli selvittää, miten Aapeli-Avoimen vasu-keskustelua voisi kehittää. Lisäksi selvitimme vasu-keskustelun merkitystä ja hyötyjä Aapeli-Avoimessa. Lopulliset tutkimuskysymyksemme olivat: ”Miten Aapeli-Avoimen vasu-keskustelua voisi kehittää? Tarvitseeko sitä kehittää?”, ”Mikä on vasu-keskustelun merkitys Aapeli-Avoimessa?” ja ”Mitä hyötyä vasu-keskustelusta on Aapeli-Avoimessa?” Arvioisimme, että saimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Tutkimuksemme tuloksena on, että Aapeli-Avoimen vasu-keskustelua ei kovin radikaalisti tarvitse kehittää tai muuttaa, mutta siinä on seikkoja, joita voisi parantaa, kuten nimi ja keskustelumahdollisuudesta tiedottaminen. Keskustelussa käytettäviä lomakkeita voisi kehittää. Vasu-keskustelun merkitys on olla osa palveluvalikoimaa,

mahdollisuus pysähtyä oman vanhemmuuden äärelle ja siten ennen kaikkea tukea vanhemmuutta. Keskustelun hyöty on siinä, että asiakkailta on mahdollisuus keskustella arjestaan kasvatuksen ammattilaisen kanssa ja näin ollen saada voimavaroja ja vinkkejä arkeen ja vanhemmuuteensa.

Tutkimuksellisten tavoitteiden lisäksi asetimme itsellemme myös omia tavoitteita. Tavoitteenamme oli huomioida vanhempien ja työntekijöiden mielipiteet tasapuolisesti. Tässä onnistuimme tilanteeseen nähden hyvin. Toki on otettava huomioon, että koko toimeksianto tuli työntekijältä. Lisäksi Aapeli-Avoimessa on vain yksi työntekijä ja kuitenkin haastattelimme useampaa kuin yhtä vanhempaa. Tästä johtuen vanhempien näkökulmia on jossain asioissa määrällisesti enemmän. Toisaalta vanhempien ja työntekijöiden haastattelut erosivat muutenkin toisistaan. Kaikki nämä seikat huomioon ottaen arvioisimme, että onnistuimme saamaan kummankin osapuolen äänen kuuluviin tasapuolisesti.

Yksi tavoitteemme oli selvittää, millainen olisi ihanteellinen vasu-keskustelu. Tutkimuskysymyksiin saamillamme vastauksilla saimme hahmoteltua Pohdintaa-luvussa esitellyn yhteenvedon siitä, millainen tämä ihanteellinen vasu-keskustelu olisi. Toiveenamme oli myös, että avoimen varhaiskasvatuksen piirissä olisi jokin toimiva vanhemmuutta ja kasvatuskumppanuutta tukeva keskustelumalli, jota voitaisiin hyödyntää laajemminkin, jopa valtakunnallisesti. Tämä tavoite on tietysti mahdollinen tulevaisuudessa, mutta olemme alusta asti tulleet, ettei tämä tavoite toteudu yksin meidän tutkimuksemme avulla. Toivomme kuitenkin, että tutkimuksemme olisi jonkinlainen avaus tässä asiassa ja avoimen päiväkodin käytäntöjä tutkittaisiin tulevaisuudessa laajemminkin.

Henkilökohtaisina tavoitteina meillä oli tutustua avoimeen varhaiskasvatukseen ja oppia vasu-keskustelun merkityksestä päivähoidossa ja erityisesti avoimessa päiväkodissa. Tavoitteenamme oli myös syventää omaa tietämystämme varhaiskasvatuksen kentästä. Nämä tavoitteet toteutuivat, sillä olimme paikan päällä tutustumassa Aapeli-Avoimen toimintaan ja perehdyimme varhaiskasvatukseen liittyvään teoriaan. Tavoitteena oli lisäksi kehittää omia tutkimus- ja analyysitaitoja sekä oppia prosessinhallintaa ja organisointia. Arvioisimme, että myös nämä tavoitteet ovat toteutuneet. Emme vielä ole kokeneita tutkijoita, mutta olemme oppineet valtavasti tutkimuksen teosta ja toivon mukaan myös kehittyneet joissakin asioissa. Prosessinhallinta- ja organisointitaidot ovat opinnäytetyötä tehdessämme olleet toisinaan koetuksella, sillä aina töiden, muiden opintojen ja opinnäytetyön tekeminen samaan aikaan ei ole ollut ongelmaton. Organisoimme ja suunnittelimme aikataulun kuitenkin hyvissä ajoin, ja on ollut hienoa huomata, että olemme pysyneet aikataulussa ja saaneet kaiken suunnittelun valmiiksi.

9.2 Oman toiminnan arviointi

Yhteistyömme sujui koko opinnäytetyöprosessin ajan sujuvasti. Koemme, että saimme opinnäytetyöhömmme monipuolisia näkökulmia, koska teimme työn yhdessä. Käydessämme vasu-keskustelutilanteista tekemiämme havaintoja jälkeinpäin läpi, huomasimme kiinnittäneemme huomiota hyvin erilaisiin asioihin. Jos havainnointitilanteessa olisi ollut vain toinen meistä mukana, olisivat havainnoinnin tulokset jääneet suppeammiksi. Uskomme myös sisällönanalyysin saaneen lisäsyvyyttä kahden tutkijan ansiosta. Myös yhteistyömme ohjaavan opettajamme sekä Aapeli-Avoimen lastentarhanopettajan kanssa oli sujuvaa koko opinnäytetyöprosessin ajan. Lisäksi saimme koko prosessin ajan tärkeää tukea toisiltamme. Esimerkiksi analysoidessamme haastatteluaineistoa jouduimme välillä umpikujaan. Pääsimme kuitenkin patti-tilanteista yli, koska toinen meistä löysi aina nopeasti ratkaisun tilanteeseen.

Koska olemme vielä aloittelevia tutkijoita, huomasimme jälkeinpäin toiminnassamme seikkoja, jotka tekisimme toisella tavalla. Havainnointitilanteiden alussa olisimme voineet muistuttaa vanhempia siitä, että emme itse osallistu lainkaan vasu-keskustelun kulkuun. Tämä tuli mieleemme, sillä toisessa havainnointitilanteessa vanhempi katsoi meitä kuin odottaen meidän sanovan jotakin kesken keskustelun. Kun vierailimme Aapeli-Avoimessa ja yritimme saada vanhempia haastateltavaksemme, olisi meillä ollut hyvä olla esittelypaperi itsestämme ja tarkoituksestamme. Haastatteluiden toteuttamisessa oli kiireinen aikataulu, emmekä ehtineet saada tietoomme, mitä nimeä vasu-keskustelusta on Aapeli-Avoimessa käytetty. Kiireessä esittelypaperin teko jäi, joka jälkeinpäin harmitti meitä kovasti. Pyytäessämme vanhempia haastatteluun esittelimme itsemme ja kerroimme kuitenkin tarkasti opinnäytetyömme ja haastattelun aiheesta sekä tarkoituksesta. Tuloksia analysoidessamme jäimme miettimään, miksi yksi vanhemmista ei ollut aikaisemmin osallistunut vasu-keskusteluun, vaikka mahdollisuutta siihen oli tarjottu. Tästä asiasta olisimme voineet esittää tarkentavan kysymyksen haastattelutilanteessa. Olisimme myös voineet vielä tarkemmin kysyä vanhemmilta, mitä muuta vasu-keskustelu voisi olla kuin keskustelua. Olimme kuitenkin tyytyväisiä, että saimme toteutettua haastattelut aikataulumme mukaisesti. Analysointivaiheessa huomasimme saaneemme kerättyä mielenkiintoisen ja tuloksia antavan aineiston, vaikka haastateltuja henkilöitä ei määrällisesti paljoa ollutkaan. Haastattelurunkoon ja haastatteluiden rakenteeseen olimme tyytyväisiä.

Koimme haasteellisena avoimeen varhaiskasvatukseen liittyvän teorian ja tutkimusten löytämisen. Tutustuimme suureen määrään kirjallisuutta ja siitä vain pieni osa päättyi lopulta teoriaosuutemme lähteeksi. Tämä oli toisinaan turhauttavaa ja ajoittain tuntui mahdottomalta löytää tutkimuksemme kannalta oleellista ja sitä tukevaa, mielenkiintoista viitekehystä.

Olemme todella tyytyväisiä työnjakoomme opinnäytetyötä tehdessämme. Prosessin alkuvaiheessa teimme paljon asioita yhdessä, mutta esimerkiksi teorian keräämisessä jaoimme lähdekirjallisuuden läpikäymisen puoliksi meidän molempien kesken. Tulokset analysoimme yhdessä. Jaoimme tekstin puhtaaksikirjoittamisen meidän molempien kesken. Koemme, että olemme osallistuneet samansuuruisella panostuksella opinnäytetyön tekoon. Varsinaisessa kirjoitusvaiheessa näimme kerran viikossa, jolloin kirjoitimme yhdessä ja kävimme läpi asioita. Päätimme tapaamiskerroillamme tietyt asiat, jotka teemme itsenäisesti seuraavaan tapaamiseen mennessä. Tiheiden tapaamistemme ansiosta saimme opinnäytetyötämme sujuvasti ja aikataulun mukaisesti eteenpäin. Onnistuimme kesän aikana saamaan opinnäytetyötämme suunnitellusti eteenpäin ja järjestämään viikoittaisia tapaamisiamme, vaikka kävimmekin molemmat töissä koko kesän ajan.

Tieteellinen ajattelumme kehittyi huomasti opinnäytetyöprosessin aikana. Saimme uutta kokemusta laadullisen tutkimuksen tekemisestä sekä olemassa olevan käytännön tutkimisesta ja kehittamisestä. Lisäksi tietoutemme avoimen varhaiskasvatuksen palveluista sekä työskentelestä perheiden kanssa lisääntyi valtavasti. Tunneimme ammatillisuutemme kehittyneen tämän vuoden kestäneen opinnäytetyöprosessin aikana. Saimme opinnäytetyötä tehdessämme paljon tietoa ja taitoa, jota voimme käyttää tulevassa työssämme sosionomina sekä lastentarhanopettajana.

Lähteet

- Alila, K. & Portell, T. 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Helsinki: Sosiaali- terveysministeriö.
- Duncan, J., Bowden, C. & Smith, A.B. 2006. A gossip or a good yack? Reconceptualizing parent support in New Zealand early childhood centre programmes. New Zealand: Taylor & Francis.
- Eskola, J. 2010. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat - Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 179-203.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 26-44.
- Hakala, J.T. 2010. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa Aaltola J. & Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 11-25.
- HE 138/1972. Hallituksen esitys.
- Henkilötietolaki 1999. 22.4.1999/523.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Huovinen, T. & Rovio, E. 2008. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon - Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura, 94-113.
- Junttila, H. 2004. Johdanto. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi, 12-17.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Helsinki: Stakes.
- Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Stakes.
- Kauppila, R.A. 2011. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Raportteja 281. Helsinki: Stakes.
- Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi.
- Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi, 73-104.

Laki lasten päivähoidosta. 19.1.1973/36.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417.

Lyyra, V. 2004. Vanhemmuutta vahvistavia keskusteluja päivähoitossa - perheterapeuttisia näkökulmia kasvatuskumppanuuteen. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi, 106-124.

Ovaska, M. 2004. Päiväkotihenkilökunnan näkemyksiä perhetyöstä ja Kasvuturve -projektista. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi, 59-72.

Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa Lämsä A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-Kustannus, 17-47.

Talentia ry. 2012. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Kinestasis.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. painos. Helsinki: Tammi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2006. Oppaita 56. 2. painos. Helsinki: Stakes.

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. painos. Helsinki: WSOY.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Sähköiset lähteet

Aapeli-Avoim 2014. Riihimäen kaupunki. Viitattu 23.5.2014.

<http://www.riihimaki.fi/Riihimaki/Koulutuspalvelut/Paivahoito/Paivahoito/Avoim-varhaiskasvatus/Aapeli-avoin/>

Avoim varhaiskasvatus 2014. Riihimäen kaupunki. Viitattu 25.8.2014.

<http://www.riihimaki.fi/Riihimaki/Koulutuspalvelut/Paivahoito/Paivahoito/Avoim-varhaiskasvatus/>

Avoim varhaiskasvatus Kontiolahdessa 2014. Viitattu 12.8.2014.

<http://www.kontiolahti.fi/fi/?ID=2716>

Halonen, E., Sourander, J. & Viinikka, A. 2010. Mannerheimin Lastensuojeluliiton vertaisryhmätoiminnan arviointiraportti kevät 2010. "Tuoreet kahvit ja katto päin päällä ja paljon voimaannuttavaa vertaisporinaa." Viitattu 5.9.2014.

http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/4758832ca2c269aa88593f7a1dfaebc6/1409487280/application/pdf/1309713/MLL_vertoarviointiraportti2010.pdf

Hintsala, M. 2008. Avoim päiväkotiki vanhemmuuden kontekstina. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro Gradu.

http://www.anssi.org/napero-hanke/opinnaytteet/avoin_paivakoti_vanhemmuuden_kontekstina_2007.pdf

Keller, J & McDade, K. 2000. Attitudes of Low-Income Parents Toward Seeking Help with Parenting: Implications for Practice. Department of Sociology and Social Work, Pacific Lutheran University, Tacoma, WA. Child Welfare League of America. Viitattu 20.8.2014.

<http://ilzeearner.com/spring2012/HB712/s3/Attitudes%20of%20low%20income%20parents%20towards%20help%20seeking%20%282000%29.pdf>

Lastensuojelun käsikirja 2014a. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä. Viitattu 22.5.2014.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/>

Lastensuojelun käsikirja 2014b. Vanhemmuuden roolikartta. Viitattu 23.6.2014.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vanhemmuudenroolikartta/>

Lastensuojelun käsikirja 2014c. Ehkäisevä lastensuojelu. Viitattu 28.8.2014.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>

Lautiainen, T. & Vainikka, T. 2014. Avoin päiväkotiperheiden valintana. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala. Opinnäytetyö.

http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/78313/Taimi_Lautiainen_ja_Titta_Vainikka.pdf?sequence=1

Littmarck, S. 2012. Hur görs barn, barndom och föräldraskap i de statliga satsningarna på stöd till föräldrar? En diskursanalys av den samtida politiken kring föräldrastöd. Forskningsrapport 2012: 9. Tema barn. Linköpings universitet. Viitattu 20.8.2014.

<http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:613222/FULLTEXT01.pdf>

Pajuniityn päiväkotiperheiden valintana. Viitattu 15.8.2014.

http://www.vihti.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vihti/embeds/19632_Pajuniityn_pajuniityn_varhaiskasvatussuunnitelma_2011-_.pdf

Perhekeskus Pikku-Lilla 2014. Hangon kaupunki. Viitattu 12.8.2014.

<http://www.hanko.fi/palvelut/sosiaalipalvelut/perhekeskus>

Pietarinen, J. 1999. Tutkijan ammattietiikan perusta. Teoksessa Lötjönen, S. (toim.) Tutkijan ammattietiikka. 1999, 6-12. Viitattu 14.7.2014.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/1999/liitteet/tutkijan_ammattietiikka_99.pdf?lang=fi

Pääkkö, S. 2010. Vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta avoimessa varhaiskasvatuksessa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala. Opinnäytetyö.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23079/Susanna_Paakko.pdf?sequence=1

Salomaa, H. & Supperi, M. 2010. Avoin päiväkotiperheiden kohtaamispaikkana. Vanhempien kokemuksia Seinäjoen avoimesta päiväkodista. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala. Opinnäytetyö.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22515/Salomaa_Hanna.pdf?sequence=1

Stöd i föräldraskapet 1997. Socialdepartementet. Viitattu 18.8.2014.

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/51/00/57b6375f.pdf>

Tutkimusetiikkaa ja lakipykälää 2014. Yhteiskuntatieteellinen tietokirjoitus. Viitattu 14.7.2014

http://www.fsd.uta.fi/fi/laki_ja_etiikka/etiikka_lait.html

Vanhemmuuden roolikartta 2013. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. Viitattu 23.6.2014.

<http://www.vslk.fi/index.php?id=19>

Vanhempien huoli jaksamisesta 2014. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 28.8.2014.

<http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/lapsiperhekysely/tuloksia/vanhempien-huoli-jaksamisesta>

Varhaiskasvatus 2014. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kasvun kumppanit. Viitattu 22.5.2014. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatussuunnitelma - Rautpihan toimintayksikkö 2014. Viitattu 12.8.2014. http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/96611_Rautpihan_toimintayksikko_-_Vasu.pdf

Virsta 2014. Havainnointi. Viitattu 23.5.2014. <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/03/01/>

Julkaisemattomat lähteet

Aapeli-Avoimen työntekijä. 2013-2014. Henkilökohtainen tiedoksianto. Joulukuu 2013-Tammikuu 2014. Aapeli-Avoim, Riihimäki.

Aapeli-Avoimen työntekijä. 2014. Henkilökohtainen tiedoksianto. 23.9.2014. Sähköpostikeskustelu.

Laurean opinnäytetyöohje 2011. Laurea-ammattikorkeakoulu. 30.5.2011.

Riihimäen kaupungin Vasu-lomakkeisto. 2014. Lastentarhanopettajalta saadut tulosteet.

Kuviot

Kuvio 1: Teemat tutkimuksessamme	34
--	----

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa	64
Liite 2: Havainnointilomake	66
Liite 3: Työntekijän haastattelusuunnitelma	68
Liite 4: Vanhempien haastattelusuunnitelma	69
Liite 5: Vasu-lomake, Kukkapaperi	70
Liite 6: Vasu-lomake, Lapsen arjen havainnointi	71
Liite 7: Vasu-lomake, Vasu-keskustelun tueksi	72

Liite 1: Tutkimuslupa

RIIHIMÄEN KAUPUNKI	PÄÄTÖS	Nro 24/2014
Sivistystoimenjohtaja	15.1.2014	KOULA/37/2014

Tutkimuslupa opinnäytetyöhön "Aapeli-avoimessa käytettävä "vasukeskustelu"-malli"

Laurea-ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijat Viivi Koskinen ja Virpi Toivonen esittävät oheisessa varhaiskasvatuspäällikölle toimitetussa tutkimuslupahakemuksessaan 15.1.2014 mm. seuraavaa:

"Opinnäytetyömme ohjaavana opettajana toimii Kari Eklund. Teemme opinnäytetyömme Riihimäen kaupungin avoimelle päiväkodille, Aapeli-avoimelle, jossa yhteyshenkilömme on lastentarhanopettaja Sanna Riihelä. Tutkimuksemme tarkoituksena on tutkia Aapeli-avoimessa käytettävää "vasukeskustelu"-mallia ja luoda tulostemme pohjalta kehittämis ehdotus.

Saimme opinnäytetyön aiheen lastentarhanopettajalta Sanna Riihelältä. Hän ehdotti, että suunnittelemme ja toteutamme muutaman perheen kanssa pienen prosessin, jossa tutkisimme ja pohtisimme yhdessä vanhempien kanssa perheen elämäntilannetta sekä lasten kasvua ja kehitystä. Ohjaavan opettajamme kanssa juteltuamme päädyimme ratkaisuun, jossa tutkimme tällä hetkellä käytössä olevaa "vasukeskustelu"-menetelmää ja tutkimuksen tuloksena luonnostelemme kehittämis ehdotuksen/ kehittämis ehdotuksia.

Tietääksemme aiheitamme ei ole tutkittu aikaisemmin. Avointa varhaiskasvatusta ylipäätään on tutkittu melko vähän. Taustateoriaa tutkimuksemme on kuitenkin avoimesta varhaiskasvatuksesta löytyvä tiedekirjallisuus sekä vanhemmuutta ja kasvatuskumppanuutta käsittelevä kirjallisuus. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelma sekä päiväkodin puolella käytettävä varhaiskasvatuskeskustelumalli ovat osa tutkimuksemme taustateoriaa.

Tavoitteenamme on saada vastaukset tutkimuskysymyksiimme, joita ovat: "Miten Aapeli-avoimessa olevaa "vasukeskustelua" voisi kehittää?" ja "Miten "vasukeskustelun" avulla voitaisiin avoimessa päiväkodissa tukea vanhemmuutta ja kasvatuskumppanuutta mahdollisimman paljon?" Tavoitteena on huomioida vanhempien ja työntekijän mielipiteet tasapuolisesti. Tavoitteenamme on myös, että avoimen varhaiskasvatuksen piirissä olisi jokin toimiva vanhemmuutta ja kasvatuskumppanuutta tukeva keskustelumalli, jota voitaisiin hyödyntää valtakunnallisesti.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Aineistonkeruun menetelmänä opinnäytetyössämme on haastattelu ja mahdollisesti havainnointi. Tavoitteenamme on haastatella vähintään kuutta (6) henkilöä. Näistä henkilöistä yksi on avoimen päiväkodin työntekijä, ja muut Aapeli-avoimen asiakkaita. Haastattelu toteutetaan yksilöinä ja teemahaastatteluna. Teemoja vanhempien haastatteluissa ovat muun muassa heidän kokemuksensa "vasukeskustelusta" ja heidän toiveensa toiminnan kehittämiseksi. Lastentarhanopettajan haastattelussa huomioidaan muun muassa hänen ammatillinen kokemuksensa kehittämistarpeista. Haastattelujen jälkeen litteroimme haastattelut ja teemme sisällönanalyysin. Sieltä nousevien teemojen pohjalta teemme yhteenvedon tutkimuksemme tuloksista, joita vertaamme aiempaan teoriaan. Lopuksi luonnostelemme uuden mallin."

Varhaiskasvatuspäällikkö Marjut Helenius puoltaa tutkimuksen suorittamista.

RIIHIMÄEN KAUPUNKI	PÄÄTÖS	Nro 24/2014
Sivistystoimenjohtaja	15.1.2014	KOULA/37/2014

Päätös:

Myönnän Laurea-ammattikorkeakoulun sosiaali-alan opiskelija Viivi Koskisel-
le ja Virpi Toivoselle luvan suorittaa opinnäytetyöhönsä liittyvä tutkimus koskien
Aapeli-avoimessa käytettävää "vasukeskustelu"-mallia.

Tutkimuksen tuloksia tulee käsitellä luottamuksellisesti eikä tutkimustuloksissa
tule käyttää sellaisia tietoja, joista kyselyyn vastaajat voisi tunnistaa.

Lisäksi opinnäytetyön keskeiset tulokset tulee saattaa
varhaiskasvatuspäällikön kautta kaupungin varhaiskasvatuksessa
työskentelevien henkilöiden tiedoksi.

Esa Santakallio
Sivistystoimenjohtaja

Perusteet ja asiakirjat	sivistystoimialan johtosääntö 1.1.2014 alk. § 9
Täytäntöönpano	Viivi Koskinen ja Virpi Toivonen varhaiskasvatuspäällikkö Aapeli avoin/Riihelä
Muutoksenhaku	oikaisuvaatimus

Liite 2: Havainnointilomake

Havainnointilomake	PVM	KESTO

MILLAINEN ALOITUS? Mikä tunnelma?	
-----------------------------------	--

VUOROVAIKUTUS	Yleisiä havaintoja:
---------------	---------------------

	+	-
VANHEMMAN AKTIIVISUUS, LÄSNÄOLO		
TYÖNTEK. AKTIIVISUUS, LÄSNÄOLO		
VANHEMMAN KEHONKIELI		
TYÖNTEKIJÄN KEHONKIELI		
DIALOGISUUS (aktiivinen kuuntelu)		

AIHEET, JOISTA KESKUSTELLAAN	
------------------------------	--

<p>VANHEMMAN OIVALLUKSET?</p>	
--	--

<p>ILMAPIIRI</p>	
-------------------------	--

KYLLÄ

EI

<p>RIITTIKÖ AIKA?</p>		
------------------------------	--	--

<p>MILLAINEN LOPETUS? Millainen tunnelma? Millä mielin vanhempi lähti tilanteesta?</p>	
---	--

Liite 3: Työntekijän haastattelusuunnitelma

Kysymykset:

Yleistä

1. Kuinka kauan olet työskennellyt Aapeli-Avoimessa?
2. Arviolta: kuinka monta perhettä/lasta käy Aapelissa n. viikoittain?
3. Mistä Aapelin "osa-alueista" vasu-keskusteluun osallistuvat vanhemmat ovat? Vai ovatko kaikista tasaisesti?

Vasu-keskustelusta

4. Kuinka pitkään olet pitänyt näitä "vasu-keskusteluja"?
5. Kuinka monta vasu-keskustelua pidät vuosittain?
6. Kuinka monta vanhempaa on käynyt keskustelussa?
7. Mistä idea vasu-keskustelujen pitämiseen Aapelissa on syntynyt?
8. Kuinka vanhemmat valikoituvat keskusteluihin? Kumman aloitteesta?
9. Missä vaiheessa "asiakassuhdetta" vasu-keskustelut pidetään?
10. Onko mahdollisuuksia vasu-keskusteluihin riittävästi?
11. Kuvaile tavanomaista vasu-keskustelutilannetta?
12. Kuinka lapset huomioidaan keskustelussa?

Kehitettävää vasu-keskustelussa

13. Miksi toivot, että vasu-keskustelumallia kehitettäisiin Aapelissa?
14. Mitä tietoja toivoisit, että saisit perheestä/lapsesta vasu-keskustelussa?
15. Miten hyödynnät/hyödyntäisit näitä tietoja?
16. Miten ottaisit lapsen mukaan vasu-keskusteluun?
17. Mitä lapsen arjen osa-alueita koet tarpeelliseksi selvittää avoimen vasu-keskustelussa?

Liite 4: Vanhempien haastattelusuunnitelma

Haastattelusuunnitelma

pvm	haastateltava	haastattelija(t)	koodinimi
			H1
			H2
			H3
			H4
			H5

Haastateltavien henkilöllisyys on salainen. Opinnäytetyössämme käytämme koodinimiä ja käsittelemme muutenkin vastaukset siten, ettei henkilöllisyyttä pysty tunnistamaan. Nauhoite ja muistiinpanot tuhotaan heti opinnäytetyön julkaisun jälkeen.

Kysymykset:*Taustatietoa*

1. Ikä?
2. Kuinka monta lasta?
3. Kuinka usein käytte Aapelissa?
4. Mihin Aapelin toimintaan osallistutte?

Vasu-keskustelusta

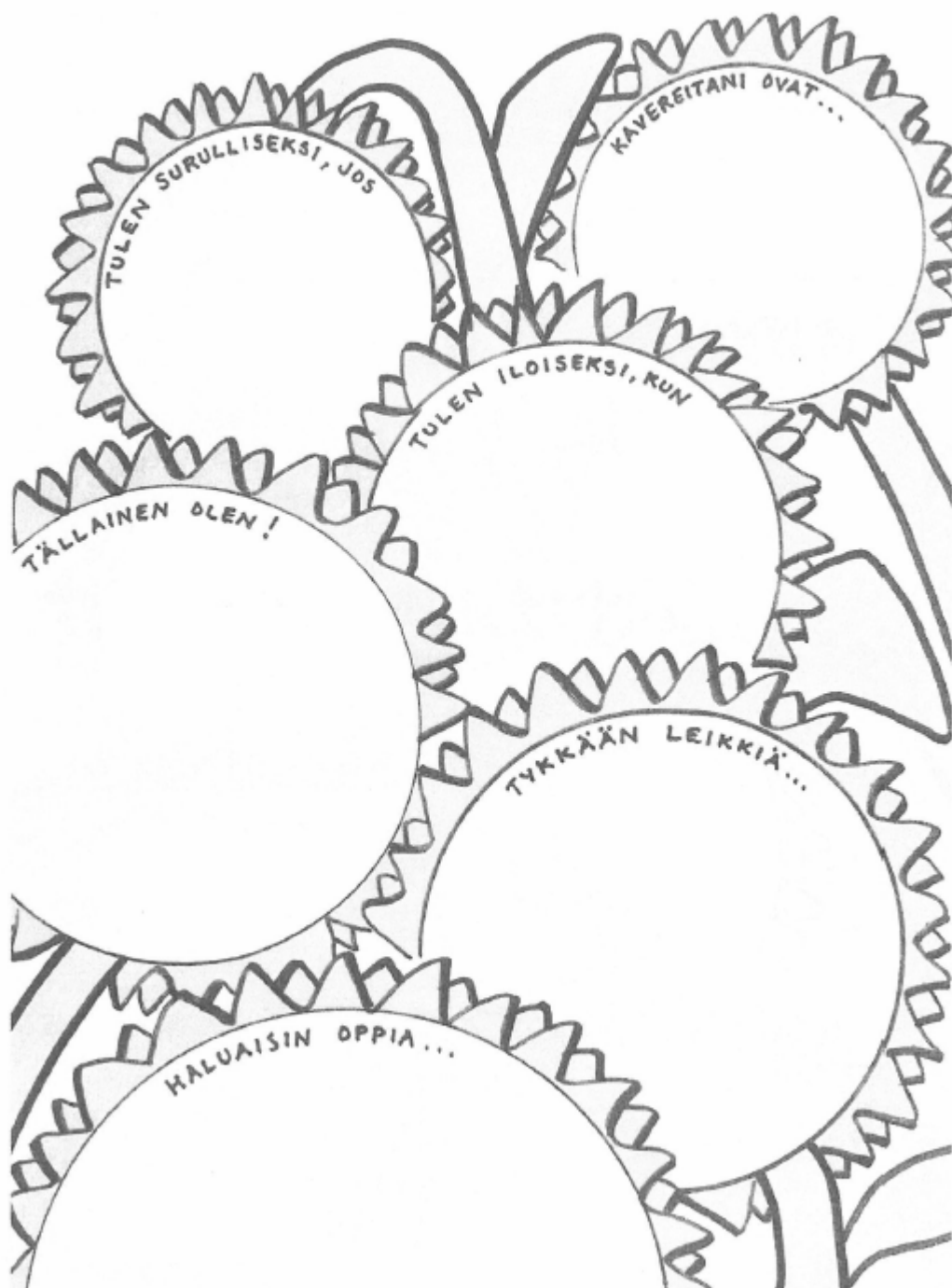
5. Oletko osallistunut Aapeli-Avoimessa vasu-keskusteluun?
6. Jos olet, kuinka monta kertaa?
7. Kuvaile keskustelutilannetta lyhyesti. / Millainen mielikuva sinulla on keskustelusta?
8. Mitä aiheita keskustelussa käsiteltiin?
9. Miksi halusit/et halunnut osallistua vasu-keskusteluun?
10. Mitä hyötyä vasu-keskustelusta mielestäsi oli?
11. Miten keskustelussa esille tulleet asiat ovat näkyneet myöhemmin Aapelin toiminnassa?

Kehitettävää vasu-keskustelussa

12. Mitä asioita haluaisit ottaa esille vasu-keskustelussa? Mainitse muutama esimerkki.
13. Miksi?
14. Miten haluaisit lapsesi äänen kuuluviin vasu-keskustelussa?
15. Milloin vasu-keskustelu on mielestäsi ajankohtainen?
16. Miten toivoisit, että keskusteluissa esille tulleet asiat näkyisivät Aapelin toiminnassa?
17. Mitä odotat/odotit vasu-keskustelulta?
18. Nimiehdotus?

Liite 5: Vasu-lomake, Kukkapaperi

Lapsen nimi _____

Liite 6: Vasu-lomake, Lapsen arjen havainnointi

Lapsen arjen havainnointia. Mikä on ajankohtaista lapsen elämässä tällä hetkellä?

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper appears to be a standard notebook page or a sheet of stationery. There is no handwriting or other markings on the page.

Liite 7: Vasu-lomake, Vasu-keskustelun tueksi

VASU-KESKUSTELUN TUEKSI

Mikä on ajankohtaista lapsen elämässä tällä hetkellä? Voimme keskustella vaikkapa seuraavista asioista:

Kun tuon/haen lapsen, toivon...	Miten lapseni ilmaisee tunteitaan kotona/ryhmässä?	Mistä lapsesi erityisesti nauttii Mistä lapsi on kiinnostunut
Ruokailutottumukset Ruokailutavat Nukkumiseen liittyvät tavat ja tottumukset sekä unentarve	Miten lapseni sietää pettymyksiä Millaista kannustusta/tukea lapsi tarvitsee	Millaisia asioita lapsi kysyy Lapsen mielikuvitus ja leikit
WC-asiat	Lapselle tärkeät ihmiset/perheen-jäsenet	Lapsen pelot
Pukeutumiseen liittyvä avuntarve	Miten toivot päivähoitossa toimittavan, jos lapsesi pahottaa toisen lapsen/oman mielensä. Miten riidat ratkaistaan	Harrastaako lapsi jotakin
Päteleeko/hikoileeko lapsi Sisävaatteet, ulkovaatteet, kuravaatetus ja jalkineet	Mitä haluat lapsesi oppivan suhtautumisessa muihin ihmisiin	Video-/tietokonepelit, televisio, sadut lapsen arjessa
Päivittäinen ulkoilu. Liikuntatottumukset.	Millaisia rajoja asetatte lapsen toiminnalle	Elämäntapomerkkejämme vuoksi toivomme ph:ssa huomioitavan...
Mistä lapsesi päivähoitoon liittyvistä asioista haluat kuulla kerrottavan	Mistä asioista lapsi saa päätätää Kuka perheessä käyttää valtaa	Mitä pidät tärkeänä kodin ja ph:n välisessä yhteistyössä
Miten lapsi leikki/toimii yksin/ryhmässä	Millaisia tapoja haluat lapsesi oppivan	Miten haluaisit vaikuttaa/osaallistua hoitopaikan toimintaan
Miten ryhmän säännöt ja tavat otetaan huomioon	Lapsen kokemukset lähiympäristöstä	Meritä on mietittyänyt...
		Olemme huolissamme...
		Haluamme antaa palautetta...